

AFGHANISTAN THE LONDON CONFERENCE

28 JANUARY 2010

د افغانستان په اړه د لندن کنفرانس پریکړه لیک

د لندن کنفرانس لپاره د افغاني پلاوي

وړاندیز لیک

د لندن کنفرانس لاس ته راوړني او پایلی، نړیواله ونډه او
گډونکونکي

د ۱۳۸۸ د سلواغې اتمه

AFGHANISTAN THE LONDON CONFERENCE

28 JANUARY 2010

د افغانستان په اړه د لندن کنفرانس پریکړه لیک

د لندن کنفرانس لپاره د افغاني پلاوي

وړاندیز لیک

د لندن کنفرانس لاس ته راوړنې او پایلې، نړیواله ونډه او
ګډونکونکي

د ۱۳۸۸ د سلواغې اتمه

د افغانستان د اسلامي جمهوريت نقشه

0 25 50 100 150 200
Kilometers

فهرست

۹	لنډيز.....
۱۰	امنيت.....
۱۲	د فساد پر ضد مبارزه.....
۱۲	د مرستو اغيزمنتوب.....
۱۳	امنيت.....
۱۶	د بریا لپاره کلیدي اړتیاوې.....
۲۰	د افغانستان د سولې او یوالي پروگرام.....
۲۰	شالید او حقیقتونه.....
۲۰	موخه.....
۲۰	د بریا لپاره نظریه او اساسات.....
۲۱	کلیدي اصولونه.....
۲۱	کلیدي اجزاي.....
۲۱	د پروگرام پراونه.....
۲۲	د افغانستان حکومت هیلې.....
۲۲	د نړیوالې ټولنې هیلې.....
۲۲	وراندیز: د سولې او یوالي فنډ.....
۲۲	د فنډ اساسي اندازې واحدونه.....
۲۴	د اقتصادي پرمختیا لپاره یو جامع پلان.....
۲۴	عمومي کتنه.....
۲۵	د پرمختګ لپاره د متحد پلان مهمې پایلې.....
۲۵	الف) د پرمختګ ټولیزه رامنځ ته کول تر څو د پرمختګ رهبري او همغږي زیاته کړي.....
۲۶	ب) په دې ټولیزو کې څرګند لومړیتوبونه ځای پر ځای کول.....
۲۶	د زراعت او کلو پراختیا ټولیزه:.....
۲۶	د بشري منابعو د پرمختګ ټولیزه:.....
۲۷	د زیربناو او اقتصاد پرمختګ ټولیزه:.....
۲۷	ج) د لومړیتوبونو په سیمه کې د ظرفیت پرمخ بیول:.....
۲۸	د) د اصلاحاتو ساختاري نظارت ته ژمن اوسیدل.....
۲۸	د حکومت ژمنی.....
۲۸	د دوانو ژمنی.....
۳۰	سیمیزه مرسته.....
۳۰	شالید.....
۳۰	د امنیت ټینګول او د ترورزم او ناقانونه د مخدراتو سره مبارزه.....
۳۱	د مهاجرینو راستنیدنه او بی ځایه شوی لپاره د اوسیدو ځایونه برابرول.....
۳۲	سیميزي اقتصادي مرستی.....
۳۲	هیلې او لاس ته راوړنی.....
۳۴	سپارښتنې.....
۳۶	حکومتداري، د قانون پلي کول او د بشر حقوق.....

۳۶ شاليد
۳۶ ملي حكومتداري او د پاليسي همغږي
۳۷ د ملكي خدمتونو اصلاح
۳۸ د قانون حاكميت
۳۹ د بشري حقونه
۳۹ راتلونكي ځامونه
۳۹ د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت ژمني
۴۰ نړيوالي ژمني
۴۱ په افغانستان كې له فساد سره د مبارزې ستراتيژي طرحه
۴۱ د فساد شپږ لاملونه (محرک)
۴۲ كرنلاره او اساسات
۴۲ قانوني اصل
۴۳ د قانوني ادارو غښتلي كول
۴۴ عملياتي بناوي
۴۶ نړيوالي مرستې
۴۷ ډيري اغيزمني مرستې
۴۷ د هيواد د ملكيت اړونده كليدي موضوعات
۴۸ د اړوند موضوعاتو تحليل او څيړنه او راتلونكي پلانونه
۴۸ مرستې بايد د ملي لومړيتوبونو سره تړاو ولري
۴۹ د مرستو د كارونو او د هغه څخه د تر لاسه شويو پايلو په اړه معلومات بايد غښتلي شي
۴۹ د حكومت ژمني
۵۰ له ډونرانو نه غوښتنې
۵۲ پايله
۵۳ ضمايم
۵۵ د افغانستان لاس ته راوړني: د لندن كنفرانس
۵۷ نړيواله ونډه
۵۹ د لندن كنفرانس گډونكونكي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د لوی او بینونکی خدای په نامه

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ

په تحقیق سره خدای پاک د هغه قوم یا ټولنی حالت ته بدلون نه ورکوی تر څو پوری چی دوی پخپله خپل حالت ته بدلون ورنکړی

د لندن کنفرانس پریکړه لیک

رهبري د افغانانو په لاس، سیمیزه مرسته، نړیوال شراکت

- د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت او نړیوالې ټولني نن په لندن کې سره ناسته درلوده، څو خپلې دوه اړخیزه ژمنې د افغانستان سره د یو مصون، شتمن، او دیموکراتیک ملت په توګه بیا نوي کړي. د نن ورځې کنفرانس ددې استازیتوب کوي چې افغانستان یو غوره رهبري لري څو په هیواد کې امن، ثبات او پرمختیا راولي. نړیوالې ټولني د افغانستان حکومت د امنیت، پراختیا او حکومتدارۍ په برخه کې خپل ملاتړ باندې ټینګار وکړ.
- د لندن په کنفرانس کې، جمهور رئیس حامد کرزي د خپلې پرانیستې وینا کې په کړو ژمنو ټینګار وکړ چې په کې د افغانستان ثبات او پراختیا ته روښانه او ښکاره لومړیتوب ورکړل شوی وه.
- نړیوالې ټولني ژمنه وکړه چې د افغانستان سره به خپل اوږد مهالی ژمنې پوره کوي، څرنگه چې پخوا په ۲۰۰۱ کال کې د بن په تړون، په ۲۰۰۲ کې د توکیو په کنفرانس، په ۲۰۰۶ د افغانستان په ژمنه، په ۲۰۰۸ کې د پاریس اعلامیه، او په ۲۰۰۹ کې د هاګ کنفرانس په اعلامیه کې شوي ژمنې پوره کوي. نړیوالې ټولني یو ځل بیا د ملګرو ملتونو د امنیت شوری تصمیم د افغانستان د امنیت، ثبات او بډایي د ساتولو په اړه، په ځانګړې توګه د ملګرو ملتونو د ونډې په اړه ددغو موخو په تر لاسه کولو کې خپل ملاتړ څرګند کړ.
- د کنفرانس ګډون کونکو په دې تاکید وکړ چې د افغانستان حکومت او نړیواله ټولنه د افغانانو د پوره مالکیت یو نوي پړاو ته داخلېږي. د کنفرانس ګډونکونکو یو ځل بیا د افغانانو د رهبري، د سیمیزې مرستې وده او اغیزمن نړیوال شراکت موخو د لوړولو څرګندونه وکړه. مونږ په ګډه ژمن یو چې ډیرې هڅې وکړو څو دا باوري کړو چې د افغانستان حکومت په زیاتیدونکې توګه وکولای شي د خپلو خلکو اړتیاوې، د خپلو ادارو او سرچینو په پراختیا سره پوره کړي.
- د لندن کنفرانس په دوام سره به د کال په وروستو کې یو کنفرانس په کابل کې تر سره شي، چې د افغانستان حکومت به یې کوربه وي، چې موخه یې د ثابتو پلانونو سره د افغان ولس لپاره د پروګرامونو په مخ بیول دي. دغه پروګرامونه باید د دیموکراسۍ له مخې د حساب ورکونې، اندولتیا، د بشر حقوق، د ټولنیز جنسیت د برابرې، ښه حکومتداري او د ډیرو اغیزمنو دولتي خدمتونو، اقتصادي ودې، او همدارنګه د افغانستان د اساسي قانون په چوکات کې په سوله کې د ژوند کولو د هیلو په بنسټ ولاړ وي. مونږ په دې باور یو چې مونږ به په ګډه سره بریالی شو.
- په افغانستان کې ننګونې، په ځانګړې توګه د سیاست، اقتصاد، پراختیا او امنیت په برخو کې ډیر لویې او یو له بل سره تړاو لري. دا زمونږ په ګډه ګټه ده چې دغه ننګونې حل کړو او مونږ خپلې ژمنې ددې کار د اجرا لپاره بیا څرګندوو. په افغانستان کې د نړیوالې ټولني ونډه په طبعي ډول مخ په وده ده او د افغانستان درهبري سره د امنیت، پراختیا، حکومتداري او اقتصادي مرستې په برخه کې مخ په زیاتیدونکې ملاتړ برابرېږي.

امنیت

۷. د کنفرانس گډونکو د افغانستان ولس، د افغانستان ملي امنیتي ځواکونو، او له هغو ملتونو څخه چې نظامي وگړو یې په افغانستان کې خدمتونه ترسره کړي دي، مننه وکړله. د کنفرانس گډونکو د هغو سره چې د مصون او ثبات لرونکي افغانستان لپاره یې تر ټولو لویه قرباني ورکړي ده خپله همدردی وښودله. د کنفرانس گډونکو همدارنگه له هغه هیوادونو څخه مننه وکړه چې د نړیوالو سوله ساتونکو ځواکونو یا ایساف او دافغانستان امنیتي ځواکونو ته یې د ترانزیت او نورو اسانتیاو برابرولو کې مرسته کړي ده.
۸. د کنفرانس گډونکو خپله ژمنه د ترهگري په ضد د جگړې کولو، په ځانگړې ډول د القاعدې په وړاندې بیا تازه کړه او په دې برخه کې یې د افغانستان حکومت هڅې وستایلي. د کنفرانس گډونکو په سختو الفاظو سره د طالبانو او ددوي د متحدینو ټول بریدونه، د چاودیدونکي توکو، ځان مرگي بریدونو او تښتوني، په ملکي وگړو او افغان او بهرنیو ځواکونو بریدونه و غندل. دغه بریدونه په افغانستان کې ثبات، بیارغوني او د پراختیایي هڅې کمزوري کوي.
۹. د کنفرانس گډونکو دا په گوته کړه چې د ملکي وگړو ډیره مرگ ژبله د وړانکارو د بریدونو له امله ده. د کنفرانس گډونکو د ایساف هوډ چې د افغانستان حکومت، او د افغانستان ملي امنیتي ځواکونو سره به خپلې هڅې تر شونې کچې پورې د ملکي وگړو د ساتنې، مرگ ژوبلې په کمولو او د ملکي وگړو د مرگ ژوبلې په اړه د پلټنې کې لگوي، هرکلي وکړ.
۱۰. د کنفرانس گډونکو د افغانستان امنیتي ځواکونو پرمختگ ته هرکلي وویل چې په زیاتیدونکې توگه د امنیتي عملیاتو مسولیت په غاړه اخلي. د کنفرانس گډونکو د افغانستان حکومت دغه موخه چې په دريو کلونو کې به د افغانستان ملي امنیتي ځواکونه په ډیرو نامنه سیمو کې د عملیاتو مشري او په مخ بیول په خپله غاړه اخلي او د فزیکي امنیت مسولیت به په پنځو کلونو کې په غاړه اخلي. ددې لپاره چې دغه موخه په حقیقت بدله شي، نړیواله ټولنه ژمنه ده چې د افغانستان ملي امنیتي ځواکونو وړتیا او اغیزمنتیا لوړه کړي. نړیواله ټولنه همدارنگه ژمنه ده چې په تدریجي توگه د افغانستان ملي اردو او د افغانستان ملي پولیسو ته پراختیا ورکړي خو د ۱۷۱,۶۰۰ او ۱۳۴,۰۰۰ شمیرې د ۲۰۱۱ کال تر اکتوبر پورې تر لاسه شي، لکه څرنگه چې د څارنې او همغږې د گډ هڅې له لوري د ۲۰۱۰ کال د جنوري په ۲۰ نیټه منظور شوي دي. نړیوالې ټولنې همدارنگه د پولیسو د ملي ستراتیژي پراختیا او دوامداره پلي کیدو لپاره خپل ملاتړ څرگند کړ، برسیره پر دې، نړیواله ټولنه او د افغانستان حکومت به د امنیتي حالاتو ته او د اوږد مهالي ثبات ته په کتو تصمیم ونیسي، چې دغه فعالیتونه کافي دي.
۱۱. د کنفرانس گډونکو د شمالي اتلانتيک شوري د تصمیم - چې د شمالي اتلانتيک د تړون د سازمان، د ایساف شریکانو سره په نږدې مشوره کې د افغانستان حکومت سره په توافق او د ملگرو ملتونو د امنیت شوري د قطعنامې ۹۷/۶۲ په اساس، د کابل تر کنفرانس پورې یو پراویز پلان ته پراختیا ورکړي چې له مخې به یې د افغان امنیتي ځواکونو ته ولایت په ولایت امنیتي چاري، د سپارلو د شرایطو په گډون سپارلکیري - هرکلي وکړ. برسیره پر دې، د کنفرانس گډونکو تر شونې کچې د سپارښتنې په چټکتیا سره دگډو ژمنو هرکلي وکړ. دغه موضوع د یو شمیر ولایتونو د افغان ځواکونو ته د امنیت د سپارلو په برخه کې چې شرایط یې پوره کړي دي، د ۲۰۱۰ په پای او ۲۰۱۱ په پیل کې به شروع شي، او په دغو ولایتونو کې به ایساف د ملاتړ په ډول وي. د کنفرانس گډونکو همدارنگه د یوې پروسې د جوړولو د ارادو هرکلي وکړ چې له مخې به یې د افغانستان حکومت، ایساف، او نور کلیدي نړیوال شریکان د امنیت نه بغیر په نورو برخو کې چې په سپارښتنه اغیز کوي، د پرمختگ څارنه او ارزونه وکړي.
۱۲. د کنفرانس گډونکو د لاندې څیزونو هرکلي وکړ:
- د ایساف مخ په زیاتیدونکې تمرکز د افغانستان ملي امنیتي ځواکونو سره د شراکت په برخه کې او دا اصل چې د افغان ځواکونه باید په زیاتیدونکې توگه سره د عملیاتونو په ټولو پړاونو کې د مشري رول ولوبوي.
 - د افغانستان حکومت هوډ چې د بندبخانو ډیر مسولیت په غاړه اخلي، د نړیوالو معیارونو په اساس او د ملي او بین المللي قوانینو په چوکاټ کې، د افغانانو وړتیا لوړه کړي
 - د ناټو د روزني ماموریت په افغانستان کې د افغانستان ملي امنیتي ځواکونو د ودې او پراختیا په برخه کې ونډه او نړیواله ټولنه یې دینته وهڅوله چې د روزونکو او لارښوونکو ډلو لوی اړتیاوي پوره کړي او په دې برخه کې خپلو هڅو ته دوام ورکړي.
 - د داخلي وزارت د څارنې، لارښوونې او مشورو او د ملي او ولایتي پولیسو په اصلاحاتو کې د EUPOL ونډه او د شریکانو هڅونه چې EUPOL ځواکمن او لوژیستيکي مرستې او ملاتړ په ځانگړې توگه په ولایتونو کې ورته برابر کړي.

- د یو شمیر هیوادونو له لوري د افغانستان ملي امنیتي ځواکونو دوه اړخیزه مرسته او نړیواله ټولنه و هڅول شوه چې په دې برخه کې په افغانستان کې د ناټو ماموریت او EUPOL سره د نړیوالو پولیسو د هڅو په ګډون له نږدې همغږي کړي.

- د افغانستان د حکومت ژمنه چې د امنیت ملي ستراتیژي پراختیا ته به د نړیوالې ټولني په ملاتړ دوام ورکوي او

- د افغانستان د حکومت ژمنه چې د امنیت ملي پالیسي پلان ته به پراختیا ورکړي او پلي کړي، چې د کابل په کنفرانس کې به وړاندې شي او امنیتي زیربناوي او د بیلابیلو امنیتي ادارو دندې او مسولیتونه به په ګوته کوي

۱۳. د افغان په مشري کرناړي د یو جامع پروګرام له مخې، د کنفرانس ګډونکو په دې تاکید وکړ چې یو اغیزمن کاري چوکات ته اړتیا ده څو یو مصون او باثباته چاپیریال چې په کې ټول افغانان نارینه او ښځې د ټولو ډلو او قومونو څخه وکولای شي د هیواد په بیارغونې کې برخه واخلي. په دې برخه کې، د کنفرانس ګډونکو د افغانستان حکومت هغه پلان ته ښه راغلاست وویل، هغه کسان چې جګړه پرېږدي په ټولنه کې ورته مناسب ځای ورکړل شي، په خپلواکه او آزاده ټولنه کې ونډه واخلي او د اساسي قانون اصولو ته درناوي وکړي، د القاعده او نورو تروریستي ډلو سره اړیکې پرې کړي او خپلې سیاسي موخې په سولیزه توګه تعقیب کړي.

۱۴. د کنفرانس ګډونکو دغه څیزونو ته ښه راغلاست وویل

- د افغانستان د حکومت ژمنه چې د افغانانو په مشري د بیا یوالې هڅې د یو اغیزمن، ټولیز، شفاف او دوامداره دسولي او یوالې د ملي پروګرام دپراختیا او پلي کولو سره، را ژوندې کړي

- د کابل د کنفرانس څخه وړاندې د سولې د لوبې جرګې په لار اچول، او

- د نړیوالې ټولني ژمنه چې د سولې او یوالې فند تاسیس شي څو د افغانانو په مشري د سولې او یوالې پروګرام تمویل کړي. دکنفرانس ګډونکو دغه فند ته د ژمنو هرکلي وکړ او ټول هغه ډلې چې غواړي په افغانستان کې د سولې او ثبات هڅو کې ونډه واخلي و هڅول شوي چې په دغه مهم نوبت کې ونډه واخلي.

۱۵. د کنفرانس ګډونکو په افغانستان کې د بشري حالت د جدیت په اړه د هیواد په بیلابیلو برخو کې پوهیږي، په ځانګړي توګه د خوراکي توکو د مصنوبت نشتوالي. د کنفرانس ګډونکو نړیوالې ټولني ته بلنه ورکړه څو د ۲۰۱۰ بشري مرستو کاري پلان ملاتړ وکړي.

پراختیا او حکومتوالي

۱۶. افغانستان دداسې سختو ننگونو سره مخ دی کوم چې د نړیوالې ټولني دوامدارې او اوږد مهاله مرستې ته اړتیا لري. یو ښه همغږي اود ټولیزې مرستو هڅې په دغو ننگونو ډبرې لپاره ډیر اړینې دي. همدارنګه دکار زمینی برابرولو او ښه حکومتوالی تر څنګ اقتصادي وده، د قانون پلي کول او د بشر حقوقو ته درناوي هم د وړانګارې د ختمولو لپاره ډیر اړین او په افغانستان کې د امنیت په راوستلو کې ډیر ارزښت لري.

۱۷. نړیوالې ټولني د ولیده چې افغان حکومت اقتصادي پراختیا تر لاسه کولو په ګوند په زیاته اندازه پوروري اود ډیرو بیوزلو هیوادونو په لست کې دی. افغانستان ته به پور ورکونکو لخوا ۱.۶ ملیارده امریکایي ډالره بی سوده پورمعاف کړل شي چې په دې توګه افغانستان به په ټولیز ډول ۱۱ ملیارده پور د ورکولو څخه خلاصون ومومي. د لندن د کنفرانس ګډونوال پدې سره سلا شول چې کوم لومړیتوبونه چې د افغان حکومت له لوري په ګوته شوي لکه د کرنې، د بشري منابعو پرمختیا او زیربنايي پروژو د ظرفیتونو د ودې او اصلاحاتو د لارې چټکتیا او وده ورکړل شي. دکنفرانس ګډونوال نوي اقتصادي پلان ته سترګې په لار دي او همدارنګه په هغه پروګرامونو کې چې د افغان حکومت په مشري د څارنې نړیوال فند پروګرام لپاره جوړیږي تر څو د څارنې نړیوال پروګرام فعالیتونه په افغانستان کې دوام ومومي.

۱۸. د کنفرانس ګډونوال د افغانستان حکومت په خپلو چارو کې مخ پر زیاتیدونکو اقتصادي مسولیتونو په خپل واک کې اخیستلو ته هرکلی وویلي. او دایې په ګوته کړه چې د کورني عاید د زیاتوالي لپاره بیروني اصلاحاتو ته اړتیا ده. او اقتصادي تداوم ته په خپل وخت رسیدولپاره باید لاندې شیان په نظر کې ونیول شي:

- د مالیې او ګمرکاتو د عاید لوړول

- د لا اغیزمنتیا او حساب ورکونې د ډاډمنتیا لپاره د ملکي تصدیق بیا جوړښت او

● د ۲۰۰۷ ميلادي كال تگلاره تعقیول كوم چي د چاپيريال كنفرانس لپاره د افغان ملي پرمختيايي ستراتيژي منعكس كوونكي چمتو كونكي ده.

● په پرله پسي ډول اصلاحات د نوي اصلاحاتو په نظر كې نيولوسره او اړونده شركتونو د شفافيت پروگرام لاندې د افغانستان اوسني ژمنې په نظر كې نيول.

۱۹. د كنفرانس گډونوال لاندې شيانو ته هر كلی وويل:

● د لاريات قانونيت اوسني همغږۍ ته د ودې وركولو لپاره د افغانستان پلان ته هر كلی كوي. دغه پلان د افغانستان مهم وزارتونه د پرمختيا او حكومتوالي د ډلو په ليكه كې راولي او د افغان ملي پراختيايي ستراتيژي پلي كوي، په ځانگړي ډول د زيربنايي كارونو، كليوالي پرمختيا، د بشري منابعو، كرنې او دحكومندراي پرمختيا او همدارنگه دا پلان هغه كاريز پلان ته پراختيا وركوي كوم چي بايد د كابل تر كنفرانس پوري بشپړ شي.

● د كنفرانس گډونوال د افغانستان د دولت د هغه موخو څخه ملاتړ كوي د كومو په مرسته چي د ډونرانو پراختيايي مرستي اندازه حكومت ته زياتيږي. او د زياتو ډونرانو فنډ په گډون به په راتلونكو دوه كلونو كې ۵۰ سلنه زياتوالي ومومي. دبيلگي په توگه د افغانستان د بيارغوني فنډ او د قانون د حاكميت فنډ به د حكومت له لوري لگول كيږي. خو دغه فنډ د حكومت په پرمختگ او دملكي مالي تنظيم سيستم د قوي كولو، دفساد راكمولو، د بوديجي پوره كولو كې او د مالي ستراتيژي او حكومت د وړتيا لوړولو او پراختيا پوري اړه لري. د كنفرانس گډونوال په خپله دغه ژمنه ټينگار كوي چي د كابل د كنفرانس نه مخكې به د افغانستان د حكومت سره په شريكه يوه تفصيلي كرنلاره جوړه كړي او د خپلو موخو د لاسته راوړلو لپاره د حكومت د وړتيا د لوړولو لپاره به تخنيكي مرسته وكړي.

● د افغانستان حكومت دا پلان لري چي بوديجوي اصلاحات را منځ ته كړي، تر څو د بوديجي ډېوره كولول اندازه كې زياتوالي راولي او د كورني عايد د راټولولو د پراختيا لپاره د گامونو پورته كولو تر څنگ د فساد ضد فعاليتونو كې هم زياتوالي راولي او همدارنگه مالي تداوم لپاره اداري جوړي كړي.

۲۰. د كنفرانس گډونوال د افغانستان حكومت يو داسي جامع پلان د جوړولو ژمنتيا هر كلی وكر چي ډير اغيزمن او د ملي ملكي ادارو په حساب وركونه او د ملكي خدمتونو د وړاندې كولو لپاره اغيزمن دي. دوى همدارنگه د افغان حكومت دهغه تصميم هر كلی وكر چي دولتي حكومتوالي ملاتړ وشي او د كابل د كنفرانس نه د مخه به يو عملي كيدونكي قانون برابروي. د كنفرانس گډونوال دي ته ژمن دي چي افغانستان د حكومت د پروگرامونو د يو ځانگړي چوكاټ د لاري و لايي حكومتوالي ته ودي وركولو څخه ملاتړ وكړي. ددي لپاره چي دغه پروگرام عملي شي د افغانستان حكومت تكل كړي چي ترواك لاندې پولو لپاره معيارونه او اصول خپاره كړي. د كنفرانس گډونوال د افغان حكومت دي ژمنې ته هر كلی وويل په كوم كې چي بي د نړيوالي ټولني څخه غوښته كړي ده چي ۲۰۱۱ ميلادي كال ترپايه دي ۱۲۰۰۰ دملكي خدمتونو كاركونكو ته په ولايتي كچه د اداري وظيفوپه برخه كې روزلوله لاري ولسوالانو او واليانو د ملاتړ لپاره لا زياته همكاري وكړي.

۲۱. د كنفرانس گډونوال د افغان حكومت مخ پرزياتيدونكي هڅي د ملي قضايي پروگرام په عملي كولو كې او لازيات شفافيت، اندولتيا او قانون ته د ټولو افغانانو يوشان لاس رسې په نظر كې نيولو فعاليتونو هر كلی وكر..

۲۲. د كنفرانس گډونوال د افغان دحكومت داژمنه ستايي كومه چي د افغانستان د قضايي او بشري حقوقو د پروگرام په گډون د قانون لاسرسي ته وده وركوي او د بشري حقوقو ته احترام كوي. او د افغانستان د بشري حقوقو خپلواك كميسيون څخه سياسي او مالي ملاتړ كوي. او نوي ملي پاليسي مني او پلي كوي بي، هر څومره چي ژر شوني وي د پخواني قضايي سستم او د شخړود حل شورا تر منځ اړيكي برابرې او پلي يې كړي. او د افغانستان حكومت خپله ژمنه يو ځل بيا تکراروي چي ټولو افغانانو لپاره به د بشري د حقوقو ساتنه او ملاتړ اسانتياوي برابرې او د افغانستان نه به يو داسي ځای جوړوي چي نارينه او ښځينه د ژوند په ټولو برخو كې لکه د امنيت، مساوي حقوقو او يوشان امكاناتو څخه برخمن شي. د كنفرانس گډونوال همدارنگه د مدني ټولني دحاکمیت ته ودي وركولو ته ژمن دي.

۲۳. د كنفرانس گډونوال د افغانستان حكومت په ټول حكومت كې د رشوت سره مبارزي ته هر كلی كوي او د حكومت روانو زياتيدونكي هڅو ته چي د فساد محرکينو په وړاندې يې، د روښانه موخو او د عملي پلانونو په بنسټ كوي، هم هر كلی كوي. چي دغه هڅي د كابل د كنفرانس نه د مخه د لاندې شيانو په شمول تر سره كيږي مگر يواځې پدغه شيانو پوري به محدودې نه وي:

● د څيرنولپاره د خپلواکه او د نظره لويدلي لويو دفترونو ځواکمن کول او په فساد ککړو چارواکو مخنيوی او د فساد په مقابل كې د يو مياشت په دننه دجمهوررييس د يو فرمان له لاري مبارزه په وړاندې بيول.

- په ۲۰۱۰ ميلادي کال کې د لويو جرمنو په وړاندې قوه او د فساد پر ضد محکمې په گډون، د فساد په ضد د داسې قانوني ادارو جوړول کوم چې به د اوږد مهاله او خپلواکي ولري.
- د لويو ملکي خدمتونو د مامورينو د گمارني اغيزمنتيا ته پاملرنه کول، دغه پروسه په دقيق ډول څارل او د ملکي خدمتونو کوډ ته به بيا کتنه کيږي چې د دغې پروسې لپاره به د کابل په کنفرانس کې په لوړه کچه د ملکي خدمتونو دگمارني اړونده پلان وړاندې شي.
- او په دغه موخه به جمهوررئيس يو فرمان صادر کړي په کوم کې به چې د وزيرانو، مشاوروزيرانو، د پارلمان د غړو، واليانو او د وزارتونو د معينانو نږدې خپلوان نشي کولای چې په گمرکاتو او د حکومت د ټولو عايد راټولولو ادارو کې دنده تر سره کړي.
- د لومړيتوب په بنسټ په ۲۰۱۰ ميلادي کال کې د هر اړخيز قانون اجندا منل چې د فساد پر ضد به افغان قانون د ملگرو ملتونو د کنوانسيون سره برابر جوړ شي. او د فساد په ضد د يوداسي جزايي سيستم جوړول چې شتمنيو د اعلان په برخه کې به اصلاحات پراخه شي او
- د افغان او يا نورو مشهورو متخصصينو رابلل چې په خپلواکه توگه د څارني او ارزونې په دې ماموريت کې برخه واخلي چې خپله لومړني څارنيزه کتنه تر راتلونکو درې مياشتو پورې به بشپړه کړي، او د دې پروسې لپاره به روښانه معيارونو په بنسټ موخو ته پراختيا ورکړي. پ ملي او نړيوال کارونو کې به د افغان جمهوررئيس، پارلمان، عامو خلکو او همدارنگه د نړيوالي ټولني لپاره نوبتي راپورونه برابرکړي.
- ۲۴. د کنفرانس گډونوال دي ته ژمن دي چې د افغانستان د حکومت سره د فساد ضد ادارو په اداره کولو سره به د فساد ضد مبارزه کې مرسته کوي او همدارنگه دېته ژمن دي چې د جون د مياشتې د پاریس کنفرانس د اعلاميې او د ملگرو ملتونو د فساد پر ضد کنوانسيو له مخې به د خپلو مرستو په شفافيت او مؤثريت کې زياتوالي راولي. په ځاگړي توگه د کنفرانس گډونوال پدې سلا شول چې:
 - د فساد پر ضد وړانديز شوي ادارې سره به کار کوي تر څو شته کرنلاري ته کتنه وکړي او د هغه پېښو پلټنه وکړي چې نړيوال پکې دخپل وي او
 - د تدارکاتو پروسې ته ودي ورکولو په موخه به د افغان حکومت سره کار ورکړي د نړيوال تړونونو پروسې څخه ځان ډاډه کولو په لپاره به نور اقدامات تر سره کړي.
- ۲۵. د کنفرانس گډونوالو د افغانستان د ټاکنو خپلواکه کميسيون دا فيصله چې پارلماني ټول ټاکنې يې د سپتمبر تر ۱۸ نېټې پورې وځنډولي په ځای او د افغانستان د اساسي قانون او د ټاکنو د قانون سره سم کار وگاڼه. پدې اړه د کنفرانس گډونوال د افغانستان د حکومت دې ژمنې ته هرکلی کوي چې د ۲۰۱۰ ميلادي کال پارلماني ټاکنو د رښتينولي څخه به ځان ډاډه کوي او د هر ډول سرغړونې او ناوړه گټې اخيستلو مخنيوی به کوي. د کنفرانس گډونوال د افغان حکومت دا ژمنه چې ملگري ملتونو سره به په گډه کار کوي او بل دا چې د ۲۰۰۹ ميلادي کال نه په پند اخيستلو به په ۲۰۱۰ ميلادي کال او وړاتلونکي کلونو کې به په ټاکنيزه پروسه کې پرمختگ راولي.
- ۲۶. نړيواله ټولنه د افغانستان حکومت دې ژمنې ته چې د افغانستان د ښځولپاره به بوملي کاري پلان عملي کوي هرکلی وويل چې دغه پلان به د ښځو په وړاندې تاوتریخوالي له منځه وړي. او همدارنگه دغه گډونوال د افغانستان د حکومت دې ژمنې ته هرکلی کوي چې په ټولو حکومتي ادارو کې د ملکي خدمتونو د انتخابي او انتصابي ادارو په گډون به د ښځو ونډه زياتوي.
- ۲۷. د کنفرانس گډونوال د نښه يي توکو د سوداگرې، وړانکارانو او نورو جنايي فعاليتونو په خطرناکو اړيکو باندې ټينگار کوي د فساد او انساني قاچاق په شمول او له دې امله د کنفرانس گډونوال لاندې شیانو ته هرکلی وويل:
 - اوسنی پرمختيا ته چې د افغانستان حکومت تير کال د کوکنارو په کر کې ۲۲ سلنه کموالي راوستلې دي او د کوکنارو د کر نه پاکو لايټونو په شمير کې يې زياتوالي راغلي دي چې په ۲۰۰۶ م کال کې يې شمير شپږ ولايتونه او په ۲۰۰۹ م کال کې يې شمير ۲۰ ولايتونو ته لوړ شو.
 - هغه اقداماتو ته چې د افغانستان حکومت لخوا د نښه يي توکو د کنترول په ستراتيژي کې ۲۰۱۰ م کال کې شوي دي چې له مخې به يې د کرنې په پروگرامونو کې پراختيا او کوکنارو په کرلو کې کموالی راوستل شي، شامل دي.
 - او د ملگرو ملتونو د نښه يي توکو او جرمنو سره د مبارزې دفتر (UNODC) او نړيوالي ټولني ته چې د دغه تسوداگرې په وړاندې د افغانستان د حکومت څخه ملاتړ کوي هرکلی وايي.

- او د پاریس-مسکو د پروسی دوام چې د غیرقانوني نشه یی توکو تولید، لگښت او قاچاق او همدارنگه د کوکنارو د کر، د نشه یی توکو فابریکو او گودامونو او زیرمو پر ضد کار کوي او همدارنگه د مخدراتو د کاروانونو مخیو او هم په متداوم ډول خبرې اترې چې دغه نشه یی توکي خپل هدف ته د رسېدلو نه د مخه ونیول شي او دوه اړخیزه سیمیزې همکاری ته هرکلی وایی، او
- همدارنگه د شنګاهي د همکاری ادارې غړو د کاري پلان د نشه یی توکو هر اړخیزې مبارزې کاري پلان ته چې د ۲۰۰۹ میلادي کال د مارچ په میاشت کې په مسکو کې د افغانستان په اړه ځانګړي کنفرانس کې منل شوي دي هر کلی وایی.

سیمیزې مرستې / نړیوال پلان

۲۸. د کنفرانس ګډونکو خپل ملاتړ د ثابت، مصون او دیموکرات افغانستان څخه څرګند کړ، د افغانستان په مهمه ونډه چې د یو پل په توګه د سولې اسیا، مرکزي اسیا، منځني ختیځ او لیري ختیځ تر منځ یی لویو او ژمنه یی بیا تازه کړه چې په دې برخه کې به په ګډه کار کوي. د کنفرانس ګډونکو په دې تاکید وکړ چې د سیمې د مالکیت او د سیمې په نوبت فعالیتونه د بریا غوره فرصتونه برابروي او په دې برخه کې یی یو شمیر نوبتونو چې د ګاونډیتوب او د سیمیز شراکت اړتیا ده په لار اچول شوي او د رغونې لپاره ګډ کار کوي، هر کلي وکړ. په دې برخه کې د کنفرانس ګډونکو په استانبول کې د سیمیزې وروستني غونډې د اسیا په زړه کې د دوستي او مرستې او د هغه د اعلان، یادونه وکړه. دغه سیمیزه مرسته کې د ۲۰۰۲ کال د ښه ګاونډیتوب د اړیکو اعلان یو ځل بیا څرګندشو، او په لاندې برخو کې به په فعالانه توګه کار کوي:

- د افغانستان خپلواکي، ازادې، وحدت او د اراضي تمامیت
- د افغانستان په داخلي موضوعاتو کې مداخله نه کول او دوه اړخیزه مداخله نه کول
- د افغانستان په مشرې د سولې، یوالي او پخلاینې هڅې
- په هر هغه ځای کې چې د بل په ځمکه کې د غیر قانوني وسلوالو ډلو فعالیتونه وي، د هغوی سره مرسته، د ورته جوړښتونو او د غیرې قانوني تمویل بندول، چې د افغانستان او یا د ګاونډیو دې ثباتي لامل ګرځي.
- د ترهګري په وړانده جګړه کول د استخباراتي معلوماتو - شریکولو په ګډون خو پواځې په دې پورې به محدود نه وي او همدارنگه د ترهګرو ډلو او شبکو لوژیستکي توکو، مالي او فکري ملاتړ مخنیوي او د بیلیدو د لاملونو له منځه وړل.
- په سیمزه کچه د سوداګري او ترانزیت پراختیا، د زیربنا او د انرژي د ودې په ګډون فعالیت، د بریښنا د لینونو انتقال او د ترانسپورت زیربنا، د ریل ګاډي د لیکي په ګډون جوړول
- د افغان مهاجرینو د راستنیدو لپاره د ښه شرایطو برابرول او
- د نشه یی توکو د سوداګري په وړاندې په سیمیزه کچه مرستې
- د خلکو تر منځ د اړیکو ملاتړ کول، دمدني ټولني، علمي، مطبوعاتو او خصوصي ځانګي په ګډون ګډ فعالیتونو او تبادلې.

۲۹. د کنفرانس ګډونکو دې حقیقت ته ښه راغلاست وویل چې افغانستان او سیمیز شریکان به یی په ۲۰۱۰ کال کې به همغږي او ونډې ته وده ورکوي څو دغه اساسات پراختیا ومومي. د کنفرانس ګډونکو د ډیرو همغږو او جوړښتي تګلارو ته د انفرادي نوبتونو اهمیت ته اشاره وکړه. په دې برخه کې، د کنفرانس ګډونکو د افغانستان د سیمې اړونده سازمانونو ته د بلني هرکلي وکړ (د سولې اسیا د سیمیزې همکاری هیوادونه، د افغانستان په اړه د سیمیزې مرستې کنفرانس، د شانګهاي د همکاری سازمان، او د اقتصادي مرستې سازمان د اړونده مسولیتونو په چوکات کې) او نور لکه د اسلامي هیوادونو سازمان، تر څو چې ژر تر ژره یو همغږي پلان د افغانستان د سیمیزې ونډې په اړه جوړ کړي. د کنفرانس ګډونکو هیوادونو سیمیزو سازمانونو او اړونده ادارو ته وړاندیز کوي چې په منظم ډول د نویو کارونو په اړه معلومات، د کابل د کنفرانس په ګډون ورکړي.

۳۰. د سیمیزې مرستې د زیاتولو په موضوع د تاکید سره د کنفرانس ګډونکو د ځانګړي دوه اړخیزه او سیمیزو پروژو د اسلامي هیوادونو د سازمان د ښوونې او د جدایی د مخنیوي په اړه پروژې، د OSCE او د افغانستان-پاکستان د همکاری ورکشاپ (دوبې پروسه) د سرحدونو د مدیریت د پروژې په ګډون، ونډو ته هر کلي وویل. د کنفرانس ګډونکو همدارنگه د دوه اړخیزه نوبتونو په اړه د معلوماتو په تر لاسه کولو مننه وکړه، د افغانستان-پاکستان د سوداګري او ترانزیت د تړون او په دې اړه د شوي پرمختګ هرکلي یی وکړ او هیله یی څرګنده کړه چې ژر به یوې پایلې ته ورسیري، او د اندونیزیا پروګرامونو د وړتیا د لوړولو، په سیمه کې د ښوونې د تخنیکي مرستو، روغتیا، کرهني، د بیوزلي کمولو، د انرژي پیاوړې کولو او د ورو او منځنیو تصدیو په ګډون ستاینه وکړه.

۳۱. د کنفرانس گډونکونکو ددې یادونه وکړه چې نړیواله ټوله په افغانستان کې د افغان حکومت د ملاتړ لپاره په فعالیت بوخته ده. دغه فعالیت به تر هغه وخته وي چې د افغانستان حکومت و توانېږي څو مسولیت په خپله غاړه واخلي، د کنفرانس گډونکونکو په افغانستان کې د ملگرو ملتونو معاونیت د فعالیتونو چې په هیواد کې د نړیوالو مرستو د همغږیو د UNSCR د ۱۸۶۸ په اساس تر ټولو مخکې دې قردادني وکړه. د کنفرانس گډونکونکو لاندې توکو ته ښه راغلاست وویل:

- د افغانستان حکومت د روښانه لومړیتوبونو وړاندیز لیک
- د نړیوالې ټولني ژمنې چې په اغیزمنه او کره ډول د ملکي فعالیتونو تمویل وکړي څو د افغانستان له حکومت سره مرسته وشي چې د نړیوالې مرستې اغیز په ملکي وگړو لور شي.
- د نړیوالې ټولني ژمنې چې خپلې مرستې د افغانانو د لومړیتوبونو سره تړاو ورکړي، چې د پاریس اصولو د مرستې د اغیزمنتیا په برخه کې په پام کې وساتي، چې په دې توگه د افغانستان حکومت وړتیا لوره کړي.
- د نړیوالې ټولني هوډ چې د یوناما سره له نږدې کار وکړي څو ملکي مرستې بیا را ژوندې کړي.
- د ناتو د نوې لور پورې ملکي استازي گمارل، او
- د اروپا د اتحاديي تصمیم چې په کابل کې خپل شتون د یو استازي له لاري ځواکمن کړي.

۳۲. د کنفرانس گډون کونکو د ملگرو ملتونو د سرممنشي تصمیم د ستفان دي میستورا په گمارلو، د ناتو د سر منشي تصمیم د مارک سیدویل په گمارلو او په راتلونکي کې د اروپا د اتحاديي د لور استازي د گمارلو هرکلي وکړ، او په دې انتظار دي چې د ۲۰۱۰ کال په څو لومړنیو میاشتو کې به خپلې دندې اشغال کړي. د کنفرانس گډونکونکو دوي ته بلنه ورکړه چې له نږدې سره کار وکړي څو په کابل کې همغږي باوري کړي. برسیره پر دې، د څارني او همغږي د گډ هڅیت د اوسنیو پرمختگونو ته په اشاره، د کنفرانس گډونکونکو د څارني او همغږي د گډ هڅیت معاون ته بلنه ورکړه چې خپل نور تدبیرونو سپارښتنه هم وکړي څو د څارني او همغږي د گډ هڅیت فعالیتونه نور هم اغیز من شي.

۳۳. د کنفرانس گډونکونکو د فرصت څخه په گټه پورته کولو د لاندې مشرانو څخه مننه وکړه: د د افغانستان لپاره د ملگرو ملتونو دسرمنشي ځانگړي استازي کاي ایدي، د افغانستان لپاره د ناتو د ملکي برخې مشر فرنیډو گینلینی، ایټوار سیکوی د اروپایی اتحاديي سلاکار، او د اروپا کمیسیون د ډلي مشر هنز جورج کرسچمر څخه په افغانستان کې ددوي د ارزښتناکو کارونو او ژمنو لپاره مننه وکړه.

۳۴. مونږ دپته سترگي په لاریو چې د کابل په کنفرانس کې د کال په وروستیو کې د ژمنو دوه اړخیزه پرمختگ ته بیا کتنه وشي.

د افغانستان په اړه د لندن د نړيوال کنفرانس لپاره د افغاني پلاوي وړاندیزلیک

د ۱۳۸۸ د سلواغې اتمه

لنډیز

په دې وړاندیزلیک کې چې د لندن کنفرانس ته وړاندې شو، د افغانستان دولت یوه جامع آجندا وړاندې کوي چې پر مټ به یې افغانستان د سولې، ټیکاو او پرمختګ په لور روان شي. د هغو لومړیتوبونو په نظر کې نیولو سره چې ولسمشر جلالتماب حامد کرزي یې د ولسمشرۍ د دوهمې دورې د تحلیف مراسم په وینا کې یادونه وکړه، حکومت به هغو موضوعاتو ته پام وړوي چې د یوه ځواکمن او با ثباته هیواد په توګه د افغانستان د راتلونکې لپاره حیاتي ارزښت لري.

زمونږ موخه ساده ټکو کې په دې ډول ده – د یوه ځواکمن او عادل حکومت د جوړولو له لارې چې د خپلو اتباعو د ساتنې او ټول ملت ته د خدمتونو د وړاندې کولو جوګه وي، د افغانستان د حاکمیت اعاده کول. ددې لپاره چې په دې لاره کې بریالی شو، باید له ځان څخه د رهبري وړتیا وښیو او د ننگونو او ستونځو د هوارولو لپاره تصمیم ونیسو.

د افغانستان حکومت هود کوي چې:

- ا. مسلکي دفاعي ځواکونو ته، چې په ټول هیواد کې د ثبات د راوستلو وړتیا ولري، وده ورکړي او د دایمي سولې او ثبات د راوستلو لپاره به د منطقي روغې جوړې لپاره هڅې پیل کړي؛
- ب. یو داسې ځواکمن دولت به جوړ کړي چې غوره حکومتوالي، د فساد د کمښت او د قانون د حاکمیت لپاره تدابیر به د اقتصادي ودې او د بې وزلۍ د له منځه تلو لپاره لاره هواره کړي؛
- ج. د ملي ودې د استراتیژۍ پلي کولو ته به لومړیتوب ورکړي څو ځوانانو ته د بوختیا زمینه مساعده او له ترهګرو سره د هغو د یوځای کېدو علاقه کمه شي؛
- د. له ګاونډیو هیوادونو سره د ټولو د اوږدمهالو ګټو د خوندي کولو لپاره کار وکړي؛ او
- ه. د لای زياتو اغیزمنو مرستو د ترلاسه کولو لپاره له نړیوالې ټولني سره خپل د همکارۍ هود تجدید او پیاوړی کړي.

پورتنی هودونه په خپل منځ کې یو له بل سره تړاو لري او په هر یوه کې د بریالیتوب لپاره یې دې ته اړتیا ده چې په نورو برخو کې یې هم بریالیتوب تر لاسه شي. لکه څنګه چې د جګړې په حال کې پراختیایي چارې سمې پر مخ نشي تلای او یا دا چې په سیمه کې د زرو ستونځو د حلولو پرته سوله نشي راتلای. دا هودونه هغه شرایط منځ ته راوړي چې د ودې او پراختیا لپاره اړین دي څو چې د افغانستان خلک له ترهګرۍ څخه خلاص شي او د یوه ځواکمن او قابل حکومت ګټې په سترګو وویښي. زمونږ حقانیت او مشروعیت په همدې موضوع پورې تړلی دی.

په داسې حال کې چې افغان حکومت د خپلو موخو د لاس ته راوړو لپاره د اړوندو بهیرونو په اصلاح کولو بوخت دي، له بسپنه ورکونکو مراجعو (دونانو) څخه هم همدا هیله لري. د افغانستان حکومت خپلې لویې موخې ته، چې په هیواد کې له سولې څخه عبارت ده، د رسیدو په خاطر د خپلې استراتیژۍ د جوړولو او پلي کولو لپاره د خپل ظرفیت د لوړولو په موخه تر اوسه هم نظامي او مالي مرستو ته اړتیا لري.

امنیت

ټول ملکي او نظامي پلانونه باید افغان حکومت ته د افغانستان د خلکو د ملاتړ د لاس ته راوړو او د هغو د اعتماد پر جلبولو باندې متمرکز وي. له افغان حکومت څخه د خلکو ملاتړ او د دغه حکومت مشروعیت به هله زیات شي چې مونږ خلکو ته د امانیت تامین او دودۍ، کور، اوبه، روغتیايي خدمتونه او د معیشت وسایل ورته برابر کړو. د حکومت لومړۍ دنده داده چې د قانون حاکمیت تامین د خلکو امنیت خوندي کړي. له کلونو روزني او د نړیوالې ټولني د پانګونې وروسته اوس د افغانستان نظامي ځواکونه ددې جوګه دي چې د امنیت د چارو مشري په غاړه اخلي. نن ورځ ۶۰ سلنه نظامي عملیاتونه د افغان امنیتي ځواکونو په مشرۍ او د نړیوالې ټولني په مرسته ترسره کېږي.

د افغانستان او د هغه د نړیوالو نظامي همکارانو په وړاندې لا تر اوسه هم ستري ننگونې پرتې دي. مونږ بیا هم ژمنه کوو چې داسې مسلکي او دفاعي ځواکونه به وروږو چې ټول افغانان به پرې ویاړي او په ترټولو نږدې ممکنه وخت کې به د افغانستان د امنیت ټول مسؤلیت په غاړه واخلي. دې موخې ته د رسیدو لپاره اړینه ده چې د ۲۰۱۱ کال تر اکتوبر میاشتې پورې د افغان ملي اردو ځواکونو شمیر ۱۷۱۶۰۰ او د ملي پولیسو شمیر ۱۳۴۰۰۰ تنو ته ورسېږي. افغانستان، د هر بل هیواد په شان چې د حاکمیت درلودونکی وي او قانون پکښې حاکم وي، باید په خپل قلمرو کې د خپلو ځواکونو د کارولو توان بیرته ترلاسه کړي. د افغانانو نیول، تلاشي او توقیف باید د افغانانو لخوا ترسره شي خو د افغان ولس په سترگو مشروعیت ولري. دا چې بریا یواځې د جګړې په ډګر کې نه ترلاسه کېږي، بلکې د خلکو زرونه او ذهنونه هم باید مونږ ومني، ځکه نو د ملکي تلفاتو، چې دښمن غښتلی کوي، د مخنیوي او د عامو خلکو د ملاتړ لپاره له هیڅ راز هلو ځلو څخه باید مخ واورول شي.

سوله او عادي ژوندانه ته بیرته راستنیدل

په داسې حال کې چې د غوره حکومتوالی او اقتصادي ودې لپاره د مناسب چاپیریال د رامنځ ته کولو لپاره د افغانو او نړیوالو ځواکونو نظامي عملیات اړین دي، یوه دوامداره سوله به یواځې هله راشي چې هغه جنګیالي او قوماندانان چې په مخالف سترګو کې پراته دي په بریالیتوب سره په خپلو سیمو کې خپل عادي ژوند ته بیرته راوګرځول شي. د افغانستان حکومت به هغو طالبانو او نورو جنګیالیو ډلو ته چې اساسي قانون ته درناوی وکړي لاره هواره کړي خو په ابرومندانه توګه له تاوتریخوالي لاس واخلي او خپل عادي ژوندانه ته راستانه شي. عادي طالبان د القاعده غړي ندي. هغوي زمونږ خپل د اکا زمان او ګاونډیان دي او د سولې د راوستو لپاره مونږ باید یواځې هغه لامل له منځه یوسو چې هغوي جګړې ته هڅوي.

عادي ژوندانه ته بیرته راستنیدل باید په دوه کچو ترسره شي: لومړۍ دا چې د طالبانو عادي جنګیالیو او کوچنیو قوماندانانو لپاره باید زمینه برابره کړای شي خو بیرته خپلو سیمو ته راستانه شي او دوهمه دا چې د طالبانو د نهضت د لویو مشرانو سره د پخلاینې لپاره باید استراتیژي موجوده وي. دا نوښتونه به د افغانستان د حکومت په مشرۍ او د دوی په مالي مرسته ترسره شي او د هغو کسانو چې وسله پر حکمه ږدي، له تاوتریخوالي لاس واخلي او د افغانستان اساسي قانون مني د بڅبنې په ګډون ځینی نور بنسټیز اصول راوغاړي. د سولې لپاره لویه جرګه به د دې نوښت یوه اساسي برخه جوړه کړي چېرته چې د افغاني ټولني ټول استازي به د سولې د راوستو لپاره خپل نظرونه شریک کړي.

د افغانستان حکومت ژمنه کوي چې په راتلونکي پسرلي کې به په کابل کې یو بشپړ تطبیقي پلان دوی ته وړاندې او د هغو د مرستو غوښتنه به وکړي. له دوی څخه به وغوښتل شي چې له افغان مشرتابه سره عادي ژوند ته د بیرته راستنولو په برخه کې کار وکړي او د کابل په کنفرانس کې د بودجو د ورکړې په یوه شفاف او انعطاف منونکي جوړښت هوکړې ته ورسېږي.

اقتصادي وده او پراختیا

اقتصادي وده او پراختیا او د کارونو منځ ته راوړل د دوامدارې سولې یوه وړاندغوښتنه ده. یواځې د یوه پیاوړي اقتصاد په درلودو سره افغانستان مالي خپلواکۍ ته رسېدلی شي. حکومت وړاندیز کوي چې اړوند وزارتونه باید سره یوځای او کاري ډلې ورڅخه جوړې شي

څو د کرنې، د کلو د پراختیا، بشري منابعو، بنسټیزو جوړښتونو او اقتصادي ودې په برخو کې د چارو مشري وکړي. دا ډلې به د پیاوړو وزیرانو تر مشرۍ لاندې مکلفې وي څو د ملي ودې د استراتیژۍ لومړیتوبونه په ګوته کړي څو خلکو ته د کار زمینه مساعده شي او هم هیواد له اقتصادي پلوه وده وکړي. هغه موجوده ملي پروګرامونه چې د دې موخې د ترلاسه کولو لپاره ګټور دي باید پیاوړي شي او چیرته چې خلا موجوده وي، نوي پروګرامونه به جوړ او په پسرلي کې د کابل په کنفرانس کې به وړاندې کړای شي.

د ودې لپاره د مناسب چاپیریال د منځ ته راوړو او د زیرمو او سرچینو د اغیزمنې کارونې لپاره حکومت د جوړښتیزو اصلاحاتو د یوه پراخ پروګرام د جوړولو هوډ کوي. د دې مهمې او لویې آجندا د عملي کولو لپاره به حکومت دوه لوی نوښتونه وکړي. په ملکي برخه کې د تخنیکي مرستو له پلان څخه په استفادې سره به سیمه ایز سلاکاران برابر کړای شي څو د پروګرامونو د پلي کولو لپاره افغاني ظرفیت لوړ کړي، او هم د پروګرامونو د لاینه پلي کیدو لپاره به حمایتي خدمتونو کې یو لړ اصلاحات راوړل شي. حکومت هوډ کوي چې په پسرلي کې د کابل په کنفرانس کې به یوه هر اړخیز پلان وړاندې کړي. افغان حکومت په دونرانو غږ کوي چې د لومړیتوب لرونکو پروګرامونو سره د خپلو مالي او تخنیکي مرستو له لارې دغو کاري ډلو سره همکاري وکړي.

سیمه ایزه مرسته

سیمه ایزې ستونځې سیمه ایزو حل لارو ته اړتیا لري. د افغانستان حکومت ژمن دی چې له خپلو ګاونډیانو سره د سیمې د امنیت د سمون او د سوداګرۍ د آسانه کولو لپاره کار وکړي. د سیمې ټول هیوادونه به له دغې همکاري څخه ګټه واخلي.

د سیمې د امنیت ښه کیدل د استخباراتي معلوماتو تبادلې، د سرحدې قواؤ ترمنځ د نښه یي توکو د قاچاق او سازمان ورکړل شویو جرمونو په وړاندې د مبارزې لپاره همکاري، او زموږ په سرحداتو کې د ترهګرو د آزادو فعالیتونو د مخنیوي لپاره ګډو استراتیژیو او همغږو اقداماتو ته اړتیا لري. د سرحد دواړو خواؤ کې د ترهګرو د پناه ځایونو له منځه وړل باید د ټولو لپاره لومړیتوب ولري. دوامداره سوله د بې ځایه شویو خلکو د بیرته راستنیدو او د کارګرانو د آزاد تګ راتګ لپاره نویو هڅو ته اړتیا لري.

د ټولو ښکلیو دولتونو د دوامداره اقتصادي ودې لپاره اړینه ده چې په سیمه کې د انرژۍ، ترانسپورت او اوبو لپاره زیربناګانې جوړې شي. د یوه سوداګریز او ترانزیتی دهلیز په حیث د افغانستان څرګندیدل، چې د هیوادونو ترمنځ مالونه به له دې لارې په آزاده توګه لیرل رالیږل کېږي، د ټولو په ګټه ده. موږ په هڅه وکړو څو د څو اړخیز کار او د سیمه ایزو مؤسسو له لارې دغې موخې ته ورسېږو. په ځانګړې توګه موږ د پاکستان له حکومت او له ټولو دونرانو څخه غوښتنه کوو چې د افغانستان-پاکستان د سوداګرۍ او ترانزیت هوکړه لیک د کابل له کنفرانس نه مخکې بشپړ کي.

حکومتوالي

غوره حکومتوالي د ټیکاو، امنیت او پرمختګ لپاره یوه وړاندوښتنه ده چې د قانون په حاکمیت، عدالت، بشري حقونو ته په درناوي او د فساد په له منځه وړلو کې نغښتي ده. حکومت به د حکومتوالي پر پنځو برخو تمرکز وکړي: په ملي کچه د حکومتوالي او پالیسۍ همغږي کول، د ملکي خدمتونو د سکتور ریفورم، محلي حکومتوالي، د قانون حاکمیت او د بشر حقوق.

په بریالۍ توګه د دې آجندا پلي کول د حکومت په ټولو کچو کې رغنده پریکړو او تطبیقي میکانیزمونو ته اړتیا لري. ددې موخې د ترلاسه کولو لپاره حکومت باید داسې اغیزمن نهادونه منځ ته راوړي چې له کابل نه بهر په خپل قوي حضور سره د حکومت پالیسي ګانې او پروګرامونه پلي کړي. په لاره کې یو لوی ګام به دا وي چې حکومت د محلي حکومتوالي له یوې داسې پالیسي سره موافقه وکړي چې زموږ په ولایتونو، ولسوالیو او کلیو کې د ټولو ښکلیو لورو دندې او مکلفیتونه په واضح توګه په مشخص کړي. د حکومت تر موافقې وروسته به دغه پالیسي د حکومت په ټولو کچو د هیواد ټولو سیمو ته د اساسي خدمتونو د رسولو لپاره د همکاري یو بنسټ جوړ کړي

په دې برخه کې به د قانون حاکمیت ته ژمنتوب زیات اهمیت ولري او د هیوادونو قضاتو، څارنوالانو او د قانون د تنفیذ پرسونل ته باید روزنې، ملاتړ او خوندي ساتنې په ګډون ټول هغه امکانات برابر شي چې هغوي د ښه کار کولو لپاره ورته اړتیا لري. حکومت به د ملکي خدماتو د سکتور اصلاحاتو ته دوام ورکړي څو په ټولو برخو کې د حکومت کاري وړتیا زیاته شي. موږ له نړیوالې ټولني څخه غوښتنه کوو چې د موازي جوړښتونو د جوړولو پراخې د حکومتی میکانیزمونو له لارې کار وکړي او هغه پیاوړي کړي. بالاخره، د اساسي قانون د احکامو د رعیتولو لپاره به حکومت هڅه وکړي چې پارلماني ټاکنې په پسرلي کې ترسره شي.

د فساد پر ضد مبارزه

دا چې مونږ د داسې يوه دولت د رامنځ ته کولو لپاره هڅې کوو چې غوره حکومتوالي او د قانون حاکمیت پکښې موجود وي، فساد او د فساد تورونه دواړه په حکومت باندې د خلکو اعتماد کموي او دا بې اعتمادې په ټولو برخو کې زمونږ په هڅو باندې ناوړه اغیزه کوي. افغان حکومت په ټول توان سره د فساد پر ضد مبارزې ته ژمن دی او وزارتونو او نورو ارګانونو اداري اصلاحاتو ته به دوام ورکړي خو د فساد شونتیا پکښې کمه شي. په کابینه باندې به د اجرائیه قوې د ټولیز مسؤلیت د منلو او پرځای کولو د اصلي ارګان په توګه اتکا وشي او دا کابینه به له پارلمان سره له نږدې کار وکړي خو د حساب ورکونې او روڼتوب لپاره یو پیاوړی قانوني اساس رامنځ ته کړي.

د لندن کنفرانس څخه به وروسته جمهور رئیس حامد کرزي به فرمانونه صادر کړي خو د فساد په وړاندې د مبارزې بنسټ ځواکمن شي. دغه فرمانونه به د څارنې د عالي ادارې دندې نورې ځواکمنې او روښانه کړي چې د دولتې له لوري د فساد په وړاندې د مبارزې اساسي وسیله ده. دوي به د ټولو دولتي لوړپوړو چارواکو شتمني ثبت کوي او دوي به اصول ټاکي چې له مخې یې هغه شتمني چې د فساد له لپارې تر لاسه شوي دي، بیرته دولت ته وسپارل شي. دوي به دا هم یقیني کوي چې د څارنې عالي اداره له نورو اړوندو ادارو سره چې د فساد په وړاندې کار کوي، همغږي را منځ ته کړي، لکه لوي څارنوالي، د تفتیش لوي ریاست، او د جرمونو د کاري قوې اداره.

وزیران او والیان به دې ته اړباسل شي چې له خپلو کړنو او د خپلو اړوندو ادارو له کړنو حساب ورکړي. ټول وزیران او ادارې به اړ وي چې د فساد په وړاندې د مبارزې کاري پلان چمتو کړي او د پلان د اجرا او پایلو په اړه راپور ورکړي چې د څارنې عالي ادارې له لوري به یې څارنه کېږي. یوه ډله متخصصینو ته به بلنه ورکړل شي چې افغانستان ته راشي او د فساد په وړاندې د مبارزې ټاکل شوي معیارونو د تر لاسه کولو په اړه شوي پرمختګ ارزونه وکړي.

د مرستو اغیزمنتوب

مرستي د افغانستان په پرمختګ، د بې وزلې په له منځه وړلو او اقتصادي ودې کې مهم رول لوبوي. اوس مهال د افغانستان ټوله انکشافی بودجه او ۳۵ سلنه عادي بودجه له بهرنیو مرستو برابرېږي. په ټولیزه توګه بهرنی مرستو په ۲۰۰۸ کال کې د ملي ناخالصو تولیداتو ۴۳ سلنه برخه جوړوله. په هر حال د زیرمو د مصرف د څرنګوالي په پرتله د هغو اوردمهاله اغیزه یوه مهمه مسأله ده چې د دغو مرستو د ورکړې د څرنګوالي له امله اغیزمنه کېږي. د افغانستان اغیزمنه وده او پراختیا یوه بې سارې مسأله ده: بې ثباتي د ودې او پرمختګ خنډ ګرځي او دیرش کلني جګړې د ملکي خدمتونو له سکتور څخه د مرستو د مدیریت او ادارې توان اخیستی دی. اغیزمنه مرسته د افغان حکومت د ظرفیت او مشروعیت په زیاتیدو او بالاخره د بې ثباتي د اصلي لاملونو په له منځه وړو کې ستر رول لري. ځکه نو د افغانستان حکومت په دې باور دی چې بهرنی مرستی، چې د افغانستان د خودکفا کیدو یو همه عنصر دی، یواځې هغه وخت د افغانستان د ودې او پراختیا لامل ګرځیدای شي چې پخپله افغانانو ته ورکړل شي او افغانان یې مدیریت وکړي.

حکومت دې ته چمتو دی چې د مرستو د اغیزمنتیا د زیاتولو لپاره اړین ګامونه پورته کړي. ددې لپاره چې مرستي په همغږي سره او په اغیزمنه توګه مستحقینو ته ورسېږي، حکومت به د ملي ودې د استراتیژي له کلسټر استراتیژي څخه د پراختیایي اهدافو د ردیف کولو او لومړیتوب ورکولو لپاره کار واخلې. د دوامداره پایښت لپاره اړینه ده چې مرستي په مستقیمه توګه له بودجې څخه ولېږدول شي. هغه پروګرامونه چې د حکومت لخوا پلي کېږي د افغانانو ظرفیت لوړوي، حساب ورکونه زیاتوي، له افغاني لومړیتوبو سره اړخ لګوي، اقتصادي تمامیري او د افغانانو باور تر لاسه کوي. په داسې حال کې چې د افغانستان د حکومت بیارغونې وجهي صندوق د یوه بریالي میکانیزم په توګه کار کوي چې له لارې یې د نهران د افغانستان د بودجې له طریقې خپلې مرستي کوي، د دونرانو لپاره مهمه ده چې یو بل ګام هم پورته کړي او خپلې مرستي په مستقیمه توګه د افغانستان حکومت ته وسپاري. له دې لارې څخه د ورکړل کیدونکو مرستو د مقدار د زیاتیدو لپاره ځینې نوښتګرو اقداماتو ته اړتیا ده. د افغانستان حکومت د پراختیایي خدمتونو د وړاندې کولو لپاره د حکومتداري او عامه مالي مدیریتي سیستم په پیاوړي کولو سره د خپل ظرفیت د لوړولو په لاره کې خپله دنده ترسره کوي. همدارنګه د حساب ورکونې د زیاتیدو لپاره حکومت غواړي چې د کارکولو او له پایلو څخه د رپوټ ورکولو په برخه کې هم سمون ومومي او د څارنې او ارزونې یو سیستم رامنځ ته کړي.

د افغانستان په اړه د لندن د نړیوال کنفرانس لپاره د افغاني پلاوي وړاندیزلیک

د ۱۳۸۸ د سلواغې اتمه

امنیت

شالید

کوم خطر چې مونږ ورسره مخ یو د انسان مدنیت ته یو گواښ دی چې جغرافیایي پولې نه پېرني او هیڅ هیواد یې، که هرڅومره ځواکمن هم وي، په یواځې سره مقابله نشي کولای. دا گواښ یوه نړیواله استراتیژیکه ځواب او د نړیوالې ټولني همغږي شوو هڅو ته اړتیا لري څو زموږ ټولو آزادي له دې گواښ څخه خلاصه شي.

تر کومه ځایه چې په دې نړیوالو هڅو کې د افغانستان رول پورې مربوطه ده، د ټولو ملکي او نظامي پلانونو تمرکز باید په افغانانو او په افغان حکومت باندې د افغانانو پر باور باندې وي. له افغان حکومت څخه د خلکو ملاتړ او د دغه حکومت مشروعیت به هله زیات شي چې مونږ خلکو ته دامن امنیت تامین او ډوډۍ، کور، اوبه، روغتیایي خدمتونه او د معیشت وسایل ورته برابر کړو.

ولسمشر حامد کرزي د تحلیف د مراسمو په وینا کې د افغانستان د حکومت موخي او لومړیتوبونه په ډاگه کړل چې د افغانستان د راتلونکي امنیت او ټیکاو لپاره یو ښه لیدلوری دی.

«د هیواد دفاع او د هیوادوالو د دایمي امنیت تامین زموږ افغانانو وظیفه ده... د هیواد پر امنیتي او دفاعي قواوو د افغانستان د اسلامي جمهوریت د انحصار او حاکمیت د تامین پر بنسټ مونږ غواړو چې د خپل هیواد دفاعي لور تیاوو ته پاملرنه، ملي اردو او خپلې نورې امنیتي قواوې په کمې او کيفي لحاظ تنظیم کړو. زموږ هیواد باید وکولای شي چې په آینده کې له خپلو مالي امکاناتو سره سم د خپل اردو او امنیتي قواوو اړتیاوې تامین کړي.»

اوس مونږ د خپلو هڅو یو حساس پړاو ته رسیدلي یو. د کافي قواوو د نشتوالي له امله مونږ ته دا ناممکنه ده چې په محلي کچه د نظامي قواوو د حضور له لارې له خلکو څخه ساتنه وکړو. له دې امله هغه افغانان چې غوښتل یې د حکومت ملاتړ وکړي مایوسه شول ځکه هغوی نشي کولای چې له خپل امنیت څخه د دامن اوسیدو بغیر دا خطر په ځان ومنې. خو اوس دا حالت د بدلون په حال کې دی. په تیر کال کې د دښمنو د بریدونو او د چاودنو شمیر زیات شو. د دې زیاتوالي یو لامل هغو سیمو ته د افغانو او نړیوالو ځواکونو تلل وو چې په تیرو کلونو کې مو پکښې عملیات نه وو کړي او بل لامل یې د افغانو او نړیوالو ځواکونو د عملیاتو زیاتیدل وو.

له انتظار سره سم، د ټاکنو په دوران کې د دښمن بریدونو زور واخیست. خو له دې سره سره افغان او نړیوال امنیتي ځواکونه په دې وتوانیدل چې د ټاکنو د پروسې امنیت خوندي کړي. له ټاکنو څخه راپدېخوا د فعالیتونو کچه د پام وړ ده، په تیره بیا په سهیل او ختیځ کې. په داسې حال کې چې زموږ عادي ځواکونو د خلکو ساتنې ته خپل پام اړولی ده، زموږ ځانگړي ځواکونه خپلو عملیاتو ته دوام ورکوي څو دښمن ته د ځان سمبالولو موقع ورنکړي.

زموږ د وروستیو بریاوو سره سره دښمن تر اوسه هم غښتلی پاتې ده. هغوي په تیره بیا د ځای پر ځای شوو چاودیدونکو موادو او انتحاري بریدونو په برخه کې نوي تخنیکونه او تکنیکونه کاروي. همدارنگه مونږ په اوس په زیاتو ولایتونو کې زیات شمیر بهرني جنګیالي وینو.

افغان امنیتي ځواکونه له توقع نه زیاتي ودې او پراختیا ته دوام ورکوي. د ۲۰۰۹ کال په دسامبر میاشت کې د افغان ملي اردو ځواکونو شمیر ۱۰۰۱۳۱ او د ملي پولیسو شمیر ۹۴۹۵۸ تنو ته ورسید. دا پرمختګ ډاډ ورکوي چې مونږ به له پلان سره سم د ۲۰۱۰ تر اکتوبر میاشت پورې د ملي اردو ۱۳۴۰۰۰ او د ملي پولیسو ۱۰۹۰۰۰ سرتیري ولرو او دغه شمیر به د ۲۰۱۱ کال تر اکتوبر پورې په ترتیب سره ۱۷۱۶۰۰۰ او ۱۳۴۰۰۰ ته ورسیري.

د حکومت ژمنی

په راتلونکو ۱۸ میاشتو کې مونږ باید خپلې ټولې هڅې د افغان امنیتي ځواکونو د ظرفیت او قابلیت په لوړولو او د حکومتوالۍ، د قانون حاکمیت او اقتصادي ودې لپاره د مناسب چاپیریال په منځ ته راوړو متمرکزې کړو.

- مونږ به یوه ملي امنیتي پالیسي جوړه کړو چې د امنیتي وزارتونو دندې او مسؤلیتونه او نورې مهمې اړتیاوې به په گوته کړي او هم به یوه ملي امنیتي اسټراتیژي جوړه کړو چې موخه به یې د افغانستان د امنیت خوندي کول وي.
- مونږ به په راتلونکو درې کلونو کې زیار وپاسو چې زیاتره نظامي عملیات د هیواد په نا امنه سیمو کې پخپله رهبري او ترسره کړو او د پنځو کلونو په اوږدو کې د فزیکي امنیت مسؤلیت په غاړه واخلو.

• مونږ به په راتلونکو پنځو کلونو کې د خپل هیواد د فزیکي امنیت د پرغاړه اخیستلو لپاره له هیڅ راز هلو ځلو څخه دریغ ونکړو په دې شرط چې نړیواله ټولنه زموږ نظامي قواوې په خپل استندرد تجهیزات کړي او ویې روزي. تر هغې وروسته به نړیوال ځواکونه د لارښوود او ملاتړ رول ولري.

- د غوره رهبري، د ژوندانه د کیفیت د لوړولو او د سرتیرو، پولیسو او دهغو د کورنیو د خیال په ساتلو سره به د دغو ځواکونو د جذب کچه لوړه شي، له دو ځواکونو سره به پاتې شي، په چټکۍ سره به وده ومومي، او مهارتونه، تجربه، اغیزمنتوب، مسلکي توب، روڼتوب، حساب ورکونه، او دسپلین به پکښې زیات شي. د ملي اردو او ملي پولیسو د منصوبینو مسلکي توب به د اړوندو ترینګونو په روکولو سره لاهم پسي زیات شي. د ۲۰۱۱ کال تر اکتوبر میاشتې پورې باید د ملي اردو شمیر ۱۷۱۶۰۰ او د ملي پولیسو شمیر ۱۳۴۰۰۰ تنو ته ورسېږي.

- مونږ په داسې وضعیت کې یو چې د ۲۰۱۰ کال تر اکتوبر پورې به اړومرو ۱۳۴۰۰۰ تنه استخدام کړو. په داسې حال کې چې دغه شمیر یعنی ۱۳۴۰۰۰ پولیس د ښه پرمختګ ښکارندویه کوی، خو بیا هم د خلکو د امنیت د ساتلو او د جګړې د وړلو لپاره بسنه نکوي. ځکه نو اړینه ده چې د اردو او پولیسو د ځواکونو شمیره نوره هم زیاته شي او په ټولیزه توګه ۴۰۰۰۰۰ تنو ته ورسېږي داسې چې ۲۴۰۰۰۰ یې د ملي اردو سرتیري وي او د پولیسو شمیره له ۹۶۸۰۰ څخه ۱۶۰۰۰۰ په راتلونکو درې تر پنځو کلونو زیاته شي. یعنی:

- د ۲۰۱۰ تر اکتوبر پورې به د ملي اردو شمیر ۱۳۴۰۰۰ او د ملي پولیسو شمیر به ۱۰۹۰۰۰۰ ته ورسېږي

- د ۲۰۱۱ تر اکتوبر پورې به د ملي اردو شمیر ۱۷۱۶۰۰ او د ملي پولیسو شمیر به ۱۳۴۰۰۰ ته ورسېږي

- مونږ به له آیسف او نړیوالې کمیټې سره په ګډه کار وکړو څو د خلکو پوهه په دې اړه چې دولت او نړیواله ټولنه څه کوي، او هم د هغو قربانیو په اړه چې افغان او نړیوال ځواکونه یې د افغانانو د امنیت د ساتلو لپاره ورکوي، زیاته کړو.

- مونږ باید له آیسف ځواکونو سره د زیات نفوس لرونکو سیمو د «نیولو او ساتلو» په لار کې ګډ کار وکړو. ددې لپاره باید د ملي اردو او ملي پولیسو ځواکونه له آیسف سره یوځای کار وکړي. ځکه نو:

- مونږ باید د مطلوبو اغیزو لپاره یو له بل سره له نږدې کار وکړو او په عین وخت کې د خپلو نظامي قوتونو کیفیت، ځواک او اعتماد پیاوړی کړو. په لومړیو وختونو کې به اردو له پولیس سره د زیات نفوس لرونکو سیمو په ساتنه کې مرسته وکړي څو د مدني فعالیتونو لپاره مناسب بستر رامنځ ته شي.

د افغاني قواو په زیاتیدو سره به په سیمه ایزه کچه د هغو حضور شونې شي چې په پایله کې به یې د قانون د حاکمیت، اغیزمنې حکومتوالۍ، اقتصادي پراختیا، د خدمتونو د وړاندې کولو، د زیربنا ګانو د جوړولو او د افغان حکومت د مشروعیت او حیثیت د پیاوړي کیدو لپاره زمینه مساعده شي.

افغان امنیتي ځواکونه باید د هغې ورځې لپاره چمتو شي چې د امنیت مسؤلیت به په لاس کې واخلي. ځکه نو:

- د ولسوالۍ، ولایت او سیمې په کچه به پوره همغږي موجوده وي.
- افغان امنیتي ځواکونه به د استخباراتي معلوماتو شریکول، د پلانونو یوځای کول او عملیاتي همغږیتوب له اړوندو افغانو چارواکو سره زیاته کړي.
- ملي اردو به داسې سیستمونه جوړ کړي (په تیره بیا د لوژسټیک او پرسونل د ادارې سیستمونه) چې ډاډ تر لاسه کړي چې ملي اردو او د افغانستان دولت نور ارګانونه خپل ظرفیت او قابلیت زیاتوي او د ترهګرو د فعالیتونو په نظر کې نه نیولو سره د افغان ولس ساتنه کوي.

● افغان امنیتي ځواکونه به داسې اقدامات وکړي چې له امله یې د وسلو او تجهیزاتو حساب ورکونه ډاډمنه شي.

د افغانستان حکومت به له آیسف سره په گډه امنیتي وضعیت تر بیاکتنې لاندې ونیسي. په عین حال کې مونږ به د «انتقال» یو پلان هم جوړ کړو. کله چې مونږ او آیسف ډاډمن شو چې افغان امنیتي ځواکونه په یوه سیمه کې د امنیت او ثبات د راوستلو وړتیا لري، آیسف به له هغه مهاله پس یو حمایتي رول په غاړه واخلي. دا قضاوت به د لاندې درې گونو معیارونو په سنجولو سره وشي:

- په یوه سیمه کې د ملي اردو او ملي پولیسو د کافي شمیر پیاوړو منصوبینو حضور
- د سیمې امنیتي حالت او دا چې شواهد او قراین د اوضاع په بهبود دلالت وکړي.
- څرگنده شي چې په نوموړې سیمه کې د قانون حاکمیت، حکومتوالي، اقتصادي وده روانه وي او مناسبې زیربناوې موجودې وي.

د انتقال د مناسبو شرایطو د تامینولو لپاره:

● مونږ به هڅه وکړو څو پولیس د خلکو د باور وړ ساتونکو باندې بدل شي. د کورنیو چارو وزارت به د نورو لویو ارگانونو په مرسته د لویو جرمونو د ضربتي قواوو له لارې د فساد د په له منځه وړلو تمرکز وکړي او د افغانستان حکومت سره به د فساد د تورو په اړه په لوړه کچه پلټنې وکړي. همدارنگه مونږ به د تخصصي روزنیزو پروگرامونو او د عامه پوهاوي د کمپاینونو له لارې د فساد د مخنیوي لپاره هم هلې ځلې وکړو.

مونږ به د هغو خطرونو سره د مبارزې لپاره چې په خاصه توګه افغانان ګواښوي د خپلو پولیسو له لارې هلې ځلې وکړو. مونږ به دا موخه په لاندې توګه ترلاسه کړو:

● د فساد ورکول د فساد سره د مبارزې د استراتیژۍ له لارې چې د ظرفیتونو لوړولو، پیشگیرانه او تنفیذي تدابیرو ته پکښې ځای ورکړل شوی وي.

● د افغانو ملي پولیسو کې اصلاحات او وده په ټولو کچو کې د رهبرۍ د پیاوړي کولو او د وړتیا، تجربې او اجراتو په اساس پرسونل تر فیچ ته د کاندیدولو له لارې.

● مونږ به ولسوالیو د ودې د پروگرام او د سرحدونو د ټینګولو د پروگرام او په نورو برخو کې د روزنیزو پروگرامونو له لارې خپلو وړتیاوو ته وده ورکړو او یو افغاني ژاندارم به منځ ته راوړو چې له ملي اردو سره یوځای د عملیاتو توان ولري. په نسبتاً امنو ولايتونو کې د ولسوالیو د ودې د پروگرام د بشپړیدو د ډاډمنولو لپاره به مونږ د افغان پولیسو لارښود ټیمونه جوړ کړو. ددې کار لپاره باید د ملي پولیسو تشکیل لوی شي.

● مونږ به د ملي پولیسو د پرسونل روحیه او د ژوندانه شرایط پیاوړي کړو. د نړیوالې ټولني په مرسته به مونږ د افغان امنیتي ځواکونو لپاره د کورونو د برابرولو په شان د ټولنیزو کټو د پروگرامونو پلټنه وکړو.

● مونږ به په محلي پولیس او د پولیس په دودیزو دندو د تمرکز له لارې او د هغوي په روزلو او تجهیزاتو سره د خپلو پولیسو کاري کیفیت لوړ کړو څو هغوی د جرمونو څخه د مخنیوي او د جرمونو د کشف، د عامه خونديتوب او عامه نظم د تامینولو، د خلکو د شتمنیو د ساتلو او د ترافیک د کنټرولولو جوګه شي.

● مونږ به د امنیت، مرستې یا اداري خدمتونو لپاره د خلکو غوښتنو ته په پولیسو کې د سمدستي ځواب ویلو د وړتیا د زیاتولو له لارې په پولیسو باندې د خلکو اعتماد زیات کړو او هم به هغوي ته روزنه ورکړو څو بشري حقونو او فردي حقونو ته درناوی وکړي او له خلکو سره ښه سلوک وکړي. مونږ به د پولیسو په لیکه کې د ښځو استخدامولو او هغوي ته د زمینو برابرولو ته دوام ورکړو. همدارنگه مونږ به یو ناپیېلی سیستم هم منځ ته راوړو چې د پولیس د حساب ورکونې او عامه انډیننو څارنه وکړي.

● مونږ به عامه ساتندوی پولیس هم جوړ کړو چې په ولسوالیو کې به د زیربناګانو، آسانتیاوو او ساختماني پروژو څخه ساتنه وکړي. دا پولیس به په راتلونکي کې په تدریج سره د خصوصي امنیتي کمپنیو ځای ونیسي.

د بریا لپاره کلیدي اړتیاوې

په افغانستان او سیمه کې د سولې او ټیکو او بیا ټینګولو لپاره دا کمپاین لاندې بنسټیزو عناصرونو ته اړتیا لري:

- د نظامي عملیاتو ترڅنګ باید ملګري عملیات هم ترسره شي. ځکه نو د یوه نظامي - ملګري ګډ عملیات لپاره باید ټولې سرچینې او د اړتیا وړ توکي برابر کړای شي.
- د ملګري خلکو ساتنه باید په ټولو عملیاتونو کې په لومړیتوب کې ځای ولري. د عامه تلفاتو د مخنیوي لپاره باید هر ډول تدابیر اتخاذ شي. ملګري تلفات افغان ملي پولیسو، ملي اردو او نړیوالو ځواکونو ته په یوې جنجالي موضوع بدله شوي ده.
- د مطلوبو پایلو د اخیستلو لپاره د افغانو د ملي روغې جوړې او عادي ژوندانه ته د بیرته راستنیدو پروګرام باید په پوره توګه د نړیوالې ټولني لخوا تمویل شي.
- د توقیف لپاره ټول عملیات باید د افغان امنیتي ځواکونو لخوا او د اړوندو افغانو مقاماتو له خبرولو او د هغو د موافقې د اخیستو وروسته تر سره شي. همدارنګه د افغانستان د دولت د حاکمیت د بشودلو لپاره اړینه ده چې ټولې توقیف خانې د افغانستان دولت ته وسپارلي شي. د دې موخې د ترلاسه کولو لپاره مونږ لازياتو مرستو، روزني او سرچینو ته اړتیا لرو.
- د دښمن د تبلیغاتو، معلومات ورکولو او د غلطو معلوماتو د کمپاینونو او د دښمن لخوا د رسنیو د تاثیر لاندې راتلو د مخنیوي لپاره باید زیات نور کارونه ترسره شي. مونږ باید د افغان حکومت او نړیوالې ټولني د پرمختګونو او لاس ته راوړنو په اړه د عامه پوهاوي لپاره ډیر کار وکړو. مونږ باید له ایسې او نړیوالې ټولني سره ګډ کار وکړو ترڅو هلک په دې اړه چې حکومت او نړیواله ټولنه په څه کارونو بوخت دي د عامو خلکو پوهه زیاته کړو.
- د ځواکونو د مستقرولو او د نورو محلي امنیتي تدابیرو د نیولو له لارې د سرحدونو تړل او خوندي کول به له دښمن څخه له سرحدونو نه د تیریدو او راتیریدو توان واخلي او د هیواد په امنیتي وضعیت به خورا مثبت اغیزه وکړي. مونږ په لاندې برخو کې ملاتړ ته اړتیا لرو: په سرحدې چارو کې ښه همکاري، د موجوده همغږیو د تدابیرو د اغیزې پیاوړي کول او له هغو څخه اعظمي ګټه اخیستل. همدارنګه د پاکستان په قبایلي سیمو کې د پاکستان د پوځ عملیات باید له ایسې او افغان ځواکونو سره همغږي شي.
- په افغانستان کې د تل پاتې امنیت د راوستلو یواځنی لاره داده چې افغانان پخپله ددې جوګه شي چې د خپل ځان دفاع وکړي. په هر حال د افغان ځواکونو په تیره بیا د ملي اردو د خپلواکو عملیاتو د وړتیا په وړاندې یو لوی خنډ دادی چې اوس مهال مونږ د یوه سپک پوځ (۱۳۴۰۰۰ تنه) د جوړولو په حال کې یو چې ډیری یې پیاوړې دي او ډیری قابلیتې خلاګانې پکښې موجودې دي چې خودکفایي ته د رسیدو لپاره باید له منځه یوړل شي. دا د قابلیت خلاګانې په دې ډول دي: د ځای پرځای شویو چاودیدونکو موادو مدافعه؛ د بزو د قدرت سره جوخت محفوظ خوځښت (هاوانونه او توپخانه)؛ هوايي ترانسپورت؛ هوايي اکتشاف؛ له هوا څخه د پیاوړه نظام حمایه کول؛ او د ایسې په غیاب کې د هوايي لار نیونې وړتیا د هوايي حرم د خوندي کولو لپاره. هرڅومره ژر چې دغه قابلیتونه ترلاسه شي، هومره ژر به افغان امنیتي ځواکونه د ایټلاف ځواکونه د جګړې له پټې څخه خلاص کړي.
- د یوه ۴۰۰۰۰۰ کسيز ځواک د جوړولو لپاره (۲۴۰۰۰۰ ملي اردو او ۱۶۰۰۰۰ ملي پولیس) چې څومره وخت د زیربناګانو د جوړولو، د تجهیزاتو د تدارکاتو او د رهبري د جوړولو لپاره لګیري هغه باید په نظر کې ونیول شي او پریکړې له امکان تر حده وخته وشي.
- مونږ له ناتو څخه غوښتنه کوو چې د افغان ځواکونو د روزني، لارښوونې او هغو سره د همکاري لپاره قواوې راولیږي. د افغان امنیتي ځواکونو د شمیر د زیاتیدو له امله به په ټولو ولایتونو کې زیات شمیر د ملي اردو او ملي پولیسو منصوبین موجود وي ځکه نو ناتو باید زیات شمیر کسان راولیږي څو نوي افغان ځواکونه وروزي، هغوي ته لارښوونې وکړي او ورسره همکاري وکړي.
- استخباراتي معلومات د عملیاتو استقامت ټاکي. عملیات هله اغیزمن اوسیري چې په وخت سره، ځانګړي او د ډاډ وړ استخباراتي معلومات له سیمې څخه راټول او وڅیړل شي او ټولو قواوو سره شریک کړای شي. د افغانستان استخباراتي ارګانونه (د ملي امنیت ریاست، د کورنیو چارو وزارت او د دفاع وزارت) هم له تخنیکي لحاظه او هم د پرسونل له پلوه کيفي او مقداري پراختیا ته اړتیا لري څو تر دې هم ښه اجراءت وکړای شي.
- مونږ د خپل روزنیز ظرفیت د پراخولو لپاره په سمدستي توګه مرستې ته اړتیا لرو. افغانستان له حده زیات جنګیالي لري. هغه څه ته چې مونږ اړتیا لرو داده چې دغه جنګیالي وروزل شي او په لایقو، با دسپلینو او مجربو سرتیرو بدل شي او د خپلو خلکو امنیت ټینګ کړي. همداشان مونږ د خپلو امنیتي ارګانونو د ظرفیت د لوړولو په ډګر کې هم مرستې ته اړتیا لرو.

- څرنګه چې افغان امنیتي ځواکونه د ودې په حال کې دي، مونږ دې ته اړتیا لرو چې د دغو ځواکونو (د ملي امنیت ریاست، د کورنیو چارو وزارت او د دفاع وزارت) مشران او افسران په بهر کې زده کړې وکړي. هغوي ته باید د نورو هیوادونو په مسلکي پوهنتونونو کې زده کړې ورکړل شي څو خپلې زده کړې او معلومات په خپلو اړوندو قواوو کې له نورو سره شریکي او په دې توګه د هیواد د خوندي کولو ظرفیت لوړ کړي.
 - د نړیوالې ټولني په مرستې مونږ باید ملي پولیس د خپلو دندو د ترسره کولو لپاره په پوره توګه چمتو کړو. مونږ به د اړتیا وړ آسانتیاوې ورته برابرې او د دندو د ترسره کولو لپاره وسلې او تجهیزات د هغو په واک کې ورکړو.
 - ملي پولیس د ټپیانو د لیردولو، هوايي ګز مه او هوايي ترانسپورت د امکاناتو لاس ته راوړو ته اړتیا لري.
 - د پولیسو د ودې لپاره مونږ د اروپا د ژاندارم قواوو مرستې ته زموږ د عامه نظم د پولیسو او خوردهضابطانو د روزلو او پیاوړي کولو لپاره اړتیا لرو.
 - مونږ غواړو چې د ځانګړو پولیسې مهارتونو لکه لابراتوار، پولیسې استخباراتو او نورو تخصصي پولیسې دندو د زده کړې په موخه له EUPOL سره خپلې اړیکې پراخې کړو.
 - مونږ له خپلو اروپایي مؤلفینو څخه غواړو چې د افغانستان د ولایتونو د پولو په نظر کې نیول پرته له افغان امنیتي ځواکونو سره مرسته وکړي څو د افغانستان دولت او COMISAF وکړای شي چې د ناټو د OMLTs او POMLTs او د ناټو د پارتنرشپ د واحدونو له لارې هر کله چې شرایط یې ایجاب وکړي افغان امنیتي ځواکونه وکاروي.
 - اړینه ده چې د نوي استراتیژۍ او نويو هڅو په رڼا کې د افغان حکومت او ناټو ترمنځ د افغان امنیتي ځواکونو د ملاتړ هوکړه لیک تعدیل شي.
 - مونږ د مخدره توکو او امنیت په منځ کې یو مستقیمه اړیکه وینو. کله چې دولتي کنترول موجود وي مخدره توکي ورکېږي. زموږ د مخدره توکو په وړاندې د مبارزې کمپاین باید پر مخ ولاړ شي څو لاهم اغیزمن شي او د بدیل معیشت په ګډون د حل لارې ولټول او پلي کړای شي. افغان امنیتي ځواکونه به د مخدره توکو د له منځه وړلو عملیاتونه پراخ کړي.
 - د افغانو ساتندویه قواوو او شخصي امنیتي کمپنیو په ګډون ټول غیر نظامي قوتونه چې په مستقیمه توګه د نړیوالو ځواکونو لخوا استخدام شوي وي او د افغانو امنیتي ځواکونو غړیتوب نلري باید یواځې د قرارګاه ګانو د ساتنې لپاره وکارول شي نه د کوم بل ډول عملیاتو لپاره.
- زمونږ لپاره تر ټولو مهمه د اندیښني وړ موضوع د افغان امنیتي ځواکونو د شمیر د بشپړیدو او د نړیوالو ځواکونو د په شا کیدو وروسته د افغان امنیتي ځواکونو پایښت او بقایږي ده. دا په بشپړه توګه واضحه ده چې افغانستان له مالي پلوه د دغه شمیر ځواکونو لګښت نشي برابرولی. هر څومره چې د افغانستان اقتصاد وده وکړي په هماغه اندازه به د دغه مسؤلیت یوه لویه برخه په غاړه واخلي؛ خو:
- که چیرې نړیواله ټولنه غواړي چې هغه لاس ته راوړني چې د وینو په توییدو او سرسام آورې مالي لګښتونو په مټ لاس ته راغلي خوندي وساتي، نو باید کم تر کمه تر هغه وخته چې افغانستان له اقتصادي پلوه په خپلو پښو دریري دغه افغان امنیتي ځواکونه تمویل کړي.
 - د افغان ځواکونو د شمیر د بشپړیدو وروسته (۴۰۰۰۰۰ تنه) داسې تمه کېږي چې دا ځواکونه باید ددې وړتیا ولري چې د هر راز کورنیو او بهرنیو ګواښونو په وړاندې د افغانستان د خاورې او هوايي حریم ساتنه وکړي، په سیمه کې د امنیت او ټیکاو په راوستو کې مرسته وکړي او هغه لاس ته راوړني چې د وینو په توییدو او سرسام آورې مالي لګښتونو په مټ لاس ته راغلي خوندي وساتي.

د ډونرانو ژمنې

- نړیوالې ټولني واردمخه په افغانستان کې نوي تگلاره خپله کړې ده. د ۲۰۰۹ کال په وروستیو شپږ میاشتو کې، په تیره بیا په دسامبر میاشت کې د ولسمشر اوباما د اعلان نه وروسته ناټو او نورو هیوادونو خپلې هڅې په افغانستان کې متمرکزې او همغږې کړې دي.
- خطر زیات دی. د ناکامۍ په صورت کې کیدای شي افغانستان په یوه ناکامه دولت یا د ترهګرو په اډه او د نړیوالې بې ثباتۍ په سرچینه بدل شي. ځکه نو زموږ هلي ځلي د افغانستان د خلکو او د مرسته کوونکو هیوادونو کلک سیاسي عزم او حوصلې ته اړتیا لري.

- نړيواله ټولنه بايد افغانانو او زموږ دښمنانو ته يو واضح پيغام ورکړي چې هغوی به له افغانستان څخه تر هغې حمايت وکړي چې بريا ته ورسېږي او هم دا چې دا ملاتړ به (په نورو ډولونو) آن له بريا نه وروسته هم دوام ومومي. د دغه تصميم هر ډول متزلزل کيدل يا د وتلو د استراتيژي مطرح کول يا د وتلو نيټه ټاکل به يوه استراتيژيکه تيروتنه وي چې مونږ ټولو ته به ترڅې پايلې ولري. افغانان غواړي داده شي چې نړيواله ټولنه به يې بيا يواځې پری نږدي.
 - په دغې پېچلې مبارزه کې چې مونږ اخته يو د خلکو هوساينه او خونديتوب په نظر کې نيول د برياليتوب د ترلاسه کولو لپاره حتمي دي. د نړيوالې ټولني هڅې بايد د افغان حکومت د رول او اغيزمنتوب په پياوړي کولو او د دغه دولت د حاکميت په غزولو او د مشروعت په ټينګولو متمرکز وي.
 - په ځانګړې توګه، مونږ له نړيوالې ټولني هڅه غواړو زموږ ټولو غوښتنو ته چې زموږ د ګډې بريا لپاره مهمې دي غاړه کښيږدي (د غوښتنو برخې ته مراجعه وکړئ).
 - د عملياتو په ترسره کولو کې پر مختګ کول، په تيره بيا د امکان تر حده د ملکي تلفاتو په کمولو کې، د کورونو د تلاشي لپاره د افغانو ځواکونو کارول او زندانونه او توقيف خانې افغان حکومت ته سپارل.
 - د افغان امنيتي ځواکونو شمير ۴۰۰۰۰۰ ته رسول (۲۴۰۰۰۰ ملي اردو او ۱۶۰۰۰۰ ملي پوليس) په راتلونکو درې تر پنځو کلونو پورې د افغان امنيتي ځواکونو د خودکفا کولو او د آيسف له اوږو څخه د پيټي د اخيستلو په موخه.
 - نړيواله ټولنه بايد افغان امنيتي ځواکونو او افغان حکومت ته ټول هغه څه چې د بريالي انتقال لپاره ورته اړتيا لري برابر کړي او د داسې شرايطو د رامنځ ته کولو لپاره هلې ځلې وکړي چې د ولايتونو مسؤليت ژر تر ژره افغان امنيتي ځواکونه په غاړه واخيستلای شي.
 - افغانستان به د خپل اقتصاد د ودې سره جوخت په تدريج سره د افغان امنيتي ځواکونو د لګښتونو زياته برخه په غاړه واخلي. د ودې وړانديز شوی پلان يو ښه پلان دی خو په پايله کې يې ځيني لګښتونه لکه معاش، تقاعدي او نور راځي چې د افغانستان حکومت يې د ورکړې توان نلري. ځکه نو دې ته اړتيا ده چې نړيواله ټولنه د افغان امنيتي ځواکونو د بقا لپاره ژمنه وکړي تر هغې چې افغانستان پخپله د دغو مصرفونو د ورکړې جوګه شي.
 - د افغان امنيتي ځواکونو د قابليت ځلاګانې ډکول چې په دې ډول دي: د ځای پرځای شويو چاوديدونکو موادو مدافعه؛ د ډزو د قدرت سره جوخت محفوظ خوځښت (هاوانونه او توپخانه)؛ هوايي ترانسپورت؛ هوايي اکتشاف؛ له هوا څخه د پياده نظام حمايه کول؛ او د آيسف په غياب کې د هوايي لار نيونې وړتيا د هوايي حريم د خوندي کولو لپاره. د ملي پوليس لپاره دا قابليتونه په دې ډول دي: د ټپيانو ليردول، هوايي ګرزه او هوايي ترانسپورت.
 - د افغانستان استخباراتي ارګانونو (د ملي امنيت رياست، د کورنيو چارو وزارت او د دفاع وزارت) سره له تخنيکي لحاظه او هم د پرسونل له پلوه د کيفي او مقداري پراختيا لپاره مرسته.
 - د ملي اردو او ملي پوليسو لپاره د اړتيا وړ روزونکو برابرول څو د هغو په وده کې مرسته وکړي او استخدام شوي کسان په قابلو، دسپلين لرونکو او ماهره سرتيرو بدل کړي. او له هيواد بهر د روزني د امکاناتو برابرول.
 - د افغانانو په مشرۍ د ملي روغې جوړې او عادي ژوندانه ته د بيرته راستنيدو پروګرام لپاره اړينې سرچينې برابرول.
 - څرنگه چې د غوښتنو او توقعاتو په برخه کې وويل شول، د ځای پرځای شويو چاوديدونکو موادو په وړاندې د مبارزې او د چاوديدونکو موادو د خنثی کولو په ګډون د ملي پوليسو نورو مهارتونو ته وده ورکول.
 - د استراتيژيکو اړيکو د يوه ښه تنظيم شوي کمپاين په جوړولو کې مرسته کول څو د دښمن له پروپاګند سره مبارزه وشي او عامه پوهاوی په ملي او نړيواله کچه زيات شي.
 - د بدیل معيشت د يوه ښه پروګرام په واسطه د مخدره توکو د کنترول د ملي استراتيژي او د مخدره توکو پر ضد د مبارزې د استراتيژي ملاتړ کول. ملي پوليس به د مخدره توکو د له منځه وړلو عملياتونو ته زور ورکړي.
 - د کورنيو چارو وزارت ددې جوګه کول چې په تدريج سره هغه امنيتي ماموريتونه چې اوس يې شخصي امنيتي کمپني ګانې ترسره کوي، ترسره کړي.
 - څومره وخت چې د زيربناګانو د جوړولو، د تجهيزاتو د تدارکاتو او د رهبرۍ د جوړولو لپاره لګيري هغه بايد په نظر کې ونیول شي او پریکړې د امکان تر حده وخته وشي څو د افغانو امنيتي ځواکونو د ودې بهير ګړندی شي.
- مونږ نه غواړو چې له هغې اندازې نه چې ورته اړتيا ده په نړيوالې ټولني زيات بوج راولو. مونږ د ټولو دغو مرستو څخه چې مونږ سره کيږي منندوی يو او د هغو ژوره ستاينه کوو. مونږ د نړيوالې ټولني سخاوت ستايو او د هغو د قربانيو لپاره ورته کورودانی وايو.

كوم پور چې ستاسو د سرتيرو او اتباعو په مونږ باندې دئ هغه ښايي مونږ هيڅكله پوره ادا نشو كړاي. هيڅ څوك بايد په هغه عزم كې چې افغانان يې د بريالي كيدو لپاره لري شك ونكړي. مونږ به په گډه اړومرو بريا ترلاسه كړو.

د افغانستان ماموريت د وړو وړ دئ خو يواځې په هغه صورت كې چې افغانان ددې جوگه شي چې د هر ډول كورنيو او بهرنيو گواښونو په وړاندې د خپل هيواد دفاع وكړي. وروستۍ د حل لاره بايد يوه افغاني د حل لاره وي.

د افغانستان د سولې او یوالي پروگرام د پروگرام لنډیز

شالید او حقیقتونه

د تیرو دیرشو کلونو راهیسي افغانستان په جگړه او نا امنی کې اخته وه. د طالبانو له پرخیدو وروسته، د افغانستان دولت د خپلو نړیوالو نظامي انتلافیانو سره په ټول هیواد کې د مرکزي حکومت د ثبات او استحکام لپاره مبارزه کړې ده. د تاوتریخوالي خوریدل، په ځانگړي توگه په سویل، سویل ختیځ او ختیځو سیمو کې او همدارنگه په قبایلي سیمو کې د ثبات د ستراټیژي په وړاندې یوه لویه ننگونه ده. ځینې بریايي تر لاسه شوي دي، خو ډیر کار ته اړتیا ته ده خو د سرحد څخه د ترهگرو اورانکارو، غیر قانوني وسلو ډلو، مجرمینو او د مخدره توکو مافیا چې د ښه حکومت او د ټولني او اقتصادي پرمختگ په وړاندې مانع دي مخنیوي وشي.

سره له دې چې د افغان او نړیوالو نظامي عملیات د ښه حکومت او اقتصادي پرمختگ لپاره دامن چاپیریال حیاتي اهمیت لري. دې نورو څو کلونو تجربې ښيي چې یوه جامع ستراټیژي ته پراختیا ورکړل شي چې د افغان ټولني د هر توکم وگړي په خبرو کې شریک کړي. حکومت خپل لاسونه طالبانو او نورو وړانکارو ډلو ته وړاندې کړي دي چې دروند او قدرمن ژوند خپل کړي او د تاوتریخوالي څخه لاس واخلي او په سولیزه توگه خپلي ټولني سره یو ځای شي او له خپلي پخواني څخه ځانونه بیل کړي. دغه نوبت اوس مهال د ملگرو ملتونو، ناټو او د نړیوالو شریکانو له لوري یې ملاتړ کيږي.

موخه

د سولې او یوالي پروگرام موخه داده چې سولې ته د یو سیاسي تگلاري په مرسته پراختیا ورکړل شي او طالب جنگیالي او مشران یې چې پخوا یې د وسلو ډلو او تنگ نظرو ملاتړ کاو وهڅوي، چې تاوتریخوالي پریردي او د گډون رغنده پروسه کې شامل شي خو د سولې له فرصت او د باثباته حکومت او اقتصادي پرمختیا څخه گټه واخلي.

دغه پروگرام د محترم رئیس جمهور حامد کرزي د لید لوري سره چې د دوم دور ریاست لپاره یې په پلان کې وه او د پیلایي په دومه وینا کې یې ذکر کړي وه.

د بریا لپاره نظریه او اساسات

د افغانستان د سولې او یوالي پروگرام به د افغاني دود او قوانینو په چوکات کې د افغانانو په مشرې په لار اچول کيږي. دغه پروگرام به د افغانستان د سولې او خلع سلاح مخکني پروگرام په تعقیب او ځواکمن کیدو لپاره وي، دغه نوي پروگرام به له کابل څخه څارل کيږي، خو ولایتي، د ولسوالي او د ټولني مشران به په بریا کې یې مهمه ونډه ولري. دغه پروگرام ټولو افغانانو لپاره دي، په ملي کچې یې له دې چې توکم، قوم، ټولنیز بنسټ، او یا مذهب په پام کې ونیسي. دغه پروگرام ته به د مهمو افغانانو او مذهبي مشرانو، چې د ټولني بیلابیلو توکمو او قومونو څخ دي، د کټورو مشورو په اساس پراختیا ورکړل شي.

د افغانستان د حکومت په مشرې یوالي پروگرام د بریا مسولیت دواړه د ټولني او پخوانیو وړانکارو په غاړه دي. قانوني ټولني هغه ټولني دي چې خپل هغه هیواد وال چې ترې بیل شوي دي په خپله غیر کې ونیسي، او د افغان حکومت سره په گډه ددغه رضاکارانه یوالي د پرمختگ څارنه وکړي، څو دوي د یو فرد په توگه په ټولنه کې ازاد او با عزته ژوند کوي، او همدارنگه د کارکونکي په توگه خپله وړتیا د مسلکي پروگرامونو او زده کړي په مرسته لوري.

هغه کسان چې غواړي یو ځای شي باید لاندې کارونه وکړي: تاوتریخوالي څخه لاس واخلي، د وړانکارو مرسته پریردي، په ازاده او خپلواکه ټولنه کې چې په اساسي قانون کې ذکر شوي ده برخه واخلي، او خپلي ټولي اوسني او راتلونکي اړیکې له القاعده او نورو ترهگرو ډلو سره بندي کړي. رضاکاران چې د یوالي پروگرام کې داخليري د دفاع او امنیت اسانتیاوي به ورته برابرېږي، تر هغې چې دوي په خپلو ژمنو ولاړ او ژمن افغانان پاتي شي.

د سولې او یوالي هڅې کیدای شي چې په دوه لویو کټگوریو وویشل شي:

۱) سوله او یوالي په تکتیکي او عملیاتي کچه: څو بیلابیلې کچې دي چې باید یوځای شي خو بیلابیلو پکیجونو او تگلارو ته اړتیا ده چې ورسره معامله وشي. په تکتیکي کچه د یوالي هڅې په ساحه کې د جنگیالیو، ډلو او سیمیزو مشرانو باندې تمرکز کوي چې د وړانکارې لوره کچه تشکیلوي، او

ب) ستراتیژیکه پخلاینې کچه: په ستراتیژیکه کچه هڅې په رهبري تمرکز کوي. دغه یو ډیره پیچیده او حساسه موضوع ده او پراخه تگلارې ته اړتیا لري. په دې کچه کې به پکیج کې لاندې موضوعات شامل وي: د ځالو د ستونزو له منځه وړل، داسې تدابیر نیول چې دوي ته لاس رسی وشي او د ملګرو ملتونو د تعذیرات د لست څخه لیرې شي، دا یقیني شي چې دوي د القاعده سره اړیکې شلولي دي، دوي ته سیاسي چاپیریال برابرول او یا دریم هیواد ته یې تبعید کول.

کلیدي اصلونه

- د افغانانو مالکیت
- سوله او پخلاینې ته د یوالي د هڅو په مرسته پراختیا ورکول او د افغانانو او نړیوالې ټولني د ګډو هڅو سره دغه هڅې اساسات نور هم ځواکمن کول
- د حکومت مشرتابه ته باید د ستراتیژیک مشرتابه له لوري یقین ورکړل شي، او په دې برخه کې به والیان په ولایتي کچه کلیدي ونډه ولوبوي چې د مرکز او نړیوالې ټولني له لوري به ورسره پراخه ملاتړ وشي.
- هغه معاملو څخه دي مخنیوي وشي چې د هیواد ارضي تمامیت او اساسي قانون د پوښتنې لاندې راولي او د ترهګرو ډلو لپاره د فعالیت نور فرصتونه برابروي.
- د تاوتریخوالي څخه لاس اخیستل او ګډون کول چې د خلع سلاح سره به یې د ساتنې او امنیت تضمین کيږي.
- د یوالي مالي لګښت به ډیر لور وي او د مرسته کوونکو په مالي مرسته به تړاو ولري او د اوږدې مودې لپاره به د هغه فنډ چې په دې برخه کې پرې هوکړه شوي ده و کارول شي.

کلیدي اجزاي

د سولي او یوالي پروګرام به لاندې موضوعات حل کړي:

- د ځالو له منځه وړل او د حکومت ضد مشرتابه ته رسیدل
- انفرادي وګړو، ډلو او ټولنو سره مرسته کول
- د ولسوالي څخه تر ولایتي کچې پورې د یوالي او پخلاینې لپاره د ساتنې، بیړني مرستې او د عفوي په برخه کې همغږي کول
- خلع سلاح کول او د وسلو مدیریت
- منځ مهالی او اوږد مهالی پرمختیایي نوښتونه په لار اچول څو اوږدمهالي او باثباته امنیت را منځ ته شي (د سولي ویش د ټولنو لپاره)
- د حکومت ضد پخوانیو ځواکونو څارنه او بیلول

د پروګرام پړاونه

سره له دې چې پخواني جنگیالي او مشرانو بیرته راوستل دواړه په نیته او لوره کچه د افغانستان د سولي او یوالي پروګرام لپاره مهم دي، خو په لوره کچه به بدلون یو څه وخت ونیسي. بیا هم، ستراتیژیک او عملیاتي کچې تکتیکي کچې باید په یو وخت کې پیل شي، څو د پخلاینې یوالي ځواکمن پروګرام پلي شي. د پروګرام پلي کول به په درېو پړاونو کې وشي: لنډ، منځ او اوږد مهالی هڅې:

۱) په لومړي پړاو کې به په تکتیکي کچه هڅې وشي څو د سولي او یوالي نوښتونه پلي شي او هڅې به وشي چې په سیاسي برخه کې هم لاس رسی وشي څو د باور او اعتماد فضا رامنځ ته شي.

۲) دویم پړاو به اصلي پړاو وي او دواړه په سیاسي او تکتیکي عملیاتي کچو به وي او

۳) دریم پړاو به د سولې او ثبات باندې توجه وکړي او همدارنگه د پروگرام ارزونه به وشي او په هغه موضوعاتو چې حل شوي نه دي تمرکز وکړي خو دغه یوالي اوږد مهالي او غیر قابل ارجاع وگرځوي.

د افغانستان حکومت هیلې

- د پروگرام یو تفصلي سند جوړول چې د کابل په کنفرانس کې به د مالي مرستې لپاره وړاندې شي.
 - دسولې د لوي جرگې له ليارې چې د لندن له کنفرانس څخه به وروسته په لار اچول کيږي د رهبري برابرول او د توافق رامنځ ته کول
 - اوسني جوړښت د اغیزمنې رهبري، همغږۍ او د پروگرام د پلي کولو لپاره په متحد ډول سره یوځای او تنظیم کول
- د شفاف او اغیزمن سیستم جوړول او اداره کول څو مالیسر چینو لگښتونو پروگرام په سمه توګه وشي.

د نړیوالې ټولني هیلې

- په ټولیزه هڅو سره د پروگرام ملاتړ کول
- د پروگرام د بريالي پلي کولو لپاره تخنیکي، مالي، سیاسي او ډیپلوماتیکو مرستو برابرول
- د افغان رهبري ته درناوي کول او د دوهیزې مخنیوي کول
- اوسني مالي مرستو ته د منل شوي یوالي د فند له ليارې دوام ورکړي.

وړاندیز: د سولې او یوالي فند

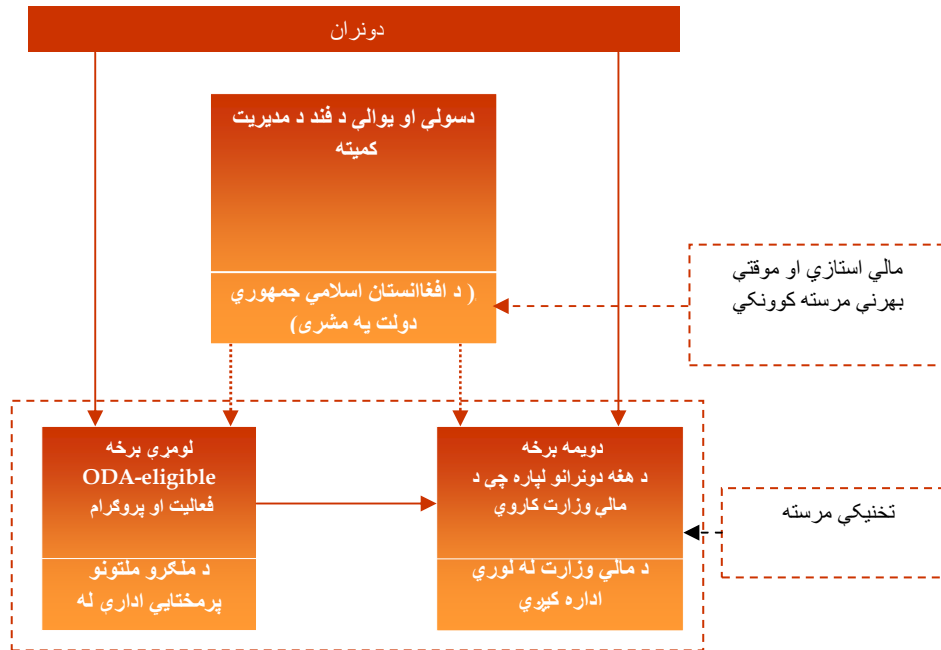
د یوالي فعالیتونه به د یو لړې فعالیتونو په مرسته چې د بیړنیو مرستو څخه تر اوږد مهالي پروگرامونو چې د افغانانو په مشرې به تر سره کيږي، شامل وي. دغه فعالیتونه به د یو فند له لوري تمویل کيږي څو همغږي ډیره وي او اغیز یې هم لوړ وي (خو دبیباڅ لای او هم ډوله کارونو او نوښتونو مخنیوي وشي). دغه وړاندیز کې دا بنودل شوي دي چې فند به په څه ډول ترتیب شي. د یوالي پروگرامونه چې د فند له لوري به تمویل کيږي علیحده وګڼل شي.

د فند اساسي اندازې واحدونه

- د افغانانو په مالکیت او اداره
 - باید انعطاف پکې وي څو د یوالي فعالیتونو لپاره د مالي موضوعاتو جریان په سمه توګه وشي، د افغانستان د اسلامي جمهوري حکومت د بودیجې په ګډون
 - د یوالي د غوښتنې په صورت کې وتوانیږي چې په پیره سره پسیس چمتو کړي.
 - د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت او دونرانو ته حساب ورکونکي وي.
 - د مالي سیستم ځواکمن مدیریت ولري.
- په هغه ځای کې چې مناسب وي، دغه فند اوسنیو میکانیزمونو او ادارو جوړښت ته هم ورکړل شي. دغه فند به دوه برخو څخه جوړ شوي وي:

- لومړي برخه: د افغانانو په مشرې پروگرام ته مرسته برابرول، څو د هغه کسانو لپاره چې یوالي غوره کوي اوږد مهالي فرصتونه برابر کړي. فند چې دې برخې ته ورکول کيږي کیدای شي چې د ODA-eligible وي او دواړه د بودیجې څخه بهر او د بودیجې څخه به وي. دغه فند به د نړیوالې پرمختیایي ادارې یا UNDP له لوري د سولې او یوالي د فند د مدیریت کمیټې په لارښوونه ساتل کيږي.
- دویمه برخه: دغه برخه فند د لومړي برخې له فند سره ورته دي او ټولو دونرانو ته چې غواړي خپې مرستې د مالي وزارت له لارې وکړي، خلاص دي، تخنیکي مرستې به د دونرانو له لوري برابرېږي.

د دواړو برخو کارونه به د وخت له مخې په پړاونو کې ترتیب شي او د مالي وزارت ته به د پوره مالي څارنې او اجرا لپاره ورکړل شي.

د سولې او یوالي د فنډ د مدیریت کمیټه به د ټول فنډ مدیریت په غاړه لري (لومړۍ او دویمه برخه) او دایمي غړي به یې د افغان حکومت استازي وي، چې د مالي وزیر له لوري به یې مشري کېږي او د سولې او یوالي اجرائیوي رئیس، د دونرانو استازي، او ممکن غیر رایه ورکونکي غړي ولري. د افغانستان حکومت او نړیوال دونران ددې حق لري چې د کمیټې ورسټې غړیتوب، کاري شرایطو، مالي لګښتونو، او نړیوال موقتي تخنیکي ملاتړ په اړه بیا کتنه وکړي. د فنډ د مدیریت کمیټه د مالي څارنې او مدیریت ځانګړې وړتیاو ته اړتیا لري. ددې لپاره چې دغه کمیټه دا وړتیا تر لاسه کړي، دغه کمیټه به د موقتي نړیوالې تخنیکي مرستې له لوري ملاتړ وشي (د ۱۲-۲۴ میاشتو پورې).

د فنډ لپاره حساب ورکونه د یوالي د نوښت د هڅو د بریا لپاره یو لازمي امر دي. له دې امله د څارنې او تقشیش یو ځواکمن سیستم به معرفي شي.

د فنډ جوړښت به د یوالي د پروسې او دونرانو غوښتنې او اړتیاوې پوره کړي، په داسې حال کې چې د افغانستان اسلامي جمهوري دولت موقت به ډیر لور کړي.

راتلونکي اقدامات

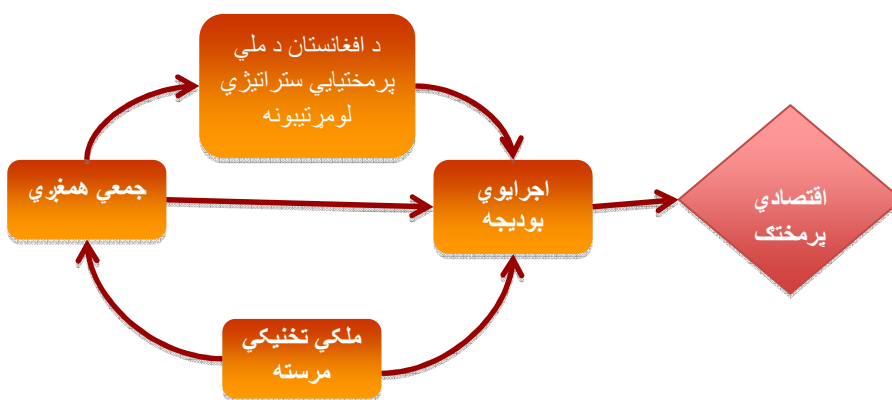
- دونران او د افغانستان اسلامي جمهوري دولت به د یو جوړښت په هکله هوکړه کوي.
- یو کاري پلان به ترتیب کړي، څو د کابل په کنفرانس کې ددغه فنډ اعلان وشي
- په یو وخت کې، ورته پروګرامونه او فعالیتونو ته پراختیا ورکړل شي. چیرې چې شونې وي، دغه فنډ د یوالي اوسني پروګرامونو ملاتړ وکړي. دا مهمه ده چې دغه کارونه د نورو تجربو څخه د زده شوي ټکي وکارول شي، د بیلګې په توګه، د نشه یي توکو په وړاندې د مبارزې فنډ او د بیارغونې فنډ
- د یو تفصیلي لارښود ته وده ورکول چې په بیره سره د بودیجې په چوکاټ او د بودیجې څخه بهر د پیسو ورکول وشي.
- د کابل کنفرانس څخه د مخه ددغه فنډ د اداري لپاره یو تفصیلي میکانیزم ته پراختیا ورکول
- د موقتي نړیوالې تخنیکي مرستې، تخنیکي مرستې او د فنډ د مدیریت کمیټې، چې د دونرانو له لوري به یې ملاتړ کېږي، د کاري شرایطو جوړول.

د اقتصادي پرمختيا لپاره يو جامع پلان

عمومي كتنه

د ثابتې اقتصادي ودې، په ځانگړي ډول په خصوصي سكتور كې د دندو پيدا كول د افغان حكومت لپاره له مهمو لومړيتوبونو څخه دي. د افغانانو لپاره اقتصادي فرصتونه پيدا كول او د ژوند دوامداره اسانتياوو برابرول يو ستونزمن كار دی تر څو د نا امنې او ترهگرې مخه ونیول شي. اقتصادي وده او د دندو پيدا كولو سره په څنگ كې د لمرنيو خدمتونو په نتيجه كې به بالاخره د حكومت باور زيات او هيواد به په پښو ودرېږي. د داخلي عايد زياتېدل د اقتصادي ثبات او د مرستو اړتيا را كمول يوي څرگندي اقتصادي ودې ته اړتيا لري. د دې اړتياوو د پوره كولو لپاره حكومت له مرسته كوونكو هيوادونو څخه اقتصادي او نظامي همكاريو ته اړتيا لري، تر څو خپل كيفيت لوړ كړي او د اقتصادي پرمختگ لپاره خپله ستراتيژي عملي كړي، چې بالاخره خپل وروستي هدف ته چې په خپلو پښو ولاړ او يو قوي افغانستان را منځ ته كول دي ورسېږي.

د جوړښت اصلاح او د مرستو اغيز

حكومت پلان لري چې دا مهمه موخه د اقتصادي ودې په خاطر د يو متحد پلان چې په څلورو متحدو اهدافو ولاړ دی له مخي لاسته راوړي، حكومت به لاندې كارونه كوي.

- د مهمو وزارتونو په يو ځای كولو سره د پرمختيايي ټولگي په واسطه د پرمختگ او همغږي لپاره د رهبري رول لا پياوړي كول.
- د اړينو پابلو لپاره د څرگندو پرمختيايي لومړيتوبونو او پرمختيايي پروگرامونو مشخص كول.
- د سرمايي د اجرا د زياتوالي لپاره د يو لړ اصلاحاتو په غاړه اخيستل.
- د اقتصادي ودې د تقويې لپاره تخنيكي مرستي وړاندي كول تر څو د پرمختگ كيفيت لوړ شي.

له دې سره په څنگ كې به حكومت د قوي ماحول د رامنځ ته كولو لپاره يو لړ ساختاري اصلاحات تر سره كړي چې په زياته اندازه به اقتصاد وده وكړي.

دغه نوبتونه د ثابتې همكاري لپاره طرحه شوي. ټوليزه رهبري به وكولاى شي د افغانستان د ملي ستراتيژي د لومړيتوب لپاره يو ليد لوري مشخص كړي، د دې لومړيتوبونو پر اساس به د دندو د پيدا كولو لپاره ځيني پروگرامونه د اقتصادي ودې لپاره پرمختگ وكړي، تر څو د بودجي د اجرا پوريسيس اصلاح شي او پايلي زر تر زره لاسته راوړل شي. په دې خاطر چې د تداوم په اړه مطمئن و اوسو دا نوبتونه به د سيمه ايزو ملكي تخنيكي مشاورينو لخوا چې د دولت د كيفيت لوړولو لپاره ټاكل شوي دي تقويه كيږي. ساختاري اصلاحات به د اقتصادي ماحول په ريفورم كې بڼه رول و لوبوي او پروگرامونه به وده وكړي تر څو اوږد مهاله لاسته راوړني تر لاسه كړي.

په يوه بېله صفحه كې چې د مرستو د اغيز په اړه د لندن د كانفرانس لپاره تياره شوي وه، افغان حكومت د دې لپاره چې دغه پرمختيايي موخې تر لاسه كړي استدلال وړاندي كوي چې هغه مرستي چې افغانستان ته وركول كيږي بايد زياتې ثابتې وي. دا د حكومت له

لومړيتوبونو او د حکومتي بودجې سره په ليکه برابرولو ته اړتيا لري، تر څو د حکومت کیفیت لوړ کړي او د حکومت تر بهرني کومک لاس لاندې والی را کم کړي. د همدې صفحي په چوکاټ کې د افغان حکومت د وروالي زياتول تر څو عملي پرمختګ وکړي هم راغلي دي.

د پرمختګ لپاره د متحد پلان مهمې پايلې

الف) د پرمختګ ټوليزه رامنځ ته کول تر څو د پرمختګ رهبري او همغږي زياته کړي.

حکومت پلان لري چې د ټوليزو پرمختګونو په ليکه کې ځيني مهم وزارتونه بيا ورغوي، چې د ولسمشر لخوا انتخاب شوی رئيس به يې د څرګندو رهبري بنسټونو له مخې پرمخ بيايي. د دې ټوليزو پرمختګونو ستره موخه د وزارتونو تر منځ د همکاري زياتول دي تر څو څرګنده لومړنی اجندا عملي او د پرمختګ بڼه ورکړي چې موخه يې په همدې برخه کې له مهمو ننگونو سره مقابله کول دي.

دا ټوليزي په لاندې ډول دي:

- **زراعت او د کلو پراختيا:** دا ټوليزه به د زراعت او ابياري وزارت لخوا د کلو د پراختيا د اوبو او بريښنا او د مخدره توکو پر ضد د وزارتونو په مرسته رهبري کيږي.
- **د بشري منابعو پرمختګ:** دا ټوليزه به د معارف وزارت لخوا د لوړو زده کړو، د کار او ټولنيزو چارو، د شهيدانو او معلولينو او د ښځو د وزارتونو په مرسته رهبري کيږي.
- **زيربناوې او اقتصادي پرمختګ:** دا ټوليزه به د معادنو د وزارت لخوا د ترانسپورت او هوايي چارو، د عوايد عامي، د اوبو او بريښنا او د سوداګرۍ او صنايعو وزارتونو په مرسته رهبري کيږي.

دا به په درې ټوليزو کې پايلې ولري چې د حکومت مهم لومړيتوبونه به په هغه پرمختيايي سيمو کې چې همکاري ته په لوړه کچه اړتيا ده په نښه کړي او د ملي بودجې اتيا سلنه پرمختګ به پوره کړای شي. له دې ټوليزو سره سره چې پاس يې يادونه وشوه، حکومت به يوه حکومتي ټوليزه هم را وړاندې کړي، چې IDLG, IARCSC، د څارنې لوړه اداره او نور اړوند وزارتونه به يې تشکيلوي. د حکومتدارۍ ټوليزه به په کابل کې له کانفرانس څخه چې په راتلونکې اوږي کې پلان شوی مخکې مشخصه شي. د حکومتدارۍ ساختار د شفافيت د پورسېجر قوي کول او د فساد کمول به د دې ټوليزې مهم لومړيتوبونه وي. که څه هم د دې ټوليزې لپاره ځانګړي اجندا نه ده څرګنده، خو د ولايتي حکومتدارۍ لپاره د پاليسي عملي کول، د ولايتي، سيمه ايزو او ښاروالي سطحو ظرفيت لوړول او د اغيزناکي حکومتدارۍ د ساختار په اړه ډاډ ورکول به د دې عمومي موضوع ګانې وي. دا ټوليزه به په حقيقت کې له دې سره سره د ملي امنيت په برخه کې هم کار کوي.

په دې خاطر چې د وزارتونو تر منځ همکاري او په يوه ليکه ودرېدل باوري شي، د ماليې وزارت به په هره ډله کې فعال رول ولوبوي، د همکاري په دې رول کې به د ماليې وزارت د ملي ليد لوري لپاره مسؤل وي، دا وزارت به د پرمختګ سمه طريقه چې اقتصادي وده په ملي سطحه مخ پر وړاندې بيايي ډاډ ورکوي. د ماليې وزارت به په منظم ډول د همکاري د ټوليزې د غونډو يو ځای کول او رياست په غاړه لري تر څو د ټوليزو تر منځ د اتحاد په اړه ډاډ ورکړي، د ماليې وزارت به د حکومت د ملکي تخنيکي مرستې پلان د دې درې ټوليزو په پلان کې د ترکيب په اړه هم ډاډ ورکوي.

د دې ټوليزو د مشرانو مهمه موخه د بيا راغونډې او پرمختګ لپاره د يو شان ليد لوري په اړه ډاډ ورکول، د دې ډاډ ورکول چې انفرادي وزارتونه اقتصادي وده په لومړيتوب کې او پرمختګ د افغانستان د ملي پرمختګ د ستراتيژي په ابتدايي موخو او منځنۍ موده کې راولي، او ضروري او اړوندي همکاري به د پروګرامونو تر منځ را پيدا شي تر څو دا موخې تر لاسه کړي. د ټوليزو مشران به د دې موخو در تر لاسه کولو لپاره لاندې کارونه تر سره کوي:

- دوی به ټوليزي د لومړيتوب په واسطه د ليد لوري د مشخص کولو لپاره پر مخ بيايي تر څو د دې ليد لاسته راوړلو ستونزي درکړي او د دې ستونزي د ختمولو لپاره به اړين پروګرامونه رامنځ ته کړي.
- د ټوليزو غونډې د متفيقي اجندا له مخې چې په منظمو بنسټونو به ولاړې وي رامنځ ته کوي تر څو د وزارتونو خپل منځي همکاري پرمخ يوسي.
- د ټوليزو په منظمو غونډو کې برخه اخيستل تر څو د ټوليزو تر منځ د يوځای والي ستراتيژي ډاډ مننه کړي.
- د ګډې همغږۍ د څارنې هيئت او په نورو غونډو کې د خپلې ټوليزې نماينده ګي کول.
- د ټوليزو د غړو وزارتونو د همغږۍ راپور تيارول او بيا د اړينو بنسټونو پر اساس د هغوی وړاندې کول.

دا چې دغه لومړیتوبونه هغه اړین اغیز لري چې د افغانستان غیري ستراتیژیکه سرمایه را کموي، نو دونران هم هڅول کيږي تر څو له دې ټوليزو سره کار وکړي، دوی تقویه کړي او د ټوليزو له همکارانو سره د ټولو پرمختیايي پروژو لپاره چې په اړونده برخه کې تر کار لاندې دي مرسته وکړي. حکومت له دې وړ هاخوا د خپلو لومړیتوبونو د تقویه کولو لپاره دونران خپلي موجوده داخلي او يا خارجي بودجه ځانگړي کولو ته هڅوي.

ب) په دې ټوليزو کې څرگند لومړیتوبونه ځای پرځای کول

د افغانستان ملي پرمختیايي ستراتیژي له ۲۰۰۸ کال څخه تر ۲۰۱۳ کاله پوري د پرمختیايي کارونو او بنسټونو لپاره لارښوونه کوي، په ۲۰۰۹ کال کې دولت د دې ستراتیژي د لومړي کال د کارونو لیدنه وکړه، دې لیدني دا ثابته کړه چې پرمختگ د قوي رهبري او د څرگندو لومړیتوبونو د نه په گوته کولو له وجې چندان نه و شوی، چې دې دواړه افغان دولت او دونران دي ته وهڅول تر څو په داسې طريقه کار وکړي چې هغه غیري ستراتیژیکه او له همکاري څخه لري وي. د دې ستونزو د ختمولو، د اقتصادي ودې او خلکو ته د کارونو پیدا کولو په خاطر به دولت سرمایه گذاري ته په درې خپل منځي سکتورونو کې لومړیتوب ورکړي.

د زراعت او کلو پراختیا ټوليزه:

د افغانستان له اتیا فیصده زیات نفوس په کلیوالو سیمو کې ژوند کوي. غذا او نا امنی په دې سیمو کې زیات دي، په هغه سیمو کې چې د دولت له لاس رسي څخه لري دي غربت د خلکو په ژوند کې د اغیزمنو بدلونونو مخه ډب کړي ده. د سخت دریزې او کوکنارو تولید له همدې سیمو څخه را پیدا کيږي. د حکومت لپاره مشهور کومک د خلکو په ژوند کې له پرمختگ راوستلو سره اړه لري، خو بڼه سیمه ایز خدمتونه به د حکومت د مشروعیت او د اوږدمهاله ثبات لپاره مهمه وده ورکړي. د افغانستان حکومت به د لاندې موضوع گانو په نظر کې نیولو سره بریالی او کټوري کلیوالی شور اگانې جوړي کړي:

- **اوبه او اوبونه:** اوبه ته نه لاس رسي او د اوبو له سرچینو څخه کمه استفاده کول په افغانستان کې مهمې ستونزې دي، منظمه همکاري او د اوبو بنيادي ودې پروگرامونه او قوي نظارت ته ډېره اړتیا ده.
- **کلیوال باور ته لاس رسي:** اوسني غیر رسمي باوري سیستم چې دهقانانو ته یې گټه رسیري نور یې د قرضداري له ستونزې سره مخ کړي چې بالاخره نا مشروع کښت ته مخه کوي.
- **عملي څیرنيز او ټیکنالوژیکي خدمتونه کوچیانو او بزگرانو ته وړاندي کول:** پرمختللي ټیکنالوژي به د تولید په زیاتولو او له تصدیق څخه به نغدي عواید، د غنمو حاصل او اصلاح شوي غذايي مواد به زیات کړي.
- **کلیوالي انرژي ته لاس رسي:** د سون لرکي د کلیوالي انرژي شاخو پنځه اویا تخمینی فیصده پوره کوي، د دې تیت نفوس لپاره به د سولر بریښنا او تازه دمه انرژي زیاته کرل شي.

د بشري منابعو د پرمختگ ټوليزه:

ابتدایي تعلم وړاندي کول د افغان حکومت لپاره د بري لپاره مرکزي ډگر دی. په موجوده وخت کې له اوه میلیونه زیات ماشومات ښونځي ته تعقیبوي. خو د ځوانو فارغینو ننگونه ډېره ستره ده. د دې زده کونکو له فارغیدو وروسته به دوی د کار کوونکو د بازار لخوا جذب شي تر څو بیا رغاونه تقویه کړي او د افغانستان اړتیا چې د متخصصینو را واریډول دي را کمه کړي. افغان دولت به د لاندې ټکو په نظر کې نیولو سره افغانان د کار کوونکو بازار ته تیار کړي.

- **د پوهنتون محصلین زیاتول او د دوی کیفیت لوړول:** افغانستان د دولسم صنف څخه فارغینو لپاره تعلیمي موسسو ته اړتیا لري تر څو د دوی رهبري وکړي. حکومت او نړیواله ټولنه هڅه کوي تر څو په پوهنتونونو کې د فارغینو لپاره درسي برخې، پوهنځي، تخنیکي تربیوي موسیسي زیاتي کړي او جنسي توپیر را کم کړي.
- **د فراغت او جلب تر منځ فاصله را لنډول:** د بشري منابعو د پرمختگ موسیسي به را منځ ته شي تر څو زرگونه بیکاره زده کوونکو ته د کارکوونکو په بازار کې اضافي تربیوي کورسونه برابر کړي.
- **د حرفوي زده کړو کیفیت او شمیر د فارغینو لپاره زیاتول:** ولسمشر حامد کرزي په خپله افتتاحیه وینا کې افغان ځوانانو ته وعده ورکړه تر څو د دوی لپاره د بیا رغاونې په بنسټ ولاړ حرفوي کورسونه برابر کړي. د دې مطلب دا دی چې تخنیکي تعلیمي فرصتونه باید د هیواد په سطحه زیات شي، تر څو د زیاتیدونکي نوي نسل اړتیاوي پوره کړي او د افغانستان د مهمو اقتصادي سکتورونو لپاره ماهر فني کار گر وړاندي کړي.
- **د کورسونو د تیاري لپاره خصوصي شراکتونه پکار راوستل:** بهرنی موسیسي، شخصي شرکتونه او انجوانو ته به فنډ ورکړل شي چې د عصري مهارتي تربیوي پروگرامونو سره به د دواړو نارینه او ښځینه وو لپاره د هیواد په کچه تربیوي مرکزونه جوړ کړي تر څو د کارکوونکو په بازار باندې یو لنډمهاله اغیز پرې باسي.

د زیربناو او اقتصاد پرمختګ ټولیزه:

تیر دېرش کلن جنګ د افغانستان زیربناوې له پښو غورځولې، اساسي کارونه هم شوي لکه کابل ته د بریښنا راوستل او د یو تجارتي دایروي سرک پخول. خو هغه طبیعي او شتمني ذخیرې چې د افغانستان موقعیت ته ارزښت ور بښي او د دې ذخیرو لپاره د بازار موندلو کړنلاره له نشت سره مخ دي. دا د افغانستان د سوداګري سکټور د ودې لپاره ډیر مهم کار دی، په دې کې د معادنو سکټور هم راځي چې د ماليې پر اخیستلو سره یې د افغانانو لومړي خدمات پوره کولی شي. افغان حکومت به د لاندې ټکو په پام کې نیولو سره اقتصادي پرمختګ ته وده ورکړي تر څو خصوصي سکټور سرمایه وکاروي:

انرژي ته لاس رسی زیاتول: د نړیوال بانک د ۲۰۰۹ کال د سرمایه گذاري په ارزښتي کې بریښنا په تجارت کې یو له سترو خنډونو څخه ګڼل شوي وه. د افغانستان د قانون د ظرفیت د اصلاح کولو سره په څنګ کې نورې سرمایې ته هم اړتیا لیدل کېږي. **د پرمختللي ترانسپورتي سیستم را منځ ته کول:** د تجارانو لپاره خپلو مشتریانو ته د توکو رسول د ودې لپاره مهم کار دی. د ریل د پلټنې سره سره به د زراعت او معادن برخې هم د زیربناوې په اصلاح کولو سره ګټې پورته کړي. **د تجارت او کاروبار د ودې لپاره اسانتیاوې را منځ ته کول:** افغان حکومت به د خصوصي سکټور د اصلاحاتو لپاره کار وکړي تر څو تجارتي لیسنس په یو چوکاټ کې راولي چې د اصلاحاتو په رامنځ ته کولو تجاران په ټولو برخو کې سرمایه کاري وکړای شي. دا چوکاټ به وړي او متوسطه تصدی تقویه کړي. حکومت به تجارتي دهلیزونه چې د بین المللي قراردادونو د بریا لپاره ډېر اړین دي رامنځ ته کړي.

افغانستان به په اجرايو صناعي کي د سترو سرمایه کاریو لپاره چمتو کرل شي:

افغانستان اساسي مس، اوسپنه، طبیعي ګاز او قیمتي ډبرې لري. حکومت به خپلې پالیسوي، پرمختګونه او ظرفیت پکار واچوي تر څو د معادنو د قراردادونو لپاره یو قانون ترتیب کړي، چې په دې کې به د صنایعو د ایستني د شفافیت نوښت هم موجود وي. د څرګند او مشخص شاخص د یو لارښود په توګه کارولو سره، چې د هغه پر اساس به فیصلي کېږي او د سرچینو ځانګړي کول هم پکې راځي پاسنی ټولیزې به د هرې ټولیزې لپاره هدفمند لید لوری پرمخ بوځي چې هره ټولیزه به د راتلونکي ۱۲ تر ۱۸ میاشتو پوري خپله سترتیژي ولري، دا کار به له ځان سره د موجوده پروګرامونو د سپارښت او یوځای کولو یا لري کولو په اړه تحلیل او د پروګرامونو په اړه چې د فاصلو د پوره کولو لپاره طرحه شوي له ځان سره ولري، پایلې به یې د ماليې وزارت لخوا را یو ځای کېږي او ډونرانو ته به د راتلونکي اوږي په کانفرانس کې چې په کابل کې پلان شوی وړندي کېږي.

ج) د لومړیتوبونو په سیمه کې د ظرفیت پرمخ بیول:

حکومت د ځانګړي شوي بودجې په اغیزناک تطبیق کې له ننګونو سره مخ دی، دا نه یوازې د لومړیتوبونو تطبیق کمزوری کوي بلکې د ډونرانو چمتوالی چې د دولتي بودجې له لوري سرمایه وکاري هم کموي. په دې اړه حکومت یوه پروژه تر کار لاندې لري تر څو د بودجې په اجرا کې دا خنډ وپېژني. لومړی لاسته راوړني داسې ښيي چې په ستونزمنو سیمو کې د کم لیاخته کسانو ګمارل د بودجې د کمزوري کاروني لومړی وجه ده، چې هغه د ډیزاین، د پروګرامونو د سرته رسولو او تقویه کولو په برخه کې راځي. د دې په خاطر چې د بودجې اجرا اصلاح شي، حکومت به د ظرفیت د لوړوالي لپاره تخنیکي مشاورین وړاندي کړي، تر څو د لومړیتوب پروګرامونه په دواړو ملي او ولایتي سطحو باندې تقویه کړي. هغه سیمې چې کومک ته اړتیا لري لکه د پروګرام ډیزاینول، د بودجې کارول، د تدارکاتو پلانول او تطبیقول، مالیه ځانګړي کول، کنترول او د حسابونو تصفیه کول دي. له دې سره تر څنګ د حکومت نظارت قوي کول، ارزښت ټاکنه، او د معلوماتو د را ټولولو ظرفیت قوي کول به د پالیسي په پرمختګ کې اصلاحات راولي.

د دې لپاره چې خپل ملاتړ وکړي حکومت به لاندې پروګرام په کار واچوي، لکه د ملکي تخنیکي همکاري پلان، چې په ۲۰۰۹ کې د یو امر پر اساس د تخنیکي مرستو د وړاندې کولو لپاره، چې د افغانانو لخوا تر سره کیده، د ظرفیت د لوړولو د غوښتنې لپاره او د اغیزناکو پایلو د وړاندې کولو او د افغانانو د لومړیتوبونو په ګوته کولو لپاره رامنځ ته شو. د دې لپاره چې د هغو وزیرانو چې د پرمختګ د ټولیزو لپاره ټاکل شوي تر څو د ملي پرمختیایي لومړیتوبونو او د اړینو ظرفیتونو په اړتیاو کې خپله وړتیا وښيي، د دوی د نظارت لپاره به د ماليې په وزارت کې یو نوی معاون وزیر د ملي ستراتیژي او د ملکي تخنیکي خدمتونو لپاره د سکرتر په توګه وټاکل شي. د ملکي خدمتونو اداره به دغې غوښتنو مسؤله وي، او دا د دې په خاطر چې وړ سیمه ایز مشاورین به د وزیرانو د ملاتړ لپاره وي، تر څو دوی خپل ظرفیتونه د ډیزاین او پرمختیایي بودجې برابرولو لپاره کار وکړي.

دا اداره به په دې برخه کې د ملکي خدمتونو له کمیسیون سره څنګ په څنګ کار کوي، او د دې لپاره یې کار هم پیل کړی ترڅو د همکاري میکانیزم او کاري تعلقات له دواړو د نړیوال بانک له ادارې ظرفیت پروګرام او د ملګرو ملتونو د پراختیایي ادارې د ملي ادارو پراختیا پروګرام سره یې کار هم کړی. د سیمه ایزو تخنیکي مرستو پلان به خپل پلان د راتلونکي اوږي په کانفرانس کې د ډونرانو په مخ کې وړاندي کړي. او د خپل پلانونو او د ټولیزو د لومړیتوبونو ملاتړ به وکړي.

د) د اصلاحاتو ساختاري نظارت ته ژمن اوسیدل

د دې ټولیزو کار هم د حکومت د ژمنتیا او ملاتړ لپاره تکیه ده تر څو اقتصادي اصلاحات را منځ ته کړي، د مالي وزارت به نور هم شفافیت قوي کړي او خپل ملکي مالي اداري سیستم به غښتلی کړي، داخلي عواید به زیات کړي، د قرضونو بار به کم په خپله خزانه کې به نور مثبت بدلونونه زیات کړي او د خصوصي سکتور په کارونو به اړونه لري کړي. یوازې د دې ډاډ په ورکولو دا وزارت په اغیزناکه توګه خپل کارونه پرمخ وړي، ثابت عواید یې زیاتوي او د غیري تولیدي نرخونو لري کول، او آیا کولای شي د افغانستان داخلي عواید دومره زیاتېدای شي چې خپل په کار اچولي قیمتونه پوره کړي. دا پروګرام د نړیوال پروګرامونو لخوا لکه IMP او PRGF، لخوا ستایل شوی دی او دا به په راتلونکي اوږدې کي نور هم اوږد شي. تر د څو د دې ټینټونکي اصلاحاتو سره و اوسو او یو چوکاټ جوړ کړو، حکومت مناسبو او برابر شرطونو ته د مباحثې او د IMF لپاره تر څو په راتلونکي اوږدې کي کانفرانس برخه واخلي تیار دی.

د حکومت ژمنې

په خلاصه ډول حکومت لاندې ټکي وړاندې کوي:

- د اقتصادي ودې او د دندو پیدا کولو لپاره د ملي پرمختیایي ستراتیژي د ټوليزي ستراتیژي له مخې چې پرمختیایي موخو ته لومړیتوبونو او پرمختګ ورکول دي په کار راولي، تر څو د ۲۰۱۰ نظر سنجي لپاره د دې ستراتیژي لنډمهاله حمایت وکړي. دا کار به د مهمو سکتوري ټوليزي تشکيلوي تر څو په ۲۰۱۰ کال کې کانفرانس ته وړاندې کړل شي.
- د سکتوري فاصلي پېژندل او د نوي ملي پروګرامونو اړتیا چې د ملي ستراتیژي له زیربناوو، بشري او زراعت د کابل کانفرانس ته چمتو کيږي. مهم موجوده پروګرامونه او پروژې به د دوی د اغیز لپاره وټاکل شي او د دوی اغیز به په سیسي برخه کې منحل شي.
- مهمو پالیسیو ته د عمل جامه ور اغوستل شي، د ظرفیت او قانوني چوکاټ را منځ ته کول تر څو د شفافیت او د طبیعي زیرمو په برخه کې ډاډ را منځ ته شي، له دې سره به د استخراج صنایعو د شفافیت نوښت هم موجود وي.
- د وړتیا لوړول څو په اغیزمنه توګه بودیجه وکارول شي. حکومت دېته ژمن دي چې د بودیجه د لګښت ستونزه حل کړي، او نور ګامونه پورته کړي چې د عامه مالیه سیستم ځواکمن کړي (د تدارک، بهرنی او داخلي تقش په ګډون). دا به د کابل تر کنفرانس پوري یو پراخه کاري پلان د بودیجه د اجر د وړتیا په برخه کې چمتو کړي، او همدارنګه د عامه مالیه د مدیریت په برخه کې د ژمنې په اساس ځانګړي اصلاحات راولي.
- تر ۸۰ پوري د وړتیا د لوړولو مشارورین به د CTAP د پروګرام په اساس وګمارل شيڅو د حکومت وړتیا د پروګرام د پراختیا د ترتیبو پلي کولو او مرستې په برخه کې تر ۲۰۱۰ جنوري پوري لوړه شي.
- د ډیرو بیوزلو هیوادونه ته لاس رسي ټکي ته رسېدل او د مرستې د یو میلیارد ډالرو څخه د ۲۰۱۰ تر فبروري تر لاسه کول، چې د حکومت کلکه ژمنه د ټولنیزو او اقتصادي اصلاحاتو ته ښي.
- د نړیوالې څارنې د فنډ د پروګرام لپاره د شوني مناسبو شرایطو په اړه د کابل کنفرانس کې د ۲۰۱۰ د فبروري په میاشت کې خبرې پیل کول. څو د ۲۰۱۰ کال په جون کې پروګرام پیل شي. په ځانګړي توګه، حکومت به ځانګړي موخو ته د کابل کنفرانس لپاره پراختیا ورکړي، څو خپل داخلي عواید لوړ کړي او دولتي تصدیو کې اصلاحات روالي څو د حکومتي مالي کال کې ثبات را منځ ته شي.
- دودرانو ته دا توان ورکړل شي چې د حکومتي سیستم په چوکاټ کې خپله مرسته ډیره کړي، د دودرانو د پخوانیو ژمنو په اساس چې په اکرا کې په ۲۰۰۸ کې یې کړي وي (په سلو کې ۵۰ مرستې به تر ۲۰۱۱ پوري حکومت تر لاسه کوي). د بودیجه د ښه کولو برسیره، د داخلي عوایدو لوړولو لپاره حکومت به ځانګړي ژمنې او موخي تعیني کړي څو د عامه مالي سیستم کې یو ځواکمنه او شفاف سیستم ته پراختیا ورکړي.

د دودرانو ژمنې

هغه پرمختګونه چې د ترتیب شویو نوښتونو کې را منځ ته کيږي، تر هغه وخته به تر لاسه نشي، څو چې حکومت ته د اړتیا وړ مرستې او سرچینې د نړیوالې ټولني له لوري برابرې نشي. ددې لپاره چې ددغه پلان په بریا سره پلي کول شوي حکومت له دودرانو څخه د لاندې مرستو غوښتنه کوي:

• د افغانستان حکومت د لومړیتوبونو ملاتړ وکړي او مالي مرستې ورته برابرې کړي. له دونرانو څخه دا هم غوښتل کې چې د ټولیزو همغږي کونکو سره کار وکړي څو پرمختللي همغږي تر لاسه شي. لومړیتوبونه یواځې په هغه وخت کې اغیزمن دي چې په مناسب وخت کې مالي مرستې تر لاسه کړي. دې کار لپاره حکومت او دونرانو دواړه باید د لومړیتوبونو ورته ساحې ولري، او فند له هغه پرمختیایي نوښتونو څخه وگرځوي چې د حکومت په لومړیتوبونو کې نه راځي.

• د افغانستان له وزارتونو سره مرسته وکړي چې د نوي پراختیایي کارونه پیل کړي. په افغانستان کې ټول بريالي ملي پروگرامونه لکه د ملي پیوستون پروگرام د دونرانو په مرسته جوړ شوي دي، د پروگرام په جوړولو کې د فند ورکونکو ملاتړ هم ښه وي. او دا یقیني کول چې اړیکې په سفارتونو او په مرکز کې په یو ډول لور پوهاوي لوړوي. ددغو موضوعاتو په پام کې نیولو سره د بانکي پروگرامونه ډیر شي کوم چې د افغانستان بیارغونې ته اړین دي. دونران، د اسیایي پرمختیایي بانک او نړیوال بانک په ګډون د زیربناوو په برخه کې ترې غوښتنه کېږي چې تجربه کار کارکونکي، چې د افغانستان د پرمختیا په اړه ډیر پوهاوي ولري، د افغانستان ملي پرمختیایي ستراتیژي د لومړیتوبونو فعالیتونو کې مرسته وکړي او د نوي پروگرامونو په ترتیب کې د کابل کنفرانس لپاره د ۲۰۱۰ د فبروري په میاشت د پرمختیایي ټولیزو په جوړولو کې برخه واخلي.

• په دوه کلونو کې، دا موخه ده چې د مرستې کچه په حکومتي بودیجې کې لوړه شي. د کره او شفافو مالي کنترول سره، د ورتیا د لوړولو او د افغان ولس ته د خدمت تر ټولو اغیزمنه وسیله ده. وروسته د څو کلونو تخنیکي مرستې، او د دونرانو د مثبتې ارزونې وروسته او د عامه مالي په څانګه کې د بودیجې د اجرا د نورو پلان شوي اصلاحاتو رامنځ ته کولو، سره د مالي وزارت په دې باور ده چې وزارت به په دې وټوانیږي چې د بودیجې کې به د ډیرو سرچینو د لګښت توان ولري. دغه یو کلیدي برخه ده چې حکومت په خپلواکه توګه کار کوي او په خپله بودیجه کې د اړتیا وړ تصمیمونه نیسي. د نږدې نه په مشورې کې، دونران او حکومت باید په ځانګړو موخو هوکړه وکړي څو د کابل په کنفرانس کې د مرستې د ډیرې برخې لګښت د حکومتي بودیجې څخه وشي چې د حکومت د ژمنې له مخې به د بودیجې په اجرا او د مالي مدیریت په اصلاحاتو به کار کوي. حکومت دا وړاندیز کوي چې تر راتلونکې دوه کلونو پورې د دونرانو په سلو کې ۵۰ مرستې د حکومتي سیستم له لارې ولګول شي (د هر دونر لپاره ځانګړي موخي بیلې ځیرل شوي دي) چې دا به د حکومت د باور په جوړولو کې مهمه ونډه ولري لکه څرنګه چې د مرستو د اغیز په برخه کې پرې بحث وشو.

• د افغانانو د ورتیا لپاره ژمنه. د اوږد مهالي او پراخه ملاتړ سره چې د ملګري تخنیکي مرستې پروگرام چې د افغانانو د کارونو او بیارغونې پروسې ډیرې کاروي، او د دولتي کارکونکو د ګمارلو شمیره د دونرانو په ادارو کې را ټیټه شي. (لکه چې د مرستې د اغیز په برخه کې پرې بحث وشو)

• نړیوال سازمانونه لکه نړیوال بانک، د اسیا پرمختیایي بانک، او د څارني نړیوال فند افغانستان ته خپل مالي او تخنیکي ژمنې ډیرې کړي. د بیلګې په توګه، د اسیا پراختیایي بانک او نړیوال بانک باید افغانستان ته ژمن وي او ددوي مالي او تخنیکي مرستې له افغانستان سره د جګړې وروست پراو دیالیسیو له مخې کمې شي. د څارني نړیوال فند هم باید د هیواد دننه خپل فعالیتونو ته پراختیا ورکړي څو د څارني نړیوال فند یو ځواکمن او باوري شوني نوي پروگرام پیل کړي. د دونرانو د اصلاح پروگرام هم باید د تمرکزي او او لاس ته راوړنو په اساس معیارونه وټاکي څو حکومت وکړای شي چې د لور اغیز په ساحو توجه ډیره کړي.

دحکومت نورې ژمنې او له دونرانو څخه د غوښتنې اړوند توکې څو چې د مرستو اغیز ډیر شید حکومت په لیک پانډه کې د لندن کنفرانس لپاره د مرستو د اغیزمنتیا په برخه کې بیان شوي دي. نور په جزئیات ژمنې او غوښتنې، له ځانګړو موخو او زماني چوکات سره د کابل کنفرانس ته چې په پسرلي کې به په لار واچول شي، چمتو شي.

سیمیزه مرسته

شالید

افغانستان په دي خوښ دي چې سیمیزه همکاري د هغه مهمو مضوعاتو په منځ کې قرار لري چې دافغانستان په اړه د لندن په کنفرانس کې به وڅیړل شي. زموږ سیمه د رنگارنگ ننگونو سره مخ ده. په تیره بیا د تروریزم، بنیاد برستی، جنگ ساری، د مخدره موادو تولید او قاچاق او تنظیم شوي جنایتونه. ددغه مرضونو تاثیر په افغانستان او سیمې پورې محدود نه دو بلکه دا د ټولې نړۍ امنیت لپاره خطر دي. دا اوس یو حقیقت دی چې د افغانستان او د سیمې ثبات یواځې او یواځې په موثره همکاري سره په سیمه ایز لیول تر لاسه کیدای شي.

افغانستان ځانگړي سیمیز اهمیت لري، د سیمې ملکونه په خپل منځ کې سره په یو پیچیده کې سره وصل او د گډو امنیتي ننگونو سره مخ دي. دا ملکونه نه یواځې په گډ تاریخي، کلتوري او یا هم په جغرافیوي لحاظ سره وصل دي بلکه د تروریزم د یوگډ تحدید سره هم مخ دي. او د بی ثباتي درواستلو قوتونو ته په شریکه ماتې ورکوي.

د یو بیا تاته او هوسا سیمې سره د علاقې په وجه اوکابل د استحکام او د رب د لوري د دوستی د اعلان په وجه د ۲۰۰۲ میلادي کال د دسمبر په ۲۴ نیټه افغانستان د سیمیزو همکارانو په مرسته یو بل مهم پل اوچت کړ. دغه اړیکې په دوه اړخیز ډول، په درې اړخیز ډول او څلور اړخیز ډول سره دوام پیدا کړ. پدې خاطر مونږ د افغانستان، پاکستان او ترکیې درې اړخیزې سر مشریزې غونډې (۵ دسمبر ۲۰۰۸) او د افغانستان، پاکستان او ایران د بهرنیو وزیرانو درې اړخیزې غونډې (۲۷ اپریل ۲۰۰۹) او د افغانستان، پاکستان او ایران سر مشریزې غونډې (۲۴ مئی ۲۰۰۹) او افغانستان، پاکستان او تاجکستان سر مشریزې غونډې (۲۹ جولای ۲۰۰۹) کې او د افغانستان، پاکستان، تاجکستان او روسیې فدراسیون سر مشریزې غونډې (۳۰ جولای ۲۰۰۹) ته ښه راغلاست وایو. او همدارنگه د افغانستان، پاکستان او ترکیې درې اړخیزې سر مشریزې غونډې ته په (۲۵ جنوري ۲۰۱۰) کې اود سیمې د هیوادونو سر مشریزه غونډې (۲۶ جنوري ۲۰۱۰) په کوم کې چې افغانستان، گاونډي هیوادونه او ترکیې گډون کړی هرکلی وایو.

د امنیت ټینګول او د تروریزم او ناقانونه د مخدراتو سره مبارزه

د سیمې لپاره اساسي ننگونې د مثال په توګه تروریزم، د مخدراتو تولید او قاچاق او تنظیم شوي جنایتونه کوم چې د یو بل سره خپلمنځي اړیکې لري. او د حد نه زیات شوي او د سیمې د هیوادونو د ثبات لپاره یې ستونزې راولاړې کړي دي. په حقیقت کې یې د سیمې په ټولو هیوادونو په یوشکل او یا بل شکل منفي تاثیر کړی دی. افغانستان پدې عقیده دي چې د موثر ډول د سرحداتو تنظیم د سیمې د سولې او ثبات لپاره پیر ضروري دی. او امید دي چې دغه موضوع به د افغانستان په اړه د لندن کنفرانس کې مطرح شي.

برسیره پردې پراخه توافق موجود دي چې امنیتي معما په بیا بیا حل کول به کومه لاسته لاوړنه ونه لري تر څو صادق او ریښتیني ونه ولسواو په موثر ډول همکاري ونکړي. پدې اړه باید ووايو چې په متداوم ډول د ترورستانو پناه اخیستنه او ددوی ملاتړ کول د سیمې د امنیت لپاره ستره ننگونه ده. که ددوی د ملاتړ دغه مرکزونه د منځه لاړنشي نو موجوده حالت به دوام پیدا کړي.

د سیمې د اوسني حالت په نظر کې نیولو سره او ددې لپاره چې د په سیمه کې د ننگونو د پراخیدو مخنیوی وکړو او د سیمې په حالاتو باندې برې تر لاسه کړو نو په راتلونکې نړیوله غونډه کې باید د افغانستان او د سیمې د هیوادونو او نورو هیوادونو د گډو هڅوپه قوي کیدو کې په مختلفو برخو کې فشار وارد شي.

چې هغه په لاندې ډول دي:

- د ترورستي تهدیداتو د مخنیوي په خاطر زیات استخباراتي مالومات شریکول.
- د تروریزم او ټولو ناقانونه فعالیتونو په ضد د گډه همکاري کول.
- د مربوطه قانون پلي کوونکو ادارو قوي کول، د مخدره موادو په ضد د پرسونل روزل او
- د مخدره موادو د کنترول لپاره د موثر میکانیزم رامنځته کول.

پدې خاطر افغانستان هغه ډیر مهم او اساسي ضرورتونه په کوټه کړي تر څو د افغان امنیتي ځواک د سرحدي پولیسو او ګمرک پولیسو په شمول په جذب او روزلو کې چټکتیا را شي کوم چې ددې وړتیا لري چې افغانستان په قلمرو کې د نا قانونه فعالیتونو مخنیوی وکړي. امید لرو چې دا موضوع به د لندن په کنفرانس کې د دنیاوالو توجه ځان ته راوړوي.

د مخدراتو د تهدیداتو په اړه کوم چې د افغانستان او د سیمې د ثبات لپاره یو ستر تهدید دی، افغانستان پدې اړه په ملي، سیمیز او نړیواله کچه ډیر ګامونه اخیستي دي.

په نتیجه کې مونږن ورځ د یوې مهمې پروسي شاهد یو او هغه دا چې د تیر کال په نسبت د کوکنارو کر ۱۹ سلنه راکم شوی دی. دا پداسې حال کې ده چې ۳۴ ولایتونو د جملې څخه د کوکنارو څخه د پاکو ولایتونو شمیر ۲۰ ته رسیدلای دی. افغانستان دې ته ژمن دی چې د راتلونکي کال تر پایه به د افغانستان ټول ولایتونه د کوکنارو څخه پاک اعلان شي.

افغانستان دې ته سترګې په لار دي چې پدغه نړیوال کنفرانس سره به اوسني سیمیزې هڅې پیاوړې شي او هم به زمونږ د مخدره موادو ضد مبارزه قوي شي. مونږ دې ته اړتیا لرو چې مخدراتو په خلاف زمونږ هڅې د Paris Pact په چوکاټ او د Rainbow ستراتیژي په رڼا کې. مونږ هیله لرو مخدراتو ته د ګډه ماتې ورکړو او د ګډو مسولیتونو د اساساتو په رڼا کې، د ترانزیتي هیوادونو په زیاتې همکاري سره د مخدراتو د قاچاق او کیمیاوي موادو په پروسس کولو، د مصرفونکو هیوادونو په همکاري تر څو د هغې تقاضا راکمه شي.

دا ډیره مهمه خبره ده چې د سیمې ادارې لکه د ناټو، اروپایي ټولنه، د شنګاهي همکاره اداره، امنیتي او همکاري ټولني په اروپا کې د هماهنگۍ په مربوطه برخو لکه سرحداتو ساتنه، د مخدره موادو سره د مبارزې او د افغان امنیتي ځواک په روزلو کې خپلې هڅې سره یو ځای کړي.

له خپلې ونډې له امله افغانستان هر وخت د ګډو ننګونو په وړاندې د پاکستان د حکومت سره رښتین او جدي دي. مونږ په مربوطه ساحو کې ګډو لاسته راوړنو ته هرکلی وایو او د دوامداره پرمختګ لپاره به خپلې هڅې جاري وساتو. مونږ همدارنګه راتلونکي د سولې جرګې ته سترګې په لار یو کوم د زیات باور په رامنځته کېدو او د دوه ولسواکه قوتونو او ددواړو هیوادونو د منډي ټولنو تر منځ همکاري پیاوړی کوي.

د مهاجرینو راستنیدنه او بي ځایه شوی لپاره د اوسیدو ځایونه برابرول

ډیرې داسې موضوع ګانې چې د کارګرانو په مهاجرت پورې اړه ولري د سیمیزې همکاري په وجه حل کېدای شي. د موضوع په خاص ډول د افغانانو لپاره ډیره ارزښتناکه ده، ځکه چې یوه زیاته اندازه افغانان کارګران په ګاونډیو هیوادونو کې کار کوي. او د بهرني هیوادونو څخه د پیسو رالیرل د عاید یوه مهمه سرچینه ده. په تیرو وختونو کې د کارګرانو مهاجرتونه ګاونډیو هیوادونو ته غیر منظم شو. او د پرمختللو ظرفیت له مخې د افغانستان حکومت زیار وپستلی دی چې بهرني هیوادونو ته د افغانانو تګ اوراتګ کنترول کړي. مونږ د سیمې د هیوادو څخه هیله کوو چې افغان کارګرو ته په درنه سترګه وګوري.

د افغان مهاجرینو بیرته راستنیدل او ځای پر ځای کېدل یوه بله موضوع ده کوم ته چې د افغانستان حکومت ژمن دی. د ۲۰۰۱ میلادي کال د پیل څخه تر اوسه د پنځه میلیونو څخه زیات افغان مهاجرین هیواد ته په خاص ډول د ګاونډیو هیوادونو پاکستان او ایران څخه راستانه شوي. زمونږ د بریاوو تر څنګ یوه اندازه ننګونې په مخ کې لرو. د تیرو کلونو په پرتله ملک ته د بیرته راستنیدني کچه د تروریزم، غربت او د ژوند سخت شرایطوله امله را ټیټه شوی ده.

افغانستان په ټولیزه توګه ملي پرمختیایي سترایژي ۷مه بنا دی ته ژمن دي کله چې د مهاجرینو، راستنیدونکو او داخلي بي ځایه شوي افغانانو لپاره ده.

زمونږ د هڅو د مرکزي ټکي په توګه، مونږ په هڅه کوو چې د یو ښه پلان او متداومه ځای پر ځای کولو د جذب قدرت زیات کړو. مونږ همدارنګه دغه شیانو ته د اولیت حق ورکوو:

الف) په اړونده وزارتونو کې د راستنیدونکو په اړه د ظرفیتونو قوي کول.

ب) د وزارتونو په منځ کې د همکاريو زیاتول.

ج) د اضافي سرچینو تحریکول.

د افغان مهاجرینو په بریالي ډول ځای پر ځای کول نړیوال ملاتړ او هڅو ته په لاندې برخو کې اړتیا ده اړتیا لري.

- د ټولنیز او اقتصادي ښه والي لپاره مرستندویه چاپیریال برابرول، د اساسي ضرورتونو په اساس لکه ځمکې، اوبو، بریښنا، سرپناه، صحت او عمومي تعلیم برابرول.
- راستنیدونکو او داخلي بی ځایه شوو ته د کار موقع برابرول او په پوره اندازه معیشت برابرول تر څو خود کفا شي. پدې کارونو کې ناکامي په دې کورنۍ بلې مرحلې ته لاره همواره کړي.
- باید چې بیرته راستنیدنه په تدریجي او رضاکارانه ډول باندې وي.

سیميزي اقتصادي مرستی

سیميزه اقتصادي مرستی کولای شي چې د ودې او پرمختیا په فرصتونو کې مهمه ونډه ولري. همدارنگه په سوله کې هم ونډه لري، امنیت او ثبات دې ملت او د حکومتونو تر منځ د ډیر باور را منځ ته کیدو سبب ګرځي. ددې ډول ارزونو یوه ښه بیلګه د اروپا د اتحادیې تشکیل دې چې اساس یې د اقتصادي مرستی باندې ولاړو وه.

په اسیا کې، سیميز سازمانونه له د سویل ختیځې اسیا هیوادونه، د سویلي اسیا د سیميزې همکارې هیوادونه، د اقتصادي همکارې سازمان، د خلیج د همکارې شوري، د شانګهای د همکارې شوري، او پروګرامونه لکه د مرکزي اسیا سیميزو اقتصادي همکارې، د ملګرو ملتونو ځانګړې پروګرام د مرکزي اسیا د اقتصاد لپاره، د میکونګ لوي سیميزو همکارو پروګرام او نوري ادارې کیدای شي چې د سیميزې مرستی او همکارې، باور او د سولې او امنیت روستلو اساس جوړ کړي. په داسې حال کې چې دې ډول سازمانونو د باور او د سیاسي توپيرونو په له منځه وړلو کې ونډه درلودلې ده، په داسې حال کې نور وروسته پاتې دي اونه دې توانیدلې څو شته فرصتونه ډیر کړي.

افغانستان ژمن دي چې د څو اړخیزه سوداګرې په اړه خبرې وکړي او د نړیوال سوداګرې د سازمان د غړیتوب فعالیت ته دوام ورکړي. همدارنگه د سیمي اقتصادي مرستی ته ډیر اهمیت ورکوي، او په خپلو پرمختیايي اجندا کې یې شامل کړي دي. افغانستان د اقتصادي همکارې سازمان او د سویلي اسیا د سیميزې همکارې هیوادونه غړیتوب لري او همدارنگه د مرکزي اسیا سیميزو اقتصادي همکارې او د شانګهای د همکارې شوري او د ملګرو ملتونو ځانګړې پروګرام د مرکزي اسیا د اقتصاد لپاره، په فعالیتونو کې ګډون کوي. د بیاځلي څخه د مخنیوي لپاره، به دا غوره وي چې ددغو سازمانونو ځینې فعالیتونه همغږي شي. مونږ ته به دڅوینې ځای وي چې له دغه سازمانونو سره کار وکړو چې یو همغږي پلان جوړ او ددوي ونډه په افغانستان کې د افغانستان د ملي پرمختیايي ستراتیژي او بهرني پالیسي په چوکاټ کې دخپله کړو.

د افغانستان ستراتیژیک لید لوري دادې چې د سویلي اسیا مرکزي اسیا او منځني ختیځ لپاره د پل په توګه خپله تاریخي ونډه او د زیاتیدونکې ترانزیت او سوداګرې، خدمتونو او وګړو له لیاري، وساتي. ددې لپاره چې مونږ خپلې موخې پلي کړو، مونږ به د سیميزو شریکانو او د نړیوالې ټولني څخه د اضافي تدابیرو او مرستو ته اړتیا ولرو.

هیلې او لاس ته راوړنې

افغانستان په ملي او بین المللي کچه ډیر زیات اقدامات ترسره کړي دي، څو له سیمه ییزو همکارانو سره همکارې لا پسي زیاته کړي. افغانستان په ۲۰۰۵ کال کې له سیمه ییزو پروګرامونو او نهادونو سره له یو ځای کېدو سرېږه دافغانستان په اړه د اقتصادي همکارو

کنفرانس (RECCA) په لاره واچوه. د (RECCA) غونډې، چې په ۲۰۰۵ کال کې په کابل، په ۲۰۰۶ کال کې په ډهلي او په ۲۰۰۹ کال کې په اسلام آباد کې ترسره شوې، لا پخوا يې د سيمه ييزې همکارۍ او ددې همکارۍ د تحقق ميکانيزمونه مشخص کړي دي.

ټاکل شوېده، چې د RECCA بله غونډه د ۲۰۱۰ زېږديز کال په مۍ او جون مياشتو کې په ترکيه کې ترسره شي. مور هيله لرو، چې د استانبول غونډه د پام وړ پايلې ولري. همدارنگه افغانستان له گاونډيو او نورو هېوادونو سره مختلف سوداگريز او ترانزيتي تړونونو لاسليک کړي دي. تېره مياشت افغانستان او پاکستان د افغانستان او پاکستان ترمنځ د سوداگرۍ او ترانزيت دتړون (APTTA) په اړه دخپلو مذاکرات پنځم پړاو ته ورساوه. ددې تړون لاسليک او پلي کول به ددې دواړو هېوادونو ترمنځ او همدارنگه ددې هېوادونو له لارې د بني سوداگرۍ او ترانزيت او دسيمه ييز پيوستون دتقويت لپاره لاره هواره کړي. مور به د دوبي له پروسې څخه چې د کاناډا په مرسته او د G8 په نوبت جوړه شوېده، له پاکستان سره د دوه اړخيزه همکارۍ دتقويت کوونکي فکتور په توگه گټه پورته کړو.

د سيمه ييزې همکارۍ په برخه کې د افغانستان يو لړ لاسته راوړني په لاندې ډول دي :

- د شمال - ختيځ برېښنا سيستم (NEPS) په فعاليت پيل وکړ او له ازبکستان څخه برېښنا وارد شوه، او له تاجکستان د برېښنا پر غځولو کار روان دی.
- د ايران اسلامي جمهوريت څخه د برېښنا واردول.
- د پاکستان له اسلامي جمهوريت د جلال آباد- ترکمن له سړک سره موازي ديوي سړک د ودانولو په اړه تړون کول.
- د آمو پر سيند د څو پلونو جوړول، چې په دې کار سره د د افغانستان او تاجکستان ترمنځ د مالونو او خلکو د آسانه تگ راتگ لاره برابره شوي او همدارنگه له ازبکستان سره پول بهرته خلاص شوي دي.
- په سرحدي زېربنا کې پرمختگ د مالونو او خلکو د لاسنه تگ راتگ رامل شوی دی.
- د حيرتانو له لارې د ازبکستان - مزار شريف ترمنځ د اوسپنې پټلۍ مطالعه د آسيا پرمختيايي بانک په همکارۍ بشپړه شوې او د ودانيزې چارې يې تېره اونۍ پيل شوې.
- د بين المللي مالي نهادونو او مرستندويه هېوادونو په مرسته زرگونه کيلو متره نوی سړک جوړ شوی او زرگونه کيلو متره شته سړکونه بيار غول شوي.
- د سنگان هرات د اوسپنې پټلۍ زياته برخه بشپړه شوې، او د وروستي پړاو لپاره د تمویل په تمه ده.
- د مزار شريف له لارې د شېرخان بندر- هرات ترمنځ د اوسپنې پټلۍ مطالعه پيل شوې، چې دا لاره د CAREC's د ترانسپورت او سوداگرۍ د اسانتيا ستراتيژۍ يوه برخه ده.
- د چمن - کندهار تر منځ د اوسپنې پټلۍ مطالعه او ډيزاين بشپړ شوی دی او د پروژې ډلپلې کولو لپاره د تمویل اړتيا ده.
- له هرات څخه دلارام او زرنج ته د اوسپنې پټلۍ پر مطالعې خبرې شوي دي او داېکو په چوکاټ کې تر بحث لاندې نيول شويده. اروپايي کميسيون د دريم RECCA په ترڅ کې موافقه وکړه، چې ديداي شوي لاري او په افغانستان کې د اورگادو د نورو لارو مطالعه په لاره واچوي.
- د چين له په افغانستان د مسو پر کان Metallurgical Construction Corporation (MCC) سره ديوي موافقي لاسليکول، څو په افغانستان کې د مسو پر کان ۲.۸ ميليارده ډالر پانگونه وکړي.
- له سيمه ييزو هېوادونو سره د دوه اړخيزه، درې اړخيزه او څو اړخيزه سوداگرۍ او ترانزيت د ۵۱ تړونونو لاسليکول.
- د خصوصي ستکور د پانگوني د لازياتولو لپاره د ۱۰ قوانينو بياکتنه او تصويب، چې په دو کې د گمرکاتو يو نوی قانون هم شامل دی. په سوداگرۍ کې د لازياتو اسانتياوو لپاره د گمرکاتو نږدې ۲۷ پروسيجرونه کتل شوي او ساده کړای شوي دي.
- د کابل د هوايي ډگر په گډون د ټولو سرحداتو په گمرکاتو کې د گمرکاتي معلوماتو د اتومات سيستم Automated System for Customs Data (ASYCUDA) پلي کول.
- د گمرک ديوي نوې ودانۍ ودانول، څو د عوايدو په راتولو او د مالونو او خلکو په تگ راتگ کې مرسته وکړي.
- د لويو لارو او حلقوي سړک په گډون د څه باندې ۳۳۶۳ کيلو متره سړک جوړول، چې په دې کار سره د افغانستان دننه او د افغانستان له لارې د ترانزيت موده ډېره کمه شوېده.

- د بهرنیو چارو په وزارت کې د سیمه ییزې همکارۍ د مرکز (CRC) Center for Regional Cooperation (CRC) رامنځته کول. دغه مرکز به د بېلابېلو وزارتونو د سیمه ییزو همکاريو فعالیتونه همغږي کړي او د نویو سیمه ییزو نوښتونو لپاره به لاره ولټوي. دغه مرکز به همدارنگه د RECCA د سکرتریت دنده هم ولري او دهغو دولتي چارواکیو لپاره به د روزنې پروگرامونه د جوړولو مسؤولیت په غاړه ولري، چې د سیمه ییزې همکارۍ له موضوعاتو سره سروکار لري.

سره له دې چې پرمختګ شوی دي، د یو شمیر نورو مهمو پروژو د پلي کولو په وړاندې ننگونې شته، چې لاندې پروژې په کې شاملې دي:

- CASA ۱۰۰۰، کوم چې به د بریښنا انرژي له تاجکستان او د قرغزستان له جمهوریت څخه د افغانستان له لپار پاکستان ته ولیري.
- ترکمنستان- افغانستان- پاکستان- هندوستان، چې په میلیونونو متر مکعب ګاز به له ترکمنستان څخه د افغانستان له لپارې پاکستان او هندوستان ته ولیردوي.
- د تاجکستان څخه د افغانستان له لپارې ایران ته د بریښنا استول.
- د پروژې د شونتیا په اړه مطالعه چې د د افغانستان له لپارې تاجکستان او ایران د ریل په خط سره وصل شي. او د ګازو پایپ لاین د ترکمنستان څخه تاجکستان ته د افغانستان له لپارې.
- د کوچه او د شاتوت د بریښنا بندونو شونتیا او مطالعه پای ته رسیدلې ده او د دواړو پروژو د پلي کولو کار د فند تر لاسه کولو پورې ځنډیدلې دي.

افغانستان غواړي چې دغه پروژې په چټکۍ سره پلي شي، چې دا پروژې به عواید لور کړي او په سیمه کې به میلیونونو خلکو ته خدمتونه چمتو کړي. دغه کار به هغه وخت شوني وي چې یواځې سیمیز شریکان سیاسي هوډ ولري، او نړیواله ټولنه پکې دخپله وي او په پوره کچه مرستې برابرې کړي.

برسیره پردې، د هیوادونو تر منځ سوداګري او ترانزیت او په سیمه کې پانګه اچونه د سیمیزې مرستې نور اړخونه دي چې باید ځواکمن شي. زموږ د سیمې په قضیه کې، د اسیایي پر مختیایي بانک په اساس، تر ټولو کمه متحده سیمه په اسیا کې ده.

لور tariffs، para-tariffs او non-tariffs سیمیزه سوداګري او مرستې مخنیوی کوي او باید حل شي. برسیره پر دې، د سیمې دیوالي لپاره هم یو مانع دي. موږ په نړیوالې ټولني غږ کوو چې اقتصادي پالیسي په داسې ډول ترتیب کړي چې د سیمې هیوادونو د اقتصاد سره مرسته وکړي.

د بیوزلي د له منځه وړل او ټولنیزه او اقتصادي پرمختیا د افغانستان لپاره د اساسي ننگونو څخه ده. د امنیت او پرمختیا لپاره اړیکې ډیرې روښانه دي، ځکه چې یو په بل مستقیم اغیز لري. په ورته توګه، د کار موندنه کولای شي د امنیتي حالت په عمومي بڼه والي کې مهم رول ولوبوي. د ډیرو افغانانو بې کاري یو جدي ننگونه ده چې نه ده حل شوي. ددې ستونزې د حل لپاره د کارکونکو مهاجرت د هغه افغانانو لپاره چې بې وزلګاره دي د کار موندنې حیاتي فرصت د سیمې په هیوادونو کې، په ځانګړي توګه د خلیج د همکارې شوري په غړي هیوادونو کې برابرې وي.

دا هم مهمه ده چې سیاسي توپیرونه باید د ګټورو سیمیزو پروژو او پروګرامونو د پلي کولو څخه لیرې وساتو. په دې توګه به موږ د سیمې د وګړو د ژوند په هوساینه کې ونډه اخیستي وي او برسیره پر دې د بیوزلي په کمولو او اوږدمهالي پراختیا، سولې او امنیت به هم یقین شوي وي.

سپارښتنې

- د افغانستان او پاکستان دترانزيت او سوداگري تړون بايد د کابل د کنفرانس څخه دمخه لاسليک شي.
- د سيمي هيوادونه، نړيوالي مالي اداري، دونه هيوادونه، بايد په يو بنسکاره زماني چوکات هوکړه وکړي چې د هغه پروژو د پلي کولو په مطالعه پيل وکړي چې يواځې د کاغذ په مخ دي، او د هغه پروژو پلي کول چې مطالعه يې تکميل شوي ده- د کابل د کنفرانس څخه دمخه.
- سيميز هيوادونه بايد په دې هوکړه وکړي چې سيميزې پروژې په پام کې ونيسي او که شونې وي سيميزې پروژې په خپلو ملي پروژو کې شاملې کړي
- له دې امله چې افغانستان په وچه کې پروت هيواد دي، بايد د سيمي هيوادونو له لوري ورته ځانگړي ارجحيت ورکړل شي. او
- بي انصاف ډول ورته د Para-tarif او د non-tariffs او همدارنگه دسواد گري لپاره د ويزې ورکول جدي پروسې بايد په يو کال کې دننه له منځه يوړل شي.
- د سيمي او نړي هيوادونه په افغانستان کې پانگه اچونه پيل کړي
- د زيربنا د جوړولو پروژو ته بايد ډير تمرکز وشي او تخنيکي مرستې ورته چمتو شي.

حکومتداری، د قانون پلي کول او د بشر حقوق

شاليد

بڼه حکومتداری د ثبات امنیت او پراختیا رامنځ ته کولو لپاره اساسي عنصر دي، او د قانون په حاکمیت، عدالت، د بشر حقوقو ته درناوي، د فساد او د مجرمينو د معافیت په له منځه وړلو کې ونډه لري. بڼه حکومتداری د اداري پرسو او فعالیتونو کې د شفافیت، استازیتوب، گډون، اغیزمنتوب، حساب ورکونې کولتور پلي کول دي.

د بڼه حکومتداری د رامنځ ته کولو لپاره یو له مهمه شرطونو څخه د ځواکمنو ادارو او میکانیزمونو رامنځ ته کول دي څو چې ددی لپاره یو مناسب چاپیریال را منځ ته شي.

افغانستان په تیرو څو کلونو کې ددی ډول ادارو او میکانیزمونو په جوړولو کې لوی گامونه پورته کړي دي. د خپلواکه سیمیزو ادارو ریاست، د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو خپلواک کمیسیون، او د ملکي خدمتونو انستیتوت، د څارني عالي دفتر یې څو بیلگې دي چې د بڼه حکومتداری د را منځ ته کولو لپاره لاس په کار دي.

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت خپله ژمنه بیا له سره کوي چې حکومتداری ته به- د ملي پالیسیو او ادارو، په ولایتي کچه د حکومت پالیسی جوړولو په لوره کچه د گمارني میکانیزمونه جوړول، د ملکي خدمتونو د خدمتونو د پراختیا لپاره هوډ منه فعالیتونه تر سره کول او د ملي روزني د پالیسی جوړولو او پلي کولو او دودیز او قانوني عدلي اصولو د تطابق لپاره د پالیسی جوړول، مناسب میکانیزم او نوښتونو په جوړولو سره د بنځو د کاري پلان په پلي کولو کې مرسته کول او بالاخره د مدني ټولني ونډه ځوگمنه کول او کافي سرچینې ورته برابرول او د ټولو وگړو د بشر د حقونو ساتنه او په ټول هیواد کې د قانون پلي کول عام گرځولو - له لیاري به وده ورکړي.

دغه سند د حکومتداری په پنځو موضوعاتو تمرکز کوي، ملي حکومتداری او د پالیسیو همغږي، د ملکي خدمتونو اصلاحات، په ولایتي کچه حکومت داری، د قانون حاکمیت او د بشر حقوق

ملي حکومتداری او د پالیسی همغږي

اغیزمن او همغږي ملي حکومتداری د ملي پالیسیو دپراختیا او پلي کولو لپاره اړینه ده چې دا به د افغان وگړو د ژوند په حالت مستقیم اغیز ولري.

د ملي پالیسیو او پروگرامونو د پراختیا او پلي کولو په وړاندې د همغږي دوامداره ننګوني د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت د اجرائیوي او قانون جوړونې ځواکونو د توان په وړاندې یو مانع دي چې نه شي کولی د اغیزمنی حکومتداری چارې ترسره کړي

له ۲۰۰۲-۲۰۰۱ څخه د افغانستان اسلامي جمهوري دولت د ملي حکومتداری مهم اصلاحات راوستلي دي چې لاندې هم په کې شامل دي:

- د ټاکنو خپلواک کمیسیون تاسیس شو
 - ملي ټولټاکنې یې په بریا سره اداره کړي
 - ټاکل شوي وگړو په زیاتیدونکې توگه د حکومت د فعالیتونو په څارنه او د خپل موقف په استازیتوب کې فعاله ونډه لوبولي ده.
 - د خپلواکه مطبوعاتو او د مدني ټولني د سازمانونو په ځواکمنیدو کې پرمختگ شوي دي.
- د پورتنیو لاس ته راوړنو برسیره، لوی ننګوني پاتي دي. د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت د ننګونو په پام کې نیولو سره د حکومتداری د اصلاحاتو لپاره لاندې موضوعاتو ته ژمن دي:

- د ملي پالیسی د پراختیا لپاره همغږي، د اداره امور له لیاري د اداري پرمختیا په گډون
- د ټاکنو د خپلواک کمیسیون وړتیا او خپلواکي لوړول ترڅو ټاکنې په سمه توگه اداره او د ټاکنو په پرسو باور را منځ ته شي.

- د اساسي قانون په اساس د ټولو ټاکل شويو وگړو (پوستونو) د تاسيس لپاره کار کول
- د افغانستان پارلمان ته د وړتيا د لوړولو نوري مرستي برابرې کړي تر څو پارلمان د اساسي قانون له مخې ورکړل شوي دندې په اغيزمنه توگه پوره کړي.

د ملکي خدمتونو اصلاح

دا يو منل شوي حقيقت دی، د دولت قانون مندي په ډيره کچه په ملي او ولايتي کچې د ادارو په اغيزمنو فعاليتونو په اجراتو تړاو لري. يوه توانمنده اداره د مرکز او ولايتونو تر منځ د ځواکمنو اړيکو د جوړولو لپاره اړينه ده څو په وخت او معياري خدمتونه وړاندې کړي. له ۲۰۰۳ کال راهيسې د ادارې او ملکي خدمتونو د اصلاحاتو خپلواک کميسيون لاس ته راوړني په لاندې ډول دي:

- د ملکي خدمتونو د کارکونکو د قانون تسويد او تصويب او نور مهم کلیدي اصولو چمتو کول څو د اصلاحاتو د پلي کولو لپاره لاره هواره کړي او په عامه خدمتونو کې د معاشونو او بستونو نوې سيستم پلي کړي.
- د بيارغونې د لومړيتوبونو اصلاحاتو د پلي کولو پروسه په سلو کې اتيا په ټولو وزارتونو او ادارو کې پلي شوه. او
- د معاشونو او بستونو د نوې سيستم پلي کول په ۱۵ وزارتونو او ادارو کې چې له ۳۰,۰۰۰ څخه ډير کارکونکي او له ۴۳,۰۰۰ ښوونکي د پوښښ لاندې راوستي دي.
- د ملکي خدمتونو د انستيتوت جوړول او په ولايتونو کې د روزني ولايتي مرکزونو تاسيس کول چې له ۱۷,۰۰۰ څخه ډير کارکونکي يې د مديريت، کمپيوتر او انگليسي د زده کړې په برخه کې روزلي دي.
- د ۳۰,۰۰۰ څخه د ډيرو ملکي خدمتونو کارکونکو گمارنه د استعداد په اساس چې ۳,۰۰۰ تنه يې لوړپوړي مامورين دي.

خو بيا هم، مونږ د دوامداره ننګونو په اړه پوهيږو چې په عامه څانګه کې ورته اړتيا ليدل کيږي څو په سمه توګه همغږي او خوځښت را منځ ته شي. ددې لپاره چې دا ستونزې حل شي، د افغانستان اسلامي جمهوري دولت به د ادارې او ملکي خدمتونو د اصلاحاتو خپلواک کميسيون رئيس به يو غير رايه اخيستونکي غړي په توګه کې کابينې کې موقف لور کړي او د ملکي خدمتونو د اصلاحاتو په برخه کې به د کابينې يوه کمیټه جوړه کړي چې لاندې کارونه به تر سره کوي:

- د ملکي خدمتونو قانون د نړيوالو معيارونو مطابق له سره ترتيب کړي
- د معاشونو او د بستونو د سيستم د پلي کولو پروسې ته دوام ورکړي
- يوه خپلواکه او د استعداد په اساس د ملکي خدمتونو د گمارني او ټاکني پروسه تاسيس کول
- د ادارې او ملکي خدمتونو د اصلاحاتو خپلواک کميسيون د مسوليتونو د اهميت او کارونو د ډيروالي له امله مونږ فکر کوو چې په ستراتيژيک ډول دوه ځانګي د گمارني هڅې او د شکايتونو اداره په اوسني جوړښت کې د ۱۲ څخه تر ۱۸ مياشتو په دوران کې ترې بيله کړو. دا کار به د ادارې اصلاحاتو د پلي کولو پروسه گړندي کړي او په ډيره اغيزمنه توګه به د شفافيت او حساب ورکونې اساسات په پام کې ونيول شي، لکه څرنګه چې د افغانستان ملي پرمختيايي ستراتيژي کې په ګوته شوي ده.

په ولايتي کچه حکومت داري

په ولايتي کچه حکومتداري د افغانستان اسلامي جمهوري دولت لپاره ډيره مهمه موخه ده څو بې امنيتي ستونزې حل او ثبات را منځ ته کړي او په سيميزه کچه پرمختګ ته لاره هواره شي.

ددې لپاره چې د افغانستان هره ټولنه اغيزمن سيميز حکومت ته لاس رسې ولري، د خپلواکه سيميزو ادارو رياست به د خپل کاري چوکات په داخل کې د لومړيتوبونو د پروگرام او رغونې له مخې په مخ لار شي څو لاس ته راوړني ولري:

- د ولايتي حکومت داري د پاليسي تسويد کول
- د ولايتي شوراگانو ځواکمن کول؛ څو په ولايتي کچه د خلکو استازيتوب وده وکړي
- د نوي ټاکل شويو ادارو ته د جهت بنودنه، ځکه چې دا نوې تاسيس شوي دي.
- د واليانو د دفترينو جوړښت کې اصلاحات راوستل او ددوي د کارکونکو لپاره د وړتيا د لوړولو د پروسې پيل کول

د ولایتي حکومت داري د پالیسي د تصویب په صورت کې به حکومت و توانیږي چې د لاندې اصلاحاتو لپاره گامونه پورته کړي:

- په ولایتي کچه د ټولو فعالینو د دندو، مسولیتونو او صلاحیت په اړه وضاحت
- د اوسنیو ۱۱ شته قوانینو برسیره لږ تر لږه د اوو نویو قوانینو تسوید.
- د اداري سرحدونو لپاره د شاخصونو تعریفول
- هغه پروگرامونو پلي کول چې په لومړیتوب کې دي، لکه د ولسوالیو د خدمتونو پروگرام، د افغانستان د ثبات پروگرام، د اجراتو په اساس د والي د فنډ پروگرام، د افغانستان د ولایتونو پروگرام، د افغانستان د ټولني د لاس رسی پروگرام او د بنسټوال د حکومتداري د ملاتړ پروگرام چې ۱۵۳ بنسټوالي په ټول هیواد کې د پوښښ لاندې نیسي.
- د ولسوالیو د خدمتونو د پروگرام له لپاره، د خپلواکه سیمیزو ادارو ریاست او اړونده وزارتونه به په لومړي پروا کې ۸۰ ولسوالیو ته پام لږنه وشي، چې ډیر پکیچ به ورته ورکړل شي، خو د ولسوالي په کچه د ولایت شتونو بشکاره کړي او دا یقیني کړي چې اساسي خدمتونه او ښه حکومتداري په مستقیمه توگه ټولني ته برابر ده.
- همدارنگه، په راتلونکي کلونو کې به حکومت کلي، ولسوالي او دښاروالي شوراګانې وټاکي، او د بنسټوالي ټولټاکنې به په لار واچوي، خو په ټولو کچو کې د حکومت گډون ته پراختیا ورکړي.

د افغانستان حکومت ژمن دي چې د گمارني یو داسې میکانیزم جوړ کړي چې له مخې یې وزیران، معینان وټاکي او د والیانو او ملکي خدمتونو لوړپوړو چاروګو د گمارني لپاره شاخصونه تعین کړي او هغه کسان چې قابلیت لري او د سولې او پرمختیا لپاره ځانونو وقف کړي دي وگماري.

د قانون حاکمیت

د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت په پلان کې لري چې ټولو افغانانو ته د اوسني عدالت د اصلاحاتو په برخه کې شفاف، انډول او برابر عدالت چمتو کړي. هغه ننگونې چې په افغانستان کې د قانون حاکمیت مانع ګرځي عبارت دي له د امنیت عدم ثبات، د بشري منابعو د ورتیا لوړولو او زیربنا د جوړولو اړتیا، او د کافي فنډ اړتیا.

د دغو ننگونو د حل لپاره، د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت او نړیوالې ټولني ځانګړي موخې په NJSS کې په گوته کړي دي، چې دغه کې NJP هم شامل دي. دغه لاس ته راوړني یې لږلي دي:

- د عدلي سیستم همغږي او یوالي
- په هیواد کې په ملي کچه د قضیو د مدیریت یو نوي سیستم
- په قضایي برخه کې د کاکونکو لپاره پرمختللي روزني
- د پام وړ ننگونو ته په کتو سره، د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت به د NJP پلي کولو ته دوام ورکړي، خو د عدالت د سکتور اصلاحاتو ته پراختیا ورکړل شي او د لاندې فعالیتونو په مرسته په عدالت باندې باور ډیر کړل شي:
- د افغانستان حکومت به یوه پالیسي ترتیب او پلي کړي چې له مخې به یې د رسمي عدلي سیستم او د شخړو د حل د شوري تر منځ اړیکې په گوته شي، چې دغه ونډه په رسمي توګه هم پیژندل شوي دي، خو د شخړو د حل شوراګانې د شرعیت، د افغانستان اساسي قانون، د هیواد نورو قوانینو، او د بشر د نړیوالو حقونو، د زیانمنونکو ډلو د حقونو د دفاع په ګډون، لکه دښځو او ماشومانو حقونو په اساس فیصله وکړي. د عدلي وزارت به ددغې پالیسي په نهایي کولو او پلي کولو کې مشریز رول ولوبوي.
- د رسمي قانوني سیستم ته په سیمیزه کچه د قاضیانو، څارنوالانو او د نورو قضایي مسلکي وګړو په ګمارلو سره پراختیا ورکول چې د ۸۰ لومړیتوبونو ولسوالیو څخه به پیل کېږي.
- د هغه کسانو لپاره چې د قانوني استازیتوب لپاره د جزایي څارنوالانو د لګښتونو توان نلري، د حقوقي مرستې د سیستم معرفي کول او
- د افغانستان د څارنوالانو خپلواکي اتحادیې ځواکمن کول
- د اساسي قانون د غوښتنې په اساس د ټولو قانوني او حقوقي چوکاټونو بیا کتنه او نوي کول، د مدني، جزائي، او سوداګري د قوانینو په ګډون او ټولو قضایي او قانوني مراجعو ته یې ویشل او د عوامو لاس رسی ورته برابرول.

- د افغانستان په هر ولایت کې د عدلي ادارو فعالیت په پوره ډول جوړول، د قانون د حاکمیت اړونده د پالیسیو په پوره ډول بیا کتنې پلي کول

د قانون د حاکمیت د یقیني کول، د عدلي ارګانونو خپلواکي، او د بشر د حقونو د تیري نشتوالي او په ټولیزه توګه ښه حکومتداري او ثبات، د افغانستان اساسي قانون او نور قوانین، بې له کوم تبعیض څخه باید په ټولو هغه وګړو چې افغانستان کې اوسېږي، پلي شي. هیڅوک به د قانون په وړاندې او د مالیه څخه معاف نشي، خو که چېرې کوم نړیوال تړون وي چې په کومه ځانګړي قضیه کې را منځ ته شي. د افغانستان د اساسي قانون او نورو اړونده قوانینو په اساس، که کوم افغان په هر لامل چې وي د نړیوالو ځواکونو له لوري ونیول شي او یا زنداني شي باید افغان چارواکو ته وسپارل شي او د افغانستان د عدلي ادارو له لوري به محاکمه کېږي، او دغه قوانینو ته په درناوي سره د افغانستان حکومت به د ټولو زندانونو او بنديخانو کنترول په لاس کې ولري، په دې ورسټیو کې د متحده ایالاتو او د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت تر منځ یو تړون لاسلیک شوی، چې له مخې به یې د بگرام د زندان اداره افغان حکومت ته وسپارل شي، کوم چې په دې برخه کې یو ښه پیل ګڼل کېږي

د بشری حقونه

د افغانستان حکومت ټولني شوني هڅي کوي خو ټولو افغانانو ته د بشر حقونو ته لاس رسې برابر کړي. د بشر حقوق د افغانستان دولت، وګړي او د نړیوالې ټولني تر منځ د دوه اړخیزو مرسته یو اصل وه. د یادولو وړ لاس ته راوړنو کې یې لاندې شامل دي:

- د افغانستان د بشر د حقونو د خپلواک کمیسیون تاسیس
- په انتخابي ارګانونو کې ښځو ته لږ تر لږه برخه ټاکل، لکه په پارلمان کې په سلو کې لږ تر لږه ۳۵ یې ښځینه غړي وي.
- د ملګرو ملتونو د بشر د حقونو او تړونو ته ژمن او لاسلیک کړي یې دي.

د راتلونکي لپاره، په پراخه کچه فعالیتونو ته اړتیا لیدل کېږي چې په دولتي ادارو او مدني ټولنو کې په لار واچول شي خو د افغانستان د ژمني (Afghanistan Compact) د بشر د حقونو ټاکل شوي معیارونه په واقعیت تبدیل او عملي شي. برسیره پر دې، چې افغانستان دولت د ښځو ژمن دې چې د افغانستان د بشر د حقونو د خپلواک کمیسیون ته کافي مالي مرستې برابرې کړي، خو دا یقیني کړي چې عدالت او د بشر حقوق او د خلکو هیلې د افغانستان حکومت یو طبعي مسولیت وګرځي، لاندې اصلاحات به د لومړیتوبونو په اساس کېږي:

- د افغانستان د بشر د حقونو د خپلواک کمیسیون به د هغه تدابیرو څارنه کوي چې په اغیزمن ډول د بشر د حقونو د ساتنې لپاره په لار اچول شوي دیز
- حکومت به خپلي هڅي ډیرې کړي خو د عدلي وزارت کې د بشر د حقونو څانګه تاسیس کړي، ددې څانګې ماموریت به د حکومت د اجراتو په اړه تفتیش او راپور ورکونه وي او د بشر د حقونو اړتیاوي پوره کولو څارنه به کوي، او د ملګرو ملتونو د بشر حقونو د شورې د راپور ورکونې چې د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت له لوري د ملګرو ملتونو د اصولو د پلي کولو په برخه کې به وي، وړتیا لوري کړي
- په افغانستان کې د ښځو د ملي کارې پلان د پلي کولو پروسې ګړندي کول

راتلونکي ګامونه

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت د نړیوالې ټولني په مرسته به د کابل کنفرانس لپاره د اندازې وړ معیارونو او ستراتیژیکو پلانونو ته پراختیا ورکړي خو یادي شوې موخې تر لاسه شي.

د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت ژمني

د افغانستان دولت ژمن دي څو لویو هڅو سره د افغانستان وګړو ته خدمتونو ته وده ورکړي:

- د حکومت د وزارتونو ادارو تر منځ د پالیسیو د جوړولو او پلي کولو لپاره ښه همغږي راوستل
- د ولایتي حکومتداري د پالیسي تصویب او د سیميزي حکومتداري لپاره د ملاتړ میکانیزم جوړول
- د افغانستان د اساسي قانون له مخې په ټولو کچو کې بې پرې، شفاف او ازادې ټاکنې ترسره کول

- د کابینې د یوې کمیټې تشکیل کول چې د جمهور رئیس د سیاسي مرستې او څارنې لاندې به کار کوي خو د عامه ادارې د اصلاحاتو پلي کول په اغیزمن ډول تر سره کړي.
- د بېرنيو اصلاحاتو او وړتیا د لوړولو د اجندا تعقیبولو لپاره د اړتیا وړ سیاسي او اداري چوکاټ تاسیس کول
- د بشر د حقونو د حالت د ښه کولو او ورته د ټولو افغانانو لاس رسي یقیني کول
- د NJP پلي کول او په ټول هیواد کې د زندانیانو حالت ښه کول

نړیوالې ژمنې

ددې لپاره چې ولایتي حکومتداري ځواکمنه شي، د افغانستان حکومت غوښتنه کوي چې نړیواله ټولنه ځینې ځانگړې ژمنې وکړي، چې له دغو غوښتنو څخه ډیرې د پاریس، د افغانستان ژمنه او نورو کنفرانسونو کې مخکې شوي دي. د یادوني وړ ده چې د حکومتداري او پرمختیا لپاره د امنیتي ځواکونو تر منځ او د ملکي وزارتونو شراکت اړیکې ډیرې کمې دي.

- نړیواله ټولنه د ولایتي بیارغونې ډلې، DST او مرسته کوونکو ادارو په گډون به د ورته جوړښتونو څخه مخنیوی کوي، او د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت د میکانیزم له لپارې کار او دغه میکانیزم ملاتړ به کوي.
- د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت د فعالیتونو ملاتړ به کوي او د اساسي قانون او د افغانی ټولني دمیراثونو درناوي به کوي.
- ټولې پروژې او پروگرامونه باید د افغانستان د حکومت د ځانگړې تصویب ورسره پیل شي.
- د حساب ورکونې او د محاکمې د نوې ارگان په تاسیس او په مخ بیولو کې مرسته وکړي
- د سیمیزو ادارو د خپلواک ریاست د لومړیتوبونو په چوکاټ کې د کاري پلان ملاتړ کولو سره د ولایتي حکومتداري ځواکمن کول (د ولسوالیو د خدمتونو پروگرام، د افغانستان د ثبات پروگرام، د اجراتو په اساس د والي د فند پروگرام، د افغانستان د ولایتونو پروگرام، د افغانستان د ټولني د لاس رسي پروگرام او د ښاروال د حکومتداري د ملاتړ پروگرام)
- که چیرې د نړیوالو قوانینو سره په تضاد کې نه وي، نړیواله ټولنه دې د افغانستان د اساسي قانون او نورو قوانینو درناوي کوي او دا یقیني کړي چې د اوسیدونکو پلټني او څیړني او شخصي مالونه او زنداني کول یې د افغانستان د قوانینو په اساس وي، او د افغانستان د قضایي قانون په چوکاټ کې محاکمه شي.
- مرسته کوونکې به د پورتنیو یادو شویو هڅو لپاره په پوره کچه مرسته برابرې، سره له دې چې اوږد مهالي وړاندیز شوي لگښتونه به هم په پام کې وي، د حکومت د عادي بودیجې په گډون، څو د حکومت د کلني مالي امکاناتو د حالت په ثبات هم اغیز وکړي.

په افغانستان کې له فساد سره دمبارزې ستراتیژي طرحه

شالید

د قانون حاکمیت د پیوستون هغه جرړه ده، چې د یوې عصري ټولني اوسیدونکي ددوه اړخیز باور په یوه شبکه او ځاني غښتلتیا په حقونو او مسولیتونو کې یو ځای کوي. فساد، د شخصي گټو لپاره د عامه دفترونو له کارولو نیولې بیا د پالیسو تر ولکه کولو او سرچینو او فرصتونو ته تر نابرابر لاسرسۍ، پورې ترسره کېږي، چې په یوه سیستم کې د اقتصادي، سیاسي او ټولنیزو فعالیتونو اعتماد کمزوري کوي. دغه امر هغوي دي ته اړباسي څو په غیر قانوني شبکه کې د ځان لپاره د ملاتړ لارې چارې ولټوي. فساد د ناباورۍ، بی‌نظمي او کډوډي لپاره بڼه تومنه ده، په داسې حال کې ده چې د قانون حاکمیت بیا د عدالت، اعتماد او نظم بنسټ جوړوي.

افغان حکومت او افغان ټولنه دواړه په دې باندې متفق دي چې پراخېدونکي فساد زموږ د ملت لپاره ښکاره گواښ او د یوه دولت په توګه زموږ د گټو لپاره خطر دي. فساد زموږ د هېوادوالو، نړیوالو همکارانو او نړۍ باور او اطمینان او همدارنګه د ښې حکومتدارۍ لپاره زموږ ژمنې زیانمنوي، چې له دې لارې د افغانستان اوسنی او راتلونکی نسل په سوله او هوساینه کې له ژوند کولو څخه محروموي. ددې لپاره چې د فساد ستونزه هواره کړو، موږ د یوې نوې لارې په پلي کولو سره د فساد بېلابېل اړخونه پېژندلي او ژمن یو چې له منځه یې یوسو. د فساد پر وړاندې د ملګرو ملتونو کنوانسیون د پارلمان لخوا تصویب او د ولسمشر کرزي لخوا توشیح شوي، چې په دې برخه کې زموږ د پرمختګ لپاره موخې او معیارونه په ګوته کوي. د قاضي القضاة په مشرۍ د ولسمشر لخوا جوړ شوی کمیسیون، چې د حکومت او پارلمان غړي پکې ګډون لري، د اداري اصلاحاتو او د فساد پر وړاندې د مبارزې لپاره درې ګونو قواوو یوه همغږي دریځ ته اړتیا لري. ولسمشر کرزي د دولت او د اجراییه قوې د رییس په توګه ژمن دی چې په پراخه کچه د فساد په وړاندې په دوامداره توګه لږد او مخ مهالي مبارزه وکړي، او د افغانستان لپاره یو شفافه، ډیره تولیدونکي، او ډیر انډول اقتصاد، سیاسي او ټولنیز جوړښت سره مرسته وکړي.

دفساد شپږ لاملونه (محرک)

په عامه ادارو کې فساد درې لسیزه جګړو زېږنده ده او د ناقانونه شتمنیو د ترلاسه کولو لپاره دلاندې شپږو لاملونو په یو ځای کېدو سره یې تل پاتې بڼه غوره کړېده؛ اول – د طبیعي شتمنیو غصب، دوهم – د عامه شتمنیو لوتول په ځانګړې توګه په ګمرکاتو او تعرفو کې، دریم – قاچاق، څلورم – د عامه ځمکو او نورو ملکیتونو نیول، پنځم – د توکیو او خدماتو د لېږد لپاره د قراردادونو ترلاسه کول او تر ټولو مهم شپږم – د نشه یي توکیو تولید، پروسس او قاچاق. دغه شپږ محرکه ددې لامل شوي، څو له له اداراتو څخه د ناقانونه گټو او جرمي ځواک په ساتلو کې د یوې وسیلې په توګه کار واخیستل شي.

ټول دغه شپږ محرکه په ملي او بین المللي کچه د ښکېلو کسانو ترمنځ یووالی له ځانه سره لري، چې دغه عمل د جهاني کېدو یو ناوړه اړخ جوړوي. له نشه یي توکیو او جرمونو سره د ملګرو ملتونو دمبارزې دفتر معلومه کړېده چې په تېرو اتو کلونو کې ۱.۸ میلیونه افغان کروندګرو د تریاکو له تولید څخه ۶.۳ میلیارده ډالر او تر ۲۰۰۷ کال پورې له لسو څخه تر پنځلس زرو پورې قاچاق وړونکیو او د نشه یي توکیو سوداګرو ۱۸ میلیارده ډالر ترلاسه کړي دي. د ملګرو ملتونو د معلوماتو له مخې نړیوالو قاچاق وړونکیو له ۴۶۰ څخه تر ۶۰۰ میلیارډو پورې ډالر ترلاسه کړي دي. په هیروئینو کې د کارېدونکو کیمیاوي توکیو تولیدونکي په دې نډې توانېدلي، چې په زیاته کچه ددې توکیو په واردېدو کنټرول راولي. قاچاق وړونکیو هم افغانستان ته د میلیونونو ټټو ټټو په راورلو او زرګونو ټټو هیروئینو او اېپینو چارټراشو، انټیکو شیانو، قیمتي ډبرو او منرالونو په وړلو کې لږې ستونزې درلودې. وروستیو څېړنو ښودلې ده چې د پولي شستشو پر وړاندې د نړیوال کنوانسیون سره سره، اوس هم یواځې دکابل له نړیوال هوايي ډګر څخه پرته له کومې ستونزې لس میلیونه ډالر له هیواد څخه وځي.

بین المللي مرستي دغه ستونزې لایسي ترینګلي کړيدي. له یو لړ ډیام وړ همکاريو سره سره، افغانان په دې موافق دي، چې د نړیوالې ټولني لخوا ډېرې تخنیکي مرستي بې‌کاره او د منابعو ضیاع ده او همدارنګه د ملګرو ملتونو ایجنسۍ په حساب ورکولو او رویتیا کې له سختو ننگونو سره مخ دي. د دې حکومتوالی په رامنځته کولو کې د نړیوالو فعالانو په ونډه نیوکه نه کوو، خو د ننگونو په پېچلتیا او په UNCAC کې د ارزښتونو، اهدافو او پروسو په برخو کې د یوې جعلی همکارۍ په شتون ټینګار کوو. افغان حکومت دا اړتیا درک کړې ده، څو له فساد څخه د رامنځته شوي گواښ پر وړاندې مشرتوب په خپله غاړه واخلي. په دې ناوړه پروسه کې د ملي او بین المللي اړیکو په پام کې نیولو سره، موږ له نړیوالې ټولني څخه غواړو څو په حکومت کې د اصلاحاتو له لارې زموږ د هڅو ملاتړ وکړي، په افغانستان کې د ثبات او نیکمرغۍ او همدارنګه په سیمه او نړۍ کې د امنیت لپاره یو بارزښته لړۍ رامنځته کړي.

کرنلاره او اساسات

حکومت ژمن دی، خو په تمامه معنی له اداري فساد سره مبارزه وکړي. په ټولو حکومتي ادارو کې به قضايي ادارې، نهادونه او حساب ورکونه واضح شي. د دولتي پرسونل په دستورالعمل، د پرېکړې کولو په حقونو او د هغوی پر ونډو بیاکتنه وشي او ساده کړای شي. له UNCAC سره همغږی لپاره به په قوانینو، احکامو او اصولو بیا کتنه وشي او پارلمان ته د سپارلو لپاره به یوه مقننه اجنډا چمتو کړای شي. د اصلاحاتو پروسه به څلورو مهمو اصولو ولاړه وي.

- لومړی، د دولت درې واړه څانګې باید د بنې حکومتدارۍ د رامنځته کولو او فساد د له منځه وړلو لپاره په سیستماتیک ډول سره یو ځای شي. ولسمشر به د دولت مشرۍ په غاړه ولري، لکه څنګه چې په اساسي قانون کې راغلي دي، د وزیرانو شورا به خلکو ته خدمت او ولس او پارلمان ته د اجرائتو په اړه د ځواب ویلو لپاره خپلې ژمنې پوره کوي. حکومت به له پارلمان سره یو ځای کار وکړي، خو د حکومتدارۍ دداسې یوه سیستم بنسټ رامنځته کړي، چې په رویتا او حساب ورکونه متکي وي. ستره محکمه به له حکومت سره همکاري وکړي، خو قضایه قوه د عدالت د پلي کولو لپاره په یوه باوري مرجع او د قانون د حاکمیت لپاره په یوه وروستي ملي ارګان بدله کړي.

- دوهم، بریالیتوب په پلي کولو کې د پرمختګ له لارې رامنځته شي. حکومت به په دې موخه د لندن او کابل کنفرانسونو ترمنځ ۱۳۸۹ کال (د ۲۰۱۰ کال د مارچ له ۲۱ مې څخه د ۲۰۱۱ کال د مارچ تر ۲۰ مې) لپاره یو مفصل تطبیقي پلان چمتو کړي. په دې پلان کې به تر ۲۰۱۵ کال پورې د حکومت موخې، د پایلو لپاره میکانیزمونه په ډاګه شي او همدارنګه له فساد سره د مبارزې پلانونو د پلي کولو لپاره به په کې لارې چارې په ګوته شي.

- دریم، حکومت به د خصوصي سکتور او مدني ټولني ملاتړ جلب کړي او د کړنو په څارنه او ارزونه کې د هیوادوالو ستونزو ته درسیډو لپاره تګلارې جوړې کړي.

- څلورم، د افغاني هڅو د لا غښتلي کېدو لپاره به نړیوال ملاتړ جلب شي، خو د څارنې او ارزونې لپاره یو روښانه او باوري میکانیزم پلي شي.

۱ تګلارې او اصول د حامد کرزي د هغې وینا برخه ده، چې د ۲۰۰۹ زېږدیز کال د نومبر په ۱۹ مه یې د تحلیف په مراسمو کې له فساد سره د مبارزې لپاره ولس ته ژمنه وکړه. په هغو قوانینو کې، چې د ۱۳۸۷ کال د زمري د میاشتې په اتمه نېټه په رسمي جریده کې خپاره شوي دي، ددې هڅو لپاره یو قانوني نهاد په ګوته کوي. له اداري فساد سره د مبارزې ستراتیژۍ پر تطبیق د څارنې عالي ادارې HOO ته، چې په دې قانون کې ورته خپلواکي او پراخ صلاحیتونه ورکړل شوي دي، له فساد سره په مبارزه کې د همغږۍ لپاره به د یوه مهم ارګان ونډه ولري. ددې ارګان مشر به ددې ادارې د لاسته راوړنو او ځنډونو په اړه په میاشت کې یو ځل ولس او کابینې ته معلومات ورکوي. او د لوړو پورو دولتي چارواکیو ترمنځ د فساد په اړه به ولسمشر ته د خپلو څېړنو معلومات ورکوي.

قانوني اصل

د افغانستان په اساسي قانون کې د بنې حکومتدارۍ او له فساد سره د مبارزې د پیاوړتیا لپاره اصول او تګلارې راغلي دي. په پنځوسمه ماده کې راغلي دي: (دولت باید هیواد کې د یوې سالمې ادارې د رامنځته کولو او په اداري سیستم کې د اصلاحاتو د تطبیق لپاره ټول لازم تدابیر تر لاسه لاندې ونیسي). د فساد له منځه وړل د حکومت یوه مهمه دنده بلل شوې ده. حکومت کولی شي د مرکزیت اصل په ساتلو سره د اقتصادي، ټولنیزو او فرهنګي چارو د لا ښه والي او د ملي حیات په پراختیا کې د خلکو د لازياتي ونډې لپاره له قانون سره سم لازم صلاحیتونه سیمه ییزې ادارې ته وسپاري. (۱۳۷ مه ماده). ولسمشر کولی دولتي شتمني یواځې د قانون په چوکاټ کې وپلوري او یا یې دالی کړي (۶۶ مه ماده).

د جرمونو کشف د پولیسو لخوا او د جرمونو څېړل او د تورن پر وړاندې د دعو اقامه د څارنوالۍ لخوا کېږي (۱۳۴ مه ماده). د جرمونو کشف او څېړنه د وسلوال پوځ د منسوبینو، پولیسو او دملي امنیت د موظفینو لخوا د یوه ځانګړي قانون له لارې تنظیمیږي. د ولسمشر، د ولسمشر د مرستیالانو، د سترې محکمې د غړیو او لوی څارنوال شتمني له خدمت نه مخکې او وروسته د یوه داسې ارګان لخوا ثبت، ارزیابي او څېړيږي، چې په قانون کې ټاکل کېږي (۱۵۴ مه ماده). یادشوي چارواکي د شخصي منافعو د مخنیوي لپاره نشي کولی د خدمت په دوره کې نور مشاغل غوره کړي (۱۵۲ مه ماده).

ټول دولتي عواید یوه واحد دولتي حساب ته تحویلېږي (۴۲ مه ماده). هیوادوال په دولتي ادارو کې اطلاعاتو ته د لاسرسۍ حق لري (۵۰ مه ماده) او که چیرې له موجب پرته له دې ادارې څخه زیانمنېږي، د زیان د جبران مستحق دي او کولی شي دعو وکړي (۵۱ مه ماده). حکومت د تیر مالي کال د بودیجې وروستی حساب دروان مالي کال په شپږو میاشتو کې پارلمان ته وړاندې کوي. (۹۸ مه ماده). د محکمې قطعي پرېکړې د اجرا وړ دي، خو که چیرې حکم د شخص په مرګ باندې وي، د ولسمشر منظوري شرط ده. (۱۲۹ مه ماده)

د UNCAC قانون د ۵۷ مادې په پام کې نیولو سره، له فساد سره د مبارزې قانون، له فساد سره د مبارزې ستراتیژۍ د پلي کولو د څار عالي ادارې ته پراخ صلاحیتونه ورکوي، څو: له فساد سره د مبارزې ستراتیژۍ د پلي کولو لپاره لازم تدابیر ونیسي؛ او له فساد سره د مبارزې د تدابیرو څارنه وکړي، د رویتیا د یقیني کولو لپاره د تدابیرو د مؤثریت ارزونه وکړي، د بنې حکومتدارۍ او ملکي خدماتو لپاره شرایط برابر کړي، د عامه شتمنیو ساتنه وکړي او د قانون حاکمیت ته پراختیا ورکړي (۲مه ماده).

فساد د شخصي گټو لپاره د عامه اداراتو له کارولو نیولې بیا د پالیسیو تر ولکه کولو او دیوه ونډې د لوبولو تر یوه منقلب میدان تر جوړولو پورې تشریح شوی دی. (دریمه ماده). له فساد سره د مبارزې ستراتیژۍ پر پلي کېدو د څار عالي ادارې HOO ته حق ورکړل شوی، څو خپله بودیجه چمتو او د ملي بودیجې دیوې برخې په توگه یې د کابینې او پارلمان لخوا تصویب ترلاسه کړي. (۱مه ماده). د څارني عالي ادارې HOO په خپل منجمنت، نیغ په نیغه ولسمشر ته د حساب په ورکولو، کاري ساحه کې خپلواکه ده او هېڅ شخص او اداره نشي کولی له فساد سره د مبارزې په لاره کې ورته خنډ شي. (۶، ۴مه ماده). ددې ادارې په کاري صلاحیتونو کې د دولتي او انتخابي ادارو، خپلواکو کمیسیونونو، په دولت کې د بانکي نهادونو، انجو گانو، بین المللي ادارو او له دولت سره د معامله لرونکیو خصوصي ادارو پوښښ شامل دی. (۷مه ماده)

د یادې شوي ادارې په دندو کې له فساد سره د مبارزې ستراتیژۍ د بیاکتني لپاره دغوښتنلیک ورکول او همدارنگه دادارې د فعالیتونو په اړه د کلني راپور خپرول شامل دي (نهمه ماده). همدارنگه د آدیتر جنرال، لوی څارنوال او سترې محکمې له ادارو سره د همغږۍ پروسی هم شاملې دي. د څارني عالي ادارې یواځې ددې مسؤولیت نه لري، چې د اساسي قانون د ۱۵۷ مې مادې له مخې د شتمنو ثبت او ارزیابي وکړي، بلکې د ۳۵۶۱ انتخابي او انتصابي چارواکي هم ددوی په مسؤولیت کې راځي. د تقنیش او کنترول ادارې، پولیس، لویه څارنوالی و محکمه باید د فساد پر وړاندې د مبارزې په اړه دخپلو فعالیتونو راپور HOO ته ورکړي (۱۸مه ماده).

د قانوني ادارو غښتلي کول

- د فساد په وړاندې دحکومت ستراتیژي قانوني بنیاد په لوړه کچه جوړ شوي دي، له دي امله، د قانوني نهاد د لازيات غښتلي کولو لپاره به څلور تدابیر ونیول شي. لومړی، ولسمشر به له فساد سره د مبارزې قانون د اصلاح لپاره یو فرمان صادر کړي. په دې فرمان کې به دغه مقررات شامل وي: لومړی – د لوړ پوړو چارواکيو لخوا دهغوی د شتمنیو په اړه د اظهارپانو چمتو کول، څو ددغو اظهار پانو ثابتوالی په ډاگه شي او همدارنگه یقیني شي، چې دغه پانې غلطې او نیمگړې ندي. دوهم – د څارني عالي ادارې د قانون د نورو پلي کوونکو نهادونو لخوا دي ادارې ته د راپور ورکولو له لارې د اجرائیوي واک ورکول او همدارنگه ددې نهادونو او نورو حکومتي ادارو لخوا د اجباري کړنو لپاره ددې ادارې وړتیا. دریم – د عامه چارواکيو لپاره د گټو تضاد اصول اخلاقي ارزښتونو دتفصیل او دهغوی د سرغړونو لپاره د مجازاتو چمتو کول، څلورم – د د څارني عالي ادارې د څېړنیز واک تعریفول، پنځم – د اجرائیه او قضایه څانگو ترمنځ د هڅو همغږي، په اجرائیه څانگه کې له فساد سره د مبارزې د نهادونو مشري کول او د څارني عالي ادارې ته له نورو دپیارتمونو څخه د متخصصینو لېږل، شپږم – په فساد باندې دنیول شویو شتمنیو ترلاسه کول، اووم – د بانکونو، د حوالي معامله کوونکیو او نورو همکارانو له خوا د معلوماتو افشا کول، اتم – د فساد د ثبوت په توگه دیو تن د ژوند د فساد د ثبوت د وسیلې په توگه کارول او نهم – په UNCAC کې د فساد لپاره د جریمې ټاکل، لسم – د دولتي چارواکيو لپاره مجازات، چې په جرمي پیښو کې لاس ولري او، یوولسم – د څارني عالي ادارې به د خپلو فعالیتونو په اړه پارلمان او ولس ته راپور ورکوي. نړیوالو تجربو بنودلي ده دوه اړخیزه حساب ورکونه د فساد پر وړاندې مبارزه کې مهم ارزښت لري. ځکه حکومت ژمن دی، څو له فساد سره د مبارزې نهادونو لپاره داسې سیاسي شرایط برابر کړي، چې نه یواځې په قانون کې خپلواکه وي، بلکې په عمل کې هم خپلواکي ولري او په منظم ډول مدني ټولني، ولس او پارلمان ته په راپور ورکولو سره دهغوی اعتماد او باور تر لاسه کړي.

- دوهم، ولسمشر به یو حکم صادر کړي، چې دغه حکم به ټولو بودیجوي نهادونو او خپلواکو ادارو ته امر وکړي، څو له فساد سره د مبارزې یو پلان چمتو کړي او د کال په لومړیو میاشتو کې د عمل لپاره درې لومړیتوبونه په ډاگه کړي او همدارنگه هغه ملاتړ په گوته کړي، چې د دې پلان د عملي کولو لپاره ورته د رئیس لخوا اړین دی. د څارني عالي ادارې به دغه پلانونه له وخت سره سم یو ځای کړي، دهغوی لخوا د پلان د پلي کولو ارزونه به وکړي او ولسمشر او ولس ته به راپور ورکړي. ولسمشر به دشوي پرمختگ او دخندونو د له منځه وړلو په اړه پارلمان، کابینې او ولس ته معلومات ورکوي. HOO به دحکومت د ټولو نورو ارگانونو په شان د پارلمان پوښتنو ته ځواب وایي او هغوی ته به حساب ورکوي. دولسمشر فرمان او حکم به د ۲۰۱۰ کال د فبرورۍ په ۲۸ مه صادر شي.

- دریم، ولسمشر به یو کاري ځواک رامنځته کړي، څو د حکومتی ادارو او اداري چارو دفتر ترمنځ د قضایي ستونزو کتنه وکړي او دهغوی اړوند مسؤولیتونه او صلاحیتونه مشخص کړي. دغه کاري ځواک به خپله کتنه بشپړه کړي او خپل سپارښتونه به د کابل کنفرانس ته وړاندې کړي. له دې سره سم به ټولو دولتي ارگانونو ته امر وشي، څو د خپلو چارواکیو ددندو شرح او کاري پروسیجر او همدارنګه دهغوی وړتیا د ملکي خدماتو له قانون سره سم چمتو کړي.

- څلورم، ولسمشر به حکم وکړي، چې په یوه فرمان کې دهغوی اوسنیو او پخواني چارواکیو محاکمه، چې په فساد تورن دي، ځای کړي. دغه فرمان همدارنګه د سترو جرمونو د کاري ځواک لپاره یو جزایي اصل چمتو کړي. د عدلیې وزارت ته لارښوونه شوې څو پارلمان ته د سپارلو لپاره یوه مقننه اجندا جوړه کړي، څو له مخې یې د افغانستان قوانین د UNCAC سره سمون پیدا کړي. په ۱۳۸۹ کال کې به یو لومړیتوب له فساد سره د مبارزې د Panel Code د قانون تصویب وي. له دې سره سم به له قضایه قوې څخه وغوښتل شي، څو مفسدو کسانو، ګروپونو او ادارو محاکمې ته لومړیتوب ورکړي.

عملیاتي بناوي

له عملیاتي پلوه، د فساد په وړاندې د مبارزې رهبري به ځواکمنه، همغږي او په ستراتیژیک، عملیاتي او تکتیکي کچو به انډولیزه شي. په ستراتیژیکه کچه به جمهور رئیس د هڅو مشري کوي، چې کابینه او په اجرائیوي برخه کې خپلواکي اداري به د تعین شویو معیارونو د تر لاسه کولو په وړاندې به ورته ځواب ویونکي وي. په عملیاتي کچه به، د څارنې عالي اداره، د جرمونو لویه کاري قوه، لویه څارنوالی، او د فساد او جرمونو په وړاندې د مبارزې نورې ادارې به خپلې هڅې د څارنې عالي ادارې په مشرې په مخ بیايي، جمهور رئیس ته به راپور ورکوي او عوام به له لاس ته راوړنو خبروي. جمهور رئیس به د کابینې له لپاره پارلمان او عوام خلک په منظم ډول په درې شپږو میاشتو کې خبروي. په تکتیکي کچه، هره دولتي اداره به د ځانګړو پایلو د تر لاسه کولو مسولیت ولري. د فساد په وړاندې د مبارزې ټولې ادارې به د عامه لاس رسې اود عامه پوهاوي پروګرامونه ته پراختیا ورکړي.

په لنډ مهال کې د حکومت تمرکز اوه بناو ته دي چې کوم چې د فساد د اوه محرکینو په توګه رول لوبوي، لکه چې وړاندې ذکر شول. لومړی، د ۱۳۸۹ کال په دوران کې په نړیواله کچه حکومت داري (اداره) به د هیواد طبیعي زیرمو ته تاسیس شي. چې د ویستلو د صنعت د شفافیت د نوښتونو اساساتو ته به پراختیا ورکوي، حکومت به دا یقیني کړي چې د طبیعي زیرمو پراختیا د افغان ولس اوسني او راتلونکي نسلونو ته ګټه رسوي. د خپلې د ژمنې د یوې برخې په توګه، حکومت به ټول هغه تړونونه بیا له سره وګوري چې د تړونونو د پروسې د پلي کولو پرته ورکړل شوي دي. عامو خلکو ته به د بیا کتنو پایلې اعلان کړي، او د اوسنیو تړونونو په اړه به معلومات خپاره کړي او په راتلونکې کې به د تړونونو پروسې عوامو لپاره شفافې کړي. حکومت به همدارنګه د استخراج له صنعت سره کار وکړي څو نړیوالو معیارونو ته پراختیا ورکړي او پلي یې کړي، څو د استخراج په وخت کې په چاپیریال او ټولنه جاني اعراض کم شي.

دویم، حکومت به د حساب ورکونې د سیستم د نوي کولو لپاره یوه لویه هڅه په لار واچوي څو مالي بنسټ جوړ کړي چې د یو خپلواک دولت په توګه دودنران وټوانیري چې لږ تر لږه په سلو کې پنځوس مسرتي د حکومت له لپارې ولګوي. د عامه حساب ورکونې سیستم کې د بلاکونو جوړولو ددې لپاره وي چې د عام عوایدو په تولید او لګښت کې د عامه اتباعو ګټه وي. د ۱۳۸۹ کال په دوران کې به حکومت د فساد د پیل لاملونه چې د رغونې د وسایلو، خوراک، سون او درملو په توريد کې را منځ ته کېږي، د پالیسیو په جوړولو سره د فساد مانع او مخنیوي وکړي. حکومت به همدارنګه: د مخدره توکو د مبارزې د برخې په توګه، د ګمرکاتو سیستم به ځواکمن کړي، څو د هغه کیمیاوي توکو د توريد مخه ونیسي چې د تریاکو په جوړولو کې تری استفاده کېږي. د عوایدو د سرچینو یوه جامع سند ترتیب او ټولو دولتي عوایدو ادارو ته خبر ورکړي چې خپل کاري پلان وسپاري څو د حکومت عواید لوړ شي او د عوایدو په راټولولو کې ناوړه کارونو مخنیوي وشي. له خصوصي څانګې او مدني ټولني سره به لوړه کچه خبرې وشي څو ددوي ملاتړ او مرسته د عامه مالي په برخه کې د حساب ورکونه او شفافیت را منځ ته شي. د خپلو حسابونو، بودیجې، او د تفتیش د فعالیتونو جامع بیاکتنه وکړي او هڅه وکړي چې په نړیوالې کچه معیارونه پلي او تطبیق کړي، او خپل سندونه په پوره ډول نوي او کمپیوتر ته داخل کړي څو دا یقیني شي چې عامه ملکیت وسایل په سمه توګه ساتل شوي او حساب ورکونکي یې ده.

دریم، حکومت به د قاچاق د مخنیوي لپاره د شته تدابیرو برسیره د ګاونډیو سره د زنجیر جوړولو له لارې په نږدې او لیرې سیمو کې د قاچاق د هڅو مخنیوي وکړي او همدارنګه د امینتي حالاتو په برخه کې به پانګه واچوي، چې د هیواد په ارضي کې د هیواد قانون پلي کېدای شي.

څلورم، حکومت به د ځمکې موضوع د فساد د یو لامل په توګه د څو اړخونو څخه حل کړي. حکومت به په لوړه کچه یو هڅه جوړ کړي، چې د مدني ټولني غړي او مخور وګړي به په کې وي، چې یو لړي وړاندیزونه ورکړي چې د عامه او شخصي ځمکو ستونزې

حل کړي. حکومت به د عدلیې وزارت ته لارښونه وکړي چې د یو قانون د مرستو او عامه توکو د پلورلو لپاره تسوید کړي. د نړیوالو له ټولو غوره فعالیتونو په کارولو سره دغه قانون تسوید کړي، لکه د جاپان د ځمکې د تطابق تگلاره، د ترکی د شخصي عامه او ټولني شراکت ته پراختیا ورکول خو د ملکیت د حقوقو شرکتونه جوړ کړي. حکومت به یو لړۍ ازمايښتي پروگرامونه په لار واچوي خو دغه تگلارو اعتبار په افغانستان کې وارزوي. د ځمکو د ثبت پروگرام ته به پراختیا او لومړیتوب ورکړل شي، او حکومت به یو شفاف تگلارې ته پراختیا ورکړي خو د شخصي ځانګې اړتیاوې ځمکو ته د لاس رسې او د تصدیق د پراختیا او په کرنې، صنعت او خدمتونو کې د کارونو فرصتونه تولید کړي.

پنځم، تړونونه به د لوړې کچې د پلي د بیا کتنې او د تعین شوي اصولو او پروسو په اساس اصلاح کېږي. او شپږم، نشه توکو ستونزه به د دوامداره او باثباته کرهڼيزې ځانګې په مرسته له منځه وړل کېږي او د نړۍ په کچه غوره کارونو تمرین به په هیواد کې کېږي، چې دواړه موضوعات په راتلونکې برخه کې څیړل شوي دي. اوم، په ولایتي کچه کمزوري حکومتداري د بي ثباتي یوه سرچینه ده او د وړانکارو لپاره مرسته کوونکي ده. ددې لپاره چې د عوامو باور بیرته تر لاسه کړو، حکومت به د اصلاحاتو یو پروگرام ته پراختیا ورکړي خو اجرات ښه شي او د پولیسو او سیمیزو چارواکو حساب ورکونه ښه شي. د ټولني شکایتونو د اوریدو او غبرګون لپاره به میکانیزم جوړ او ځواکمن شي، او د ولایتي چارواکو له لوري د فاسد او جرمي فعالیتونو په وړاندې کام اخیستل کېږي. اوږد مهالي فعالیت ددغو اوه بناو لپاره به یو خوځښت را منځ ته کړي چې د افغانانو او د نړیوالې شریکانو باور به تر لاسه کړو. څرنگه چې حکومت یو اوږد مهالي پروسه ده، حکومت به خپلې هڅې ګړندۍ کړي خو ددغه شپږو بناو معیارونو پوره کړي.

برسیره پر دې، د حکومت د سوداګري پروسه، په ځانګړې توګه د حکومت او د وګړو د غبرګون په وخت کې به اصلاح او ساده شي. د وخت په اساس به موخې تعینې شي خو پروسې په لاندې شپږو ساحو کې حل کړي: (۱) پاسپورت، (۲) د موټر چلولو لایسنس، (۳) په حج کې د ټاکلو او ګډون، (۴) په ښوونځیو کې شمولیت او د سندونو د ورکړې پروسه د کابل او نورو د لوړو زده کړه په ادارو کې او همدارنګه د بهرنیو سندونو په رسمیت پیژندنه، (۵) د عامه تدارک پروسې، (۶) حکومتي جواز په ځانګړې توګه د رغونې په برخه کې. د ښاریانو د راپور کارد د خپلواکه غیرې دولتي موسسو او نورو ادارو د ګډې همکارۍ سره به د اصلاحاتو مخکې او وروسته کارول کېږي خو د کارونکي اغیزمنتیا د بدلون په برخه کې په ګوته شي. په داسې حال کې چې حکومت په دې برخه کې ښکاره پرمختیاو ته ژمن دي، په دې موده کې به د کابل تر کنفرانسه د اصلاحاتو یو لست ته پراختیا ورکړي. افغانستان د ۱۱ میلیون څخه ډیر د موبایل ګډون کونکي لري. او له ۲ میلیون څخه ډیر د انټرنیټ ګډون کونکي لري. او د نوري فایبر په چټکۍ سره پراختیا مومي. له دې امله حکومت به د بریښنا- حکومت د میکانیزم جوړولو لپاره هڅې وکړي خو د سوداګري پروسې نوري هم ساده کړي.

حکومت به همدارنګه په ملکي خدمتونو کې د لوړ پوړو تخنیکي پستونو او د امنیت ځانګې د ګمارني ستونزې حل کړي. د ملکي خدمتونو د اصلاحاتو کمیسیون او اړونده ادارې چې د ملکي خدمتونو اصلاحاتو لپاره جوړې شوي دي، بیا کتنه وشي خو د ګمارني او پرمختګ فعالیتونه د قابلیت په اساس شوي دي. د کابل تر کنفرانس پورې به، حکومت د جګپوړو پستونو لست برابر کړ، د څارني عالي ادارې په ګډون چې د شفافي پروسې په اساس به وګمارلشي، برسیره پر دې، د څارني عالي اداره به یو زماني پلان برابر کړي خو ملکیتونه په کې اعلان، تصدیق او خپرولو ته چمتو او د کابل تر کنفرانس پورې یې پلي کړي.

محترم عبدالسلام عظیمي، قاضي القضا، د جمهور رئیس د یو کمیسیون مشري یې کوله چې د پارلمان او حکومت غړي پکې وه خو د اړتیا وړ اصلاحات او د فساد په وړاندې مبارزې ارزونه وکړي. دغه کمیسیون نه یواځې د ګمارني د شفافیت په اړتیا تاکید وکړ او په اجرائیوي برخه کې د پرمختیا اړتیاوې په ګوته کړې. خو د قضایي برخه کې یې د فساد او خرابه حکومتداري په اړه ځینې سپارښتنې هم ورکړې. له دې امله مونږ داسې هیله کولای شو ستره محکمه به خپله خوښه او ژمنه د په ګوته شویو ستونزو د حل او د قاضي القضا له لوري د وړاندیز شوي حلونه به برخه کې وښی.

دوامداره فعالیت ددغو شپږو بناو باندې به د اړتیا وړ خوځښت را منځ ته کړي چې د افغانانو او د نړیوالې ټولني شریکانو باور تر لاسه کړو. څرنگه چې د حکومت پراختیا یوه اوږد مهالي پروسه ده، حکومت به خپلې هڅې په راتلونکې کلونو کې په دې برخه کې نوري ه ګړندۍ کړي. چې حکومت به دا توان ورکړي چې یو لړي اساسي کارونه د ملي کچې څخه د ټولني تر کچې پورې هیوادوالو ته تر سره کړي چې دا د حکومت یو منځ مهالي موخه ده. ملي پروگرامونه، چې اغیزمنتیا یې د ملي اردو څخه تر ملي ټیلي کام پورې ښکاره شوي ده، افغانانو ته اساسي خدمتونو برابر کړي حکومت دېته ژمن دي چې د ملي پیوستون پروگرام ته د کلیو په کچه پراختیا لوره کړي او یو ملي پروگرام ترتیب کړي چې ولسوالیو، ښاروالیو او ولایت ته متوجه وي. په دې مهال کې، حکومت به یو لړي پروگرامونه د دولت داسې کارونو په اړه ترتیب کړي خو حکومتداري ښه کړي او د ولایت او ولسوالي په کچه د خدمتونو وړاندې کول ښه کړي. د وزارتونو ټول به یو مهم میکانیزم وي چې له مخې به یې پروگرامونه ترتیب او پلي کېږي. لنډ او منځ مهالي فعالیتونه باید د قوانینو د پلي کولو لپاره شفاف، ثابت او منظم پراونه ترتیب کړي خو د سرمایه د تیشنو مخنیوي وشي، میلیارډونو ډالره بیرته د افغانستان مرکز ته راستانه کړو او هیواد د بهرنی پانګې اچونې د جذب لپاره چمتو کړو

نړيوالې مرستې

د افغانستان د ملي گټو غوښتنه داده سياست ته وده ورکړي او د فساد په وړاندې فعاليتونو ځواکمن کړي. د حکومت عملياتي پلان يو چوکات وړانديز کوي چې په دې اړه د پرمختګ معيارونه او ارزونې سيستم جوړ کړي دي. خو د فساد محرک عوامل زمونږ د نړيوالو شريکانو د فعالو مرست او فعاليت پرته له منځه نشي تللاي.

ددې لپاره چې نړيوال تړونونه د ښه حکومت يوه برخه وگرځو، حکومت نړيوالې ټولني دټه بلنه ورکوي چې دوه کريزه ټولې جوړ کړي. لومړې ټولې به د ملګرو ملتونو په ادارو او نړيوالو موسسو کې د سوانګرې پروسي او کارونو باندې بيا کتنه کوي او د اصلاحاتو لپاره به سپارښتنې کوي څو د UNCAC دمعيارونو په اساس شي. دويم ټولې به د تړونونو پاليسي او کارونه د لويو دونرانو او افغان حکومت تر منځ څيري، او د دوه اړخيزه معيارونو توکو د پراختيا لپاره به سپارښتنه کوي. د رغونې اصول، تدارک، د پروژو او پروگرام مديريت، او د حساب ورکونې معيارونه چې ډير دونران او د افغان حکومت يې پلي کولاي شي. دغه ډول تگلاره به د انتقال لگښت د افغاني تړون کوونکو لپاره کم کړي او د اړتيا وړ چوکات به د فعاليت او ساتنې لپاره برابر کړي. د تدارک په اړه سپارښتنې اود نورو موضوعاتو په اړه چې د ملي قوانينو او يا د نړيوالو پروسو په اساس پرې هوکړه شوې ده دې ملي سيستم د کارولو مخنيوي کوي او د کار په وخت کې چې دواړه اړخونو پرې هوکړه کړي وي د افغانستان د ملي سيستم په اساه به وي چې دا ډول مانع بايد په پام کې ونيسو

افغانستان به په راتلونکې کلونو کې تخنيکي مرستې ته اړتيا ولري. ددې لپاره چې تخنيکي مرستې د غوښتنې په اساس او د پايلو په لوري و، حکومت نړيوالې ټولني څخه غوښتنه کوي چې فعالو خلکو يوه ډله تشکيل کړي څو د پوهانو اسنادونو بيا کتنه وکړي، د اجرائو په اساس مراجع او تړونونه جوړ کړي او په کارونو کې د لگښت د کنترول اعظمي هڅې وکړي. په افغانستان کې به حکومتداري په ډيره لوړه کچه بدلون ومومي کله چې په کافي اندازه افغانان ددې توان او ژمنتيا پيدا کړي چې په هيواد کې اساسي، اقتصادي او ټولنيز کارونه په خپله په مخ بوځي. له دې امله حکومت د نړيوالې ټولني څخه غوښتنه کوي په بېرني توګه د بشري وړتيا د پراختيا پروگرام د هيواد دننه پيل کړي څو د فساد لاملونه له منځه يوړل شي. دا چې د څارنې عالي ادارې ته د فساد په وړاند د مبارزې د مشرتابه رول سپارل شوي دي، حکومت غوښتنه کوي چې دونران دې د څارنې عالي ادارې د وړتيا په لوړولو کې مرسته وکړي څو د فساد په وړاندې په مبارزه کې د ټولو څخه مخکښه شي. د CTAP پروگرام چې له مخې يې د مالي وزارت داسې انگيري چې په مستقيمه توګه تخنيکي متخصص گمارل کيداي شي او دونر به وزارت ته فنډ برابروي، يوه ښه بيلګه ده چې د څارنې عالي ادارې او د فساد ضد دولتي نور ارگانوسره مرسته کولاي شي.

د مخدره توکو له امله د فساد د را منځ ته کيدو گواښ يو تحليلي تفصيل ته اړتيا لري چې بايد په خپل وار سره وڅيرل شي. په داسې حال کې چې دولت به د امنيت او د قانونو د حاکميت لپاره گامونه اوچت کړي، چې داهم د نشه يي توکو په وړاندې د مبارزې د ستراتيژي اجزاي دي، داسې ويل کيږي چې د کرهني په برخه کې د انقلاب پرته، زمونږ او ددوي د ماشومانو د ژوند حالت به پراختيا ونه مومي. له دې امله مونږ د نړيوالې ټولني څخه غواړو چې له مونږ سره په ګډه د علم په خپرولو، د شبکو په جوړولو او د نړي د وړتيا څخه په ګټه اخيستنه او د نوي عصر څخه په عبرت اخيستلو لکه د اروپا، شمالي او ختيځې اسيا کې کرهڼه، په ځانګړې ډول په اروپا کې، خو د ارزښتونو په زخير کې پانګه اچونه او د چمتو کولو په زخير کې د اړتيا وړ ارزښتونه برابر څ، بزگران و توانيږي چې د نړيوالو بازرونو سره اړيکي ونيسي.

د فساد په وړاندې د حکومت هر اړخيزه د مبارزې ستراتيژي د نړيوال ملاتړ لپاره يو ناولي ميکانيزم ته اړتيا لري. له دې امله حکومت، له نړيوالې ټولني څخه غواړي چې د څارنې او ارزونې يو نړيوال ماموريت تاسيس کړي، چې د فساد په وړاندې د مبارزې نړيوالو ادارو د کارپوهانو، د نړي د منډې ټولني غړو، څو د پاليسي په اړه مشوري ورکړي او د معيارونو په وړاندې پرمختګ ارزونه وکړي. د څارنې او ارزونې يو نړيوال ماموريت به په هرو دري مياشتو کې يو ځل له افغانستان څخه ليدنه کوي او په لاندې موضوعاتو به تمرکز کوي: د معيارونو تعريف او په دې اړه سپارښتنې چې کوم موضوعاتو ته اړتيا ده چې د خلکو په درک کې بدلون راولي، يو لړي مشوري په بيلابيلو کړنو چې کومو څيزونو ته اړتيا ده او غوره نړيوال فعاليتونه پلي کول، د ښاربانو د راپور د کار د پيژندګلوي ملاتړ او مرسته کول، او نړيوالې ټولني، د افغانستان حکومتي ادارو او عوامو ته د فساد په وړاندې د حکومت د مبارزې په اړه راپور ورکول، حکومت به د نړيوالې ټولني سره کار وکړي څو د د څارنې او ارزونې نړيوال ماموريت د شرايطو په اړه هوکړه وکړي او نړيواله ټولنه به د مناسبو کسانو يو لست برابرې څو دغه ماموريت تاسيس او همدارنګه نړيواله ټولنه به يو ميکانيزم جوړوي څو ددغه ماموريت په کارونو کې ورسره مرسته وشي.

د افغانانو ليدلوري، رهبري، ژمنه، او سياسي وړتيا به نړيوالې ټولني ته د يو نوي شراکت فرصت وړاندي کړي. مونږه يوځاي کولاي شو چې ښه حکومت را منځ ته کوو چې د افغانستان اتباع ورته لاس رسې ولري. د لندن کنفرانس يوه داسې ناسته برابرې چې دداسې هڅو لپاره ددې ډول ستراتيژي مفکوري او جهت په هوکړه وکړو. د کابل کنفرانس به داسې يو فرصت وي چې د پلي کولو په ميکانيزم د پرمختګ د تدبيرونو او معيارونو هوکړه وکړو. يوځاي ددې ډول کره پلان جوړونې او فعاليتونو سره د افغانستان خلک کولاي شي چې په خپل حکومت باور وکړي او په خوشحاله او هوساينه کې ژوند وکړي، چې ددوي حق هم دي.

ډيري اغيزمنې مرستي

د افغانستان اسلامي جمهوري دولت ژمن دي چې د مرستو په برخه کې د افغانانو مالکیت-دبهرنيو مرستي د خپلو لومړيتوبونو له مخې د افغانستان د عمومي بودیجې په چوکاټ کې ولگوي- ځواکمن کړي. دغه یادابنت د مالکیت اړونده ځینې اوسني موضوعاتو باندې خبرې کوي، د ځینو لویو ننگونو تحلیل کوي، او د حکومت او دوزانو لپاره د راتلونکې لپاره ځینې وړاندیزونه کوي.

د هیواد د ملکیت اړونده کلیدي موضوعات

د مرستو اساسي ونډه چې د افغانستان په پرمختیا، د بیوزلي په له منځه وړلو او اقتصادي وده کې لري، له نظره نشو غورزولای، د افغانستان ټول پرمختیایي بودیجه او نږدې ۳۵ په سلو کې عادي بودیجه د بهرني مرستو څخه تمویل کيږي. په ټولیزه توګه بهرني مرستي په ۲۰۰۸ کال کې د داخلي عمومي تولیداتو په سلو کې ۴۳ جوړاوه.

ددې لپاره چې مرستي اغیزمنې وي، مهمه موضوع یواځې دا نه ده چې څومره سرچینې لګول شوي دي- دا هم مهمه ده چې مرسته څومره اوږد مهاله اغیز لري، کوم چې د سپارښتنې د ډول له امله ډیر اغیزمن کيږي. په افغانستان کې، د اغیزمنې پراختیا ننگونې ډیرې ځانګړې دي، پرمختیا تر ډیرې کچې د بي ثباتي له امله کمزورې شوي ده، اغیزمنه مرسته د حکومت د وړتیا او قانونمندی د ودې لپاره ډیره مهمه ده څو د بي ثباتي لاملونه له منځه یوسي. له دې امله، د افغانستان حکومت په دې باور دي چې مرستي یواځې په هغه وخت کې پرمختیایي موخې تر لاسه کولای شي- او یو داسې خوځښت چې په پایله کې په مرستو تکیه ونلري- کله چې مرستي په روښانه توګه د افغانانو په مشري وکارول شي او مالکیت یې ولري.

څلور اساسي موضوعات گانې دي چې مالکیت اغیزمن کوي او په پایله کې په افغانستان کې د مرستو اغیز زیانمن کوي:

۱. **مرستي د دوزانو په لومړيتوبونو کې سرمایه کيږي:** اوس مهال، د مرستي کچه ډیر ځلي مشورتې وي او د دوزانو د ارجحیت په اساس وي، نه دا چې د غوښتنې او د افغانستان د لومړيتوبونو د ځواب وینې په اساس وي. د بیلګې په توګه، د افغانستان حکومت په دې باور دي چې د افغانستان کلیدي زیربناوي- چې د اقتصادي ودې او د کارونو د تولید کې مهم دي- باید په ډیره کچه بهرني مرسته تر لاسه کړي، خو په داسې حال کې چې ځینې سکتورونو د اوسني لګښت د وړتیا څخه ډیر فند تر لاسه کوي.

۲. **د پرمختیایي پروسې ملي مالکیت محدود دي:** د یووالي یو مهمه ستونزه داده چې د بهرني مرستي د څلور څخه درې برخې یې د دوزانو د پروګرامونو د پلي کولو له لپارې چې د افغانستان د حکومت د بهرني بودیجې له لوري تیريږي، لګول کيږي. او یواځې ۲۰ په سلو کې بودیجه د افغانستان د حکومتی سیستم له لپارې لګول کيږي. له دغو ۲۰ په سلو کې ډیره برخه هم د دوزانو له لوري په ګوته کيږي چې ددوي له لوري ټاکل شوي لومړيتوبونو له مخې لګول کيږي. په حقیقت کې، حکومت یواځې د پرمختیایي بودیجې په برخه کې په سلو کې د ۱۰ لګولو صلاحیت لري.

۳. **دا چې مرستي چیرې ځي او څه لاس ته راوړنې لري، معلومات کمزوري دي.** سره له دې چې د مرستي د بودیجې او د وړاندوینې په اړه یې معلومات ښه شوي دي، خو ډیره اندیښنه اوس هم د باوري، مکملو، او قانع کوونکو معلوماتو د نشتوالي په برخه د دواړو د افغانستان د بودیجې او د دوزانو د پروګرامونو له لپارې دبهرني بودیجې د لګښت له لپارې. د باوري معلوماتو نشتون په دې مانا دي چې د دولت او په افغانستان کې د ۵۰-۴۰ دوزانو تر منځ کره همغږي او د لګښت پلان ډیر ستونزمن دی. د بیلګې په توګه، ددوزانو پروګرامونو یواځې نیمایي بودیجه د حکومت سره په توافق لګول کيږي. په ولایني کچه د لګښتونو وړاندوینه او راپور ورکونه کمزوري ده، او امنیت خو بیخي نښته، یوه لویه ستونزه امنیت ده چې د افغانستان د مرستو ډیره برخه هر کال پکې لګول کيږي.

۴. **د افغانستان د وړتیا خلاوي په اغیزمن ډول نه دي ډکې شوي.** ډیر مهم عنصر چې په پای کې به د افغانانو د مالکیت او د مرستو څخه په خلاصون کې مرسته کوي، د خپلو پرمختیایي موخو د اداره کولو او اجرا کولو په ګډون د افغانانو د وړتیا

لوړول دي. سره له دې چې د څلور برخو يوه يې تخنیکي مرستو ته بېله شوي ده، ډيرې يې د دونرانو له لوري په مخ بيول کيږي او اغيز يې اوږد مهالي نه دي. برسیره پر دې، يو لوره سلنه مرسته افغانستان ته تړل شوي ده، او ديته اړتيا د چې د دونر هيواد څخه توکي او خدمتونه تر لاسه کړي، کوم چې د محترمو نړيوالو غيري دولتي موسسو د څيړنو په اساس نږدې په سلو کې ۴۰ مرستې چې افغانستان ته راځي بيرته دونر هيواد ته ځي، په ځای ددې چې د هيواد اقتصاد، وړتيا او د عايدو په بنسټ کې کومه ونډه ولري.

د اړوند موضوعاتو تحليل او څيړنه او راتلونکي پلانونه

مرستې بايد د ملي لومړيتوبونو سره تړاو ولري

د افغانستان ملي پرمختيايي ستراتيژي د حکومت د پرمختيايي پالیسي د ۲۰۰۸-۱۳-۲ پوري جامع موخي ورته ټاکلي دي، او ددغو موخو منځ مهال بيا کتنه به سر کال ترسره شي. د افغانستان ملي پرمختيايي ستراتيژي د افغانستان د بودیجې له ليارې پلي کيږي. او تر ډيرې کچې د دونرانو د په گوته شويو فنونو په اساس چې د افغانستان ملي پرمختيايي ستراتيژي سره مطابقت نلري، په مخ ورل کيږي، چې دا کار د افغانستان د ملي پرمختيايي ستراتيژي د موخو په تر لاسه کولو کې ستونزې را منځ ته کوي. له دې امله د افغانستان حکومت غوښتنه کوي چې دونران نور په فنونو کې مداخله ونکړي او د افغانستان پرمختيايي بودیجه په پراختيا کې افغانانو ته اختيار ورکړي څو د لگښتونو لومړيتوبونه د دونرانو سره په نږدې مشوره کې، په گوته کړي.

حکومت همدارنگه په دې باور دی، د بېرني موضع په توگه، د دونرانو پروگرامونه په خپلو بودیجو کې بايد د افغانستان ملي پرمختيايي ستراتيژي د لومړيتوبونو بنکارندوي وي. ددې لپاره چې ښه اړيکې ورکړل شي، حکومت پوهيږي چې د افغانستان ملي پرمختيايي ستراتيژي اساسي موخو ته دې نور لومړيتوب، ارزښت او دونرانو ته د افغانستان د بودیجې په چوگات کې نور روښانه کړل شي. سره له دې چې گران کار دی، خو حکومت په دې باور دی چې هڅې د وشي چې د دونرانو د پرورگرامونو لگښت دې هم له بهرني بودیجې د حکومت د لومړيتوبونو له مخې وشي، چې د افغانستان د مرستو په سلو کې اتيا جوړوي.

د يوځای کولو بله ستونزه داده چې ځيني د لومړيتوبونو سکتورونه نشي کولای چې نور فنډ جذب کړي، چې اساسي لامل يې د ځواکمن ملي مالي پروگرام نشتون دي. ددې لپاره، چې دغو ساحو ته نور فنډ ورکړل شي، حکومت له فعالو دونرانو څخه غوښتنه کړې چې د نويو او اوږد مهالو ملي پروگرامونو په ارزونه او ترنښولو کې مرسته وکړي څو د افغانستان کلیدي لومړيتوبونه پلي شي. په اوسني ملي پروگرام کې د کلیدي لومړيتوبونو لکه زيربنا، انرژي اوکرهني د وړتيا د جذبولو د ډيروالي يوه ارزونه بايد وشي

ملي وړتيا بايد د لومړيتوبونو د پلي کولو لپاره ځواکمنه شي.

حکومت په دې باور دی چې د فنډ لگښت د حکومت له لاري کولای شي چې د حکومت وړتيا لوړه کړي او کولای شي چې د پلي کولو او حکومت له ليارې په واقعي توگه د هيواد په جوړولو کې برخه واخلي. په داسې حال کې چې د افغانستان د بيارغونې کمکي فنډ يو بريالي ميکانيزم دی چې دونران کولای شي چې د حکومت د بودیجې له ليارې سرچينې برابرې کړي، د دونرانو د فنډ لپاره دا مهمه ده چې يو گام وړاندي واخلي او سرچينې په مستقیمه توگه حکومت ته برابرې کړي. دغه موضوع د حکومت د خپلواکو فعاليتونو لپاره يوه مهمه پروسه ده چې مونږ ته د بودیجې په اړه د د اړتيا وړ تصميم نيولو کې مرسته کوي. خو، په همدې وخت کې، ددې لپاره چې دا يقيني شي چې ډير فنډ د دولت د حکومتي سيستم له لوري سرمايه گذاري شوي دي، که چيرې لگښت يې په گوته شوي وي او يا نه، د دونرانو باور بايد دحکومت په وړتيا چې سرچينې په اغيزمنه توگه لگولای شي، لوړ شي.

د مالي وزارت په دې فخر کوي چې د عامه ماليې په برخه کې بې لاس ته رواني درلودلې، او د هغه هيوادونو په کچه چې په نړي کې په ورته حالت کې دي، ډير مثبت پرتله کيږي. خو بيا هم د پرمختيا لپاره اړتيا شته، يقيناً، د اداري فساد په وړاندي د مبارزې د يوې برخې په توگه، حکومت ژمن دی چې له دونرانو سره کار وکړي څو د عامه لگښتونو شفافيت په ټولو کچو

کې تثبیت کړي، د حکومت د داخلي او خپلواک تفتیش په ګډون، او د خپل مدیریتي سیستم وړتیا او حساب ورکونه لوړه کړي او همدارنګه په ولایتي کچه ورته فعالیتونه تر سره کړي. د حساب ورکونې د ځواکمنیدو لپاره، حکومت په دې هم کار کوي چې په پایلو څرنګه کار وکړي او څه ډول راپور ورکړي. او دا به یقیني کړي چې د څارنې او ارزونې یو اغیزمن سیستم د لومړیتوبونو په ټولو سکتورونو کې شته. د پایلو دغه کاري چوکات باید د دونرانو بودیجې ته لارښود وي، که چېرې له بودیجې څخه بهر وي او یا د اساسي بودیجې په چوکات کې وي.

په جدي ډول، د وړتیا جذبول څو دا یقیني کړي چې په وخت او اغیزمن ډول سره لومړیتوبونه پلي شي، د انډینې ور خبره ده، لکه چې د اساسي بودیجې د بېره کمه برخه لګول شوي ده. (۴۳٪ په ۲۰۰۹/۲۰۰۸). د لګښتونو کمه کچه هم د ژمنو او د پیسو د ورکړې په فاصله کې ونډه لري اود مرستو وړاند وینه له ګواښ سره مخ کوي. ددې لپاره چې سم اجرات وشي، د مالي په وزارت کې اصلاحاتو ته اړتیا ده، او همدارنګه د اړونده وزارتونو د بودیجې په کلیدي برخو لکه پلان او اجرا کولو کې د وړتیا لوړول اړین دي.

د مرستو د کارونو او د هغه څخه د تر لاسه شویو پایلو په اړه معلومات باید غښتلي شي.

هغه مرستې چې افغانستان سره شوي دي منظم، باوري او د وړاندوینې وړ معلومات برابرول یې د دونرانو د ځانګړو پرتلیزو دورو او د مرستې د پلان له امله ستونزمن کار دي، دا په دې مانا ده چې د څو کلونو ژمنه شونې نه ده، او اړونده معلومات چې کله تر لاسه کېږي د افغانستان د بودیجې د دوران په وخت کې نه وي. په پایله کې، له دې امله حکومت په هیواد کې د لګښت په اړه کره انځور نلري، چې دا ستونزمنه کېږي چې د بهرنی بودیجې د پلان او لګښت جوړ کړي. د دونرانو د پروګرامونو په برخه کې چې د بهرنی بودیجې له لپارې لګول کېږي، حکومت ډیر کم معلومات لري، له دې امله نشي کوي چې دغه لوي لګښتونه په خپل لنډ مهالي پلان کې شامل کړي او یا د اورد مهالي لګښت لپاره څه شي ورته په پام کې ونیسي.

د حکومت ژمنې

حکومت دغو موضوعاتو ته د رسیده ګي او مرستو د خپلولو لپاره غوښتنه کوي څو :

(۱) له لاندې لارو د حکومت د لومړیتوبونو د په ډاګه کول :

- د افغانستان له ملي پراختیایي ستراتیژي څخه کار اخیستل، څو د کارموندنې اوداقتصادي ودې لپاره اهدافو ته لومړیتوب ورکړل شي اودغه موخې په ۲۰۱۰ کال کې د افغانستان دملي پراختیا په ستراتیژي کې شامل شي. په دې کې به د مهمو سکتوري کلسټرونو لپاره د ۲۰۱۰ کال په پسرلي کې د کابل تر کنفرانس پورې له روښانه پایلو سره د یوه لیدلوري چمتو کول شامل وي.
- د سکتوري خلاوو او د نویو ملي پروګرامونو لپاره د اړتیاوو په ډاګه کول- د ۲۰۱۰ کال په پسرلي کې د کابل تر کنفرانس پورې د زیربناوو، بشري منابعو پراختیا او کرهڼې په برخو کې د افغانستان دملي پراختیا له ستراتیژي څخه پیلول. شته مهم پروګرامونه او پروژې به هم دهغوی د ګټورتیا او اغیزمنتیا او همدارنګه د زیاتو سرچینو د جذب لپاره و ارزول شي.
- د بودیجې د یوه منځ مهالي چوکات رامنځته کول، څو وکړای شي د لومړیتوبونو دپالیسي د منعکس کولو لپاره د پالیسي یوه ریښتیني وسیله شي، په دې ترتیب به په منځ مهالي ډول د لومړیتوبونو په برخه کې د لا زیاتې ونډې لپاره زمینه برابره شي. دغه کار د ډیرو باوري منځ مهالي وړاندیز شوي مالي او لګښتي سرچینو په مرسته تر لاسه کېدای شي، څو د حکومت او د شریکو مرستو کونکو لپاره د سرچینو د کارولو، ټاکلو او د داخلي عوایدو د اړتیا اړونده پالیسيو د بحث لپاره یو ځواکمن بنسټ جوړ شي.
- له سرچینو څخه په ګټوره توګه د کار اخیستو لپاره ظرفیتونو ته پراختیا ورکول. حکومت به د بودیجې د لګولو لپاره د پروګرام د ډیزاین او بودیجې، تدارکاتي پلان او پلي کولو، مالي تمویل، کنټرول او څارنې لپاره د ظرفیت د لوړولو لپاره تخنیکي مرستې چمتو کړي.

- د ولایتي حکومتدارۍ تگلارې تصویب او پلي کول، چې په دې کې د ظرفیت لوړول او په ښاري، سیمه ییزه او ولایتي کچه د وزارتونو پرسونل روزنه شامله ده، خو دا خبره یقیني شي، چې مرستې په ټول هیواد کې په اغېزمنه توګه کارول کېږي.

۲) له لاندې لارو د پایلو لپاره د حساب ورکونې زیاتول :

- په ۲۰۰۸ کال کې په اکرا کې د پخوانیو ډونرانو له ژمنو سره سم (تر ۲۰۱۱ کال پورې پنځوس سلنه مرستې د حکومت له لارې) باید ډونران د حکومتي سیستم له لارې خپلې مرستې زیاتې کړي. د بودیجې د لګولو له پراخولو او کورنیو عوایدو له زیاتولو سره سرېږه به حکومت ځانګړې ژمنې کوي او د عامه مالي منجمنټ سیستم روښانتیا او قوت به لا پسي زیاتوي.
- د افغانستان د بیارغونې د وجهي صندوق له استازي په مشوره کې د عامه لګښت د حکومتدارۍ غښتلي کول او معتمدانه کنټرول (چې په دې کې ددخلي او خپلواک تفتیش کړنې، تدارکاتي کړنې او ظرفیت شامل دي).
- د معلوماتو د شریکولو او د عامه مالي لګښتونو اړوند معلوماتو ته د هیوادوالو د لاسرسۍ زیاتول او په بودیجوي پروسه کې د هیوادوالو او مدني ټولني د ښکېلولو زیاتول.
- د راتولو شویو معلوماتو په کتنې سره د ډونر د مرستې د ډیټابېس او په یو شان ډول له حکومت او ډونرانو سره د اړیکو غښتلي کول او همدارنګه د ښکېلو وزارتونو له ډیټابېسونو سره د یو ځای کولو تقویه کول.
- د افغانستان دملي پراختیا ستراتیژۍ د پایلو د چوکاټ غښتلي کولو او ساده کول، چې د بودیجوي پروګرام له لارې په ټول حکومت کې پلي کېږي.
- د افغانستان بیارغونې د وجهي صندوق څخه هڅونکي پیسو ته په سنټولو کې د اصلاحاتو په برخه کې د قوي پرمختګ یقیني کولو ته دوام ورکول.

له ډونرانو نه غوښتنې

حکومت په دې باور دی، چې د ډونرانو لخوا هم ځینې اړتیاوې شته، خو :

۱) په افغانستان وړتیا او ظرفیت له لاندې لارو لوړ کړي :

- د فید زیاتول، په ځانګړې توګه د دولتي سیستم له لارې له لزوم سره سم د فید زیاتول. ډونران او حکومت باید د کابل په کنفرانس کې د دولتي بودیجې له لارې د مرستو د زیاتولو لپاره په یوه ځانګړي هدف موافقه وکړي او دغه هدف باید د بودیجې د پلي کولو، د عامه شتمنیو د منجمنټ سیستم او کورنیو عوایدو په زیاتولو کې د حکومت له ژمنې سم وي.
- له تقاضا سره سم د حکومت د ملکي تخنیکي مرستې پروګرام (CTAP) د یوې برخې په توګه د ګټورو تخنیکي مرستو چمتو کول، چې په دې مرستو کې هغه سرچینې شاملې وي، خو د پروګرام په ډیزاین، پلي کولو او د عامه شتمنیو د منجمنټ په سیستمونو کې کې د ظرفیت خلاوي ډکې کړای شي.
- دهغو نویو پروګرامونو لپاره د تخنیکي او مالي ملاتړ چمتو کول، چې د افغانستان دملي پراختیا ستراتیژۍ د سکټورونو لخوا برابر شوي دي. د آسیایي پرمختیایي بانک او نړیوال بانک په ګډون د زېربنايي برخو له ډونرانو څخه غوښتنه کېږي، خو تجربه لرونکي کارکوونکي، چې په افغانستان د پراختیا پوهه ولري برابر کړي. دغه کارکوونکي به وکړای شي د افغانستان دملي پراختیا ستراتیژۍ لومړیتوبونو او د ۲۰۱۰ زېږدیز کال په پسرلي کې د کابل کنفرانس لپاره نویو پروګرامونو ډیزاین ته لاره هواره کړي.
- په بیارغونه او پراختیایي پروسه کې له افغاني چمتو کوونکيو ته د ګټي اخیستو زیاتول.
- نړیوال بانک د ملکي تخنیکي مرستو پلان (CTAP) او ARCSC په همکارۍ په حکومت کې د ډونرانو لخوا ورکول کېدونکو تنخواوو د متوازنه کولو لپاره یو اجرائیوي کود چمتو کوي او همدارنګه په مرستندویه ارګانونو کې به د افغانانو د تنخواوو لپاره یوه محدوده ټاګي.

۲) له لاندې لارو دمرستو لازياته همغږی او معلومات چمتو كول :

- له حكومت سره د پراختيايي همغږی د توافق DCA لاسليك كول، چې د اسنادو په كلنی بياكنته تعقيبېږي، خو له ډونرانو سره دكاركونكيو په وپش اود ځانگړو پروگرامونو لپاره د منابعو په ځانگړی كولو او د پايلو په كتنه موافقه وشي.
- داسي وړانديز، چې ډونران څه ډول كولی شي، افغان حكومت ته د افغان بوديجي د مهال وپش ملاتړ اود بهرنی بوديجي له لاری د ډونرانو د پروگرامونو په اړه معلومات چمتو كړي، خو د ۲۰۱۰ كال په سپرلي كې د كابل په كنفرانس كې وړاندي شي. د لاندې موضوعاتو په گډون :
 - د معلوماتو د شريكولو او په امنيتي برخه او په ولايتي كچه د مرستو په اړه د پرېكړه كولو په اړه ديوې روښانه پروسي رامنځته كول، چې په دې پروسه كې د ولايتي بيارغونې د ټيمونو له خوا پراختيايي لگښتونه هم شامل دي.
 - د ماليې وزارت لپاره ديوې پروسي رامنځته كول، خو په بهرنی بوديجه د پروگرامونو او پروژو په برخه كې يو no-objection sign-off ولري.

افغان حكومت به د ۲۰۱۰ په پسرلي كې د كابل كنفرانس لپاره د مرستو په اړه د افغانستان د عمل آجندا چمتو كړي، چې دا دخپلو نړيوالو همكارانو لپاره له يوه متناظر درخواست سره د اصلاحاتو ځانگړي معيارونه وړاندي كوي. حكومت باور لري، چې دا او نور بنچ ماركونه، چې د كابل كنفرانس لپاره چمتو شوي، بايد د ډونر د مشروطيت د لازياتي همغږی لپاره يو اصل رامنځته كړي.

پايله

د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت په دې باوري دی، چې که چيرې دغه نوښتونه ټول سره يو ځای شي، نو په ډراماتيکه توگه د تاوتریخوالي په کمولو کې به ډېر گټور ثابت شي. دغه تدابیر به د افغانستان ليرې کليو ته د اړتيا وړ خدمتونه او آبادي رامنځته کړي، چې او هغه بې وزلی او بيچاره گۍ به لا پسې کمې کړي، چې د تاوتریخوالي لامل کېږي. ددې اجندا چمتو کول ديوې سختې لارې پيل دی. افغان حکومت به ددې اجندا د بريالي کېدو لپاره په باوري مرحلو وژباړي. په پسرلي کې د کابل کنفرانس څخه مخکې به حکومت له مرستندويه ټولني سره اوږه په اوږه کار وکړي، څو داسې مفصل پلانونه رامنځته کړي، چې دغه اجندا په پروگرامونو، بنچ مارکونو او طرحو بدله کړي. دغه پلان به د افغانانو ژوند ښه کړي او ديوه خپلواکه او غښتلي افغانستان لپاره به لاره هواره کړي.

پاي

ضمائم

لومړي ضميمه

د افغانستان لاس ته راوړني: د لندن کنفرانس

يو باثباته او مصئون افغانستان د ملي امنيت او په پراخه کچه د نړي لپاره ډير حياتي دي. مونږ بيا هيڅکله نشو کولای چې پريرود افغانستان بيا د ظالمو طالبانو د رژيم لخوا اداره شي چې د القاعده لپاره مصئون چاپيريال برابر کړي- خو د نړي په نورو برخو باندې بيا لکه د ۲۰۰۱ کال د سپتمبر ۱۱ په شان بريدونه ترسره کړي.

د دې کار د مخنيوي لپاره، د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت بايد د دې توان تر لاسه کړي چې خپل امنيت وساتي، د خپلي اراضي خپلواکي ولري، خپلو خلکو ته د دوي استازي حکومت برابر کړي، د اقتصادي پراختيا حکومت جوړ کړي، او په سيمه کې خپل رغنده رول ولوبوي او د نن ورځې په کنفرانس کې د شوي هوکړې له مخې چې د نړيوالې ټولني او د افغانستان حکومت تر منځ شوي ده، داسې شرايط به برابروي چې دغه موخې تر لاسه شي.

د نن ورځې کنفرانس برسیره، په دې اوني کې په لندن کې د غيري دولتي موسسو، د افغانستان او برطانيوي سوداگرو، د افغانستان او برطانيوي ټولنو، د پارلمان غړو او د بنځو د فعالينو تر منځ ناستې تر سره شوي دي. همدارنگه مونږه وليدل چې د نړيوالې څارنې فنډ او نړيوال بانک افغانستان ته ۱.۶ ميليارده ډالر پورونه د ډيرو پورورو هيوادونو د نوبتونو د پرگرام له مخې، وبخښل.

په څه باندې هوکړه وشوه؟

له اويو څخه ډيرو هيوادونو او نړيوالو سازمانونو چې نن په کنفرانس کې حاضر وه د افغانستان له حکومت سره هوکړه وکړه چې:

يو پلان ته پراختيا ورکړي چې د امنيت چارې د شرايطو د پوره کيدو په صورت کې ولايت په ولايت د ۲۰۱۰ په وروستيو او د ۲۰۱۱ په پيل کې افغان ځواکونو ته وسپارل شي.

دا موخه چې د افغان ملي اردو او پوليسو د ځواکونو په شميره کې د نړيوالې ټولني په ملاتړ ډيروالي راولي: ۱۷۱,۰۰۰ د افغان ملي اردو او ۱۳۴,۰۰۰ افغان پوليس د ۲۰۱۱ کال تر پايه پوري، چې د ټولو امنيتو ځواکونو شميره له ۳۰۰,۰۰۰ څخه لوړه شي.

د بهرني ځواکونو په شمير کې د يادوني وړ ډيروالي څو د افغان ځواکونو په روزنه کې مرسته وکړي. په ټوليزه توگه، د امريکا متحده ايالاتو د ډيروالي شميره ۳۰,۰۰۰ او د نړيوالې ټولني پاتې برخې ۹,۰۰۰، ځواکونه د چرمني هيواد په گډون ډير کړي دي چې په ټوليزه توگه د بهرنيو ځواکونو شميره ۱۳۵,۰۰۰ تنو ته رسيري.

تدابير په لاره واچول شي چې د اداري فساد مخنيوي وشي، د څارني دخپلواکه عالي اداري او د څارني او ارزوني د خپلواک ماموريت د تاسيس په گډون.

د پرمختيايي مرستو غوره همغږي چې ډيره مرسته به د افغانستان د حکومت له ليارې لگول کيږي، او د جوړښت او بوديجي د اصلاحاتو سره به يي ملاتړ کيږي.

د نظامي ډيروالي د برابرې لپاره په ملکي برخه کې ډيروالي را منځ ته کول، د نړيوالې ټولني د پروگرامونو په برخه کې د نوي رهبري رامنځ ته کولو په گډون، افغانستان ته د برطانيوي د پخواني سفير مارک سيډويل د ناتو لپاره په ملکي برخه کې د لوړ پوړي استازي په توگه گمارنه، د ملگرو ملتونو نوي استازي او يو شمير نور ملکي استازي چې د حکومتداري او د اقتصادي پراختيا په برخه کې ملاتړ وکړي.

د ولايتي حکومتونو وړتيا لوړول څو ټولو افغانانو ته د اساسي خدمتونو چمتو کړل شي.

د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت د سولي او يوالي د پروگرام ملاتړ کول، د سولي او يوالي د فند لپاره مالي مرستو په گډون څو اقتصادي بديل د هغو کسانو لپاره چې له تاوتریخوالي لاس اخلي، د ترهگرو سره اړيکې شلوي، او هوکړه کوي چې د ديموکراتيکي پروسې په چوکاټ کې به کار کوي.

د سيميزې مرستې پراختيا څو د ترهگري، سخت دريځو، او د نشه يي توکو په وړاندې مبارزه وشي، او کولتوري او سوداگريزې تبادلې رامنځ ته او د افغان مهاجرينو د راستنيدو لپاره شرايط برابر شي.

په گډه، دغه تدبيرونه به د وزير اعظم غوښتنه (چې د نظامي ځواکونو ډيروالي د سياسي خوځښت سره انډول وي، نړيواله ټولنه د ۴۳ هيوادونو د ائتلاف په ښکاره لومړيتوبونو تمرکز وکړي، او د نړيوالي ټولني اعظمي هڅې په لار واچوي چې د افغانستان له حکومت سره مرسته وکړي چې فعاليت او خدمت وکړي) پوره شي.

کلیدي خبره اوس د فعاليتونو وړاندې کول دي، د هغه بنسټ په اساس چې مونږ نن تاسيس کړې دي، په راتلونکي ۱۲ څخه تر ۱۸ مياشتو کې په مخالفينو د ايساف او د افغانانو د دوامدار فشار په گډون، د افغانستان اسلامي جمهوري حکومت به مخ په زياتيدونکي توگه د امنيت، سوکالي، د قانون حاکميت، د بشر د حقوقو، او ښه حکومت دارې لپاره په ټول افغانستان کې مشري په غاړه واخلي.

په پسرلي کې به مونږ بيا په کابل کې ناسته ولرو څو د پرمختگ او پلي کولو د پرمختگ ارزونه وکړو، د مصون او باثباته افغانستان او نړي لپاره يو بل گام. اضافي نړيوالي رضاکارې ونډې.

دويمه ضميمه

نړيواله ونډه

نظامي

بلغاريا: د ۲۰۱۰ کال له پاي څخه د مخه ۱۰۰ تنه نور روزونکي.
کولمبيا: ۲۴۰ تنه نور ځواکونه او د افغانستان د ملي امنيتي ځواکونو د روزني لپاره نورې ژمنې.
فنلند: د ځواکونو شميره له ۱۲۰ څخه ۱۹۵ ته ډېروالې.
مقدونيه: ژمنه کړې ده چې نور ځواکونه به استوي (خو شميره يې نه ده بنودلې).
جورجيا: ژمنه کړې ده چې نور ځواکونه به استوي (خو شميره يې نه ده بنودلې).
جرمني (د بندستاک د تصويب په صورت کې): د امينيتي ځواکونو کې تر ۵۰۰ پورې زياتوالي راوستل چې نږدې ۵,۰۰۰ ته ورسېږي، او ۳۵۰ منتظره ځواکونو چې د اړتيا په وخت کې به وگمارل شي، لکه د ټاکنو د چمتوالي او امنيت خوندي کولو او يا د غيرې مترقبه پېښو د را منځ ته کيدو په وخت کې. د جرمني حکومت د ځواکونو کې د روزونکو شميره له ۲۸۰ څخه ۱,۴۰۰ ته لوړه شي.
يونان: د مشوري او د اړيکو عملياتي اضافي ډله، دوه طبي ډلې، او ۵۳ امريکايي چې د کابل د هوائي ميدان قوماندان په لاس کې واخلي، درې ميليونه يورو د افغان ملي اردو فند او ۶۰۰,۰۰۰ يورو د هيلکوپټرو نوبت لپاره.
جاپان: ۱۱ ميليونه ډالره د افغان ملي اردو د روغتيايي مرستو د بوديجې لپاره.
لوکز امبرگ: په ۲۰۱۰ کې د ملي اردو فند لپاره څلور ميليونه يورو.
پولېنډ: د ځواکونو په شميره کې د ۲,۰۰۰ څخه نږدې ۲,۶۰۰ ته ډېروالې، چې ۴۰۰ نور به د منتظره ځواکونو په توگه د ټاکنو په وخت کې وگمارل شي.
رومانيا: د ۶۰۰ څخه تر ۱,۸۰۰ پورې د ځواکونو په شميره کې ډېرولې راوستل او دريم OMLT.
سلواکيا: د ځواکونو په شميره کې د ۲۶۲ څخه ۳۱۹ پورې ډېروالې.
هسپانيا: د ځواکونو په شميره کې له ۱,۰۶۵ څخه ۱,۵۶۵ پورې ډېروالې.

پوليس

استراليا: د پوليسو په شميره کې ډېروالې راوستل.
اطريش: د EUPOL له لارې د ۵ پوليسو د امرينو ونډه (د وزيران د شورې د تصويب په صورت کې).
فنلند: د پوليسو ملکي کارکونکو په شميره کې له ۲۴ څخه تر ۳۰ ډېروالې راوستل.
جرمني: دوه اړخيزه د پوليسو روزنکې به له ۱۲۳ څخه تر ۲۰۰ پورې د ۲۰۱۰ کال تر نيمايي لور شي، او د EUPOL امرينو او متخصصينو شميره به له ۴۵ څخه تر ۶۰ پورې لوړه شي.
يونان: EUPOL ته د ۳ پوليسو د امرينو ونډه.
جاپان: د افغان ملي پوليسو ملاتړ، د ټولو ۹۶,۰۰۰ پوليسو د امرينو د ۶ مياشتو د تنخواه په گډون (۱۸۵ ميليونه ډالره).
سلواکيا: په ۲۰۱۰ کې د دوه تنو EUPOL امرين.

یووالي

استراليا: ۲۵ ميليونه استراليايي دالره.

جرمني: د پنځو کلونو په دوران کې ۵۰ ميليونه يورو (د بندستاگ د تصویب په صورت کې).

یونان: په ۲۰۱۰ کې ۵۰۰,۰۰۰ يورو.

جاپان: په ۲۰۱۰ کې ۵۰ ميليونه دالره. دغه پېسي به د جاپان د حکومت د ۵ ميليارډو دالرو له مرستې څخه وي چې پخوايي د افغانستان سره کړي وه.

د کوريا جمهوریت: ژمنه وشوه، خو کوم اعلان ونشو.

هسپانيا: په ۲۰۱۰ کې ۱۰ ميليونه يورو.

پراختيا

استراليا: ۵۰ ميليونه استراليايي دالر، د افغانستان بيارغونې فنډ ته، ملکي فعاليتونو کې ډيروالي راوستل، د ډيپلوماتيک حضور او پراختيايي سرچينو په گډون.

اطريش: د بشري مرستو په برخه کې د يو ميلیون يورو مرسته (د ملگرو ملتونو د بشري مرستو د همغږي د سازمان له ليارې)، نيم ميلیون يورو د ملگرو ملتونو د نشه يي توکو په وړاندې د مبارزې د ادارې له لوري د فساد د مبارزې د پروگرام لپاره، د ملگرو ملتونو د ماین پاکي لپاره نا معلومه شميره مرسته، د گمراکتو او لگښتونو د عوایدو د پراختيا لپاره درې لکه يورو (د OSCE له ليارې).

کانادا: ۲۵ ميليونه کانادايي دالره د نشه يي توکو په وړاندې د مبارزې د پروگرام لپاره.

کولمبيا: د ماین پاکي، د نشه يي توکو په وړاندې د مبارزې او د پخلاينې په برخه کې ژمنې.

فنلنډ: په راتلونکي پنځه کلونو کې ۱۱۰ ميليونه دالره مرسته.

جرمني: په راتلونکي څلور کلونو کې د پرمختيايي او بيارغونې مرستې له ۲۲۰ ميليونه يورو څخه ۴۳۰ ميليونه يورو ته لوړول (د بندستاگ د تصویب په صورت کې).

یونان: د پرمختيايي مرستو لپاره دوه ميليونه يورو.

جاپان: د خوراکي او بشري مرستو، د بشري اساسي اړتياو د طبي مرستو، د روغتيايي، او دافغاني د مهاجرينو او پاکستاني بي ځايه شويوسره (۲۰۰ ميليونه دالره) مرستې، د پارلماني او د ولسواليو د ټاکنو د چمتوالي لپاره مرستې (۳۸ ميليونه دالره) د غيري قانوني وسلوالو ډلو د خلع کولو لپاره (پنځه ميليونه دالره)، د افغانستان د نوې پيل لپاره (لس ميليونه دالره)، او د ملي پيوستون، د ملسکي زده کړو او په وړه کچه د کليو د پراختيا پروگرام لپاره (۳۲ ميليونه دالره).

هندوستان: په راتلونکي پنځه کلونو کې د هر کال لپاره د PhD ماسټري ۱۰۰ بورسونه او د لوړو زده کړه ۲۰۰ بورسونه د کرهني اړونده موضوعگانو په برخه کې.

لوکز امبورگ: ۲.۵ ميليونه يورو د پرمختيايي مرستو لپاره.

مالتا: د ۶۰,۰۰۰-۵۰ يورو په مالتا کې د افغانستان د ملکي خدمتونو کارکونکو د روزنې لپاره.

سعودي عربستان: په درې کلونو کې ۱۵۰ ميليونه دالره.

سلواکيا: په ۲۰۱۰ کې پلان ونيو چې د پرمختيا په برخه کې ۵۰۰,۰۰۰ يورو ډيروالي راولي.

دریمه ضمیمه د لندن کنفرانس گډونکونکي

ګډ کوربه:

- جالتماب حامد کرزي، د افغانستان اسلامي جمهوریت، جمهور رئیس
- جالتماب گوردن براون، د برطانيې وزیر اعظم
- جالتماب بن کي مون، د ملګرو ملتونو سر منشي

ګډ مشران:

- جالتماب ډاکټر رنگین دادفر سپینا، د افغانستان د اسلامي جمهوریت، د جمهور رئیس سر مشاور
- جالتماب دیوید ملیبند، د هیواد د بهرنیو او ګډو چارو وزیر
- جالتماب کاي آیدي، د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو د سرمنشي ځانګړې استازي

استازي:

۱. افغانستان	۲۵. جاپان	۴۸. قرغزستان
۲. آذربایجان	۲۶. جورجیا	۴۹. قزاقستان
۳. اردن	۲۷. چین	۵۰. قطر
۴. ازبکستان	۲۸. د آسیایي پراختیایي بانک	۵۱. کاناډا
۵. استراليا	۲۹. د آغا خان پراختیایي	۵۲. کروشیا
۶. استوانیا	شبکه	۵۳. کولمبیا
۷. اطریش	۳۰. د امریکا متحده ایالات	۵۴. کویت
۸. امریکا	۳۱. د پیسو نړیوال صندوق	۵۵. لوکزامبورګ
۹. اندونیزیا	۳۲. د چک جمهوریت	۵۶. لیتوانیا
۱۰. اوکراین	۳۳. د عربو متحده امارت	۵۷. لیتویا
۱۱. ایټالیا	۳۴. د کوریا جمهوریت	۵۸. مالټا
۱۲. ایرلند	۳۵. د نړیوال بانک	۵۹. مالیزیا
۱۳. آیسلند	۳۶. دنمارک	۶۰. مجارستان
۱۴. البانیا	۳۷. روسیه	۶۱. مصر
۱۵. بحرین	۳۸. رومانيا	۶۲. مقدونیه
۱۶. بلجیم	۳۹. سعودي عربستان	۶۳. منګولیا
۱۷. بلغاریا	۴۰. سلواکیا	۶۴. مونتینګرو
۱۸. بوسنیا او هرزیګوینا	۴۱. سلوانیا	۶۵. ناروي
۱۹. پاکستان	۴۲. سویدن	۶۶. نوی زیلانډ
۲۰. پرتګال	۴۳. سویس	۶۷. هالنډ

۶۸ . هسپانيا
۶۹ . هندوستان
۷۰ . يونان

۴۴ . عمان
۴۵ . فرانسہ
۴۶ . فنلند
۴۷ . قبرس

۲۱ . پوليند
۲۲ . تاجکستان
۲۳ . ترکمنستان
۲۴ . ترکیه

د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت

د لارياتو معلوماتو لپاره

د مالي وزارت د افغانستان د پرمختيايي تگلاري د رياست سره، په دغه شميره اړيکه ونيسي:

۰۰۹۳۷۹۹۰۵۳۶۵۷